Mimi Dumitrache Carmen Iosif

Exersează
COMPUNERILE
pentru
NOTA 10!

Editura Delfin

Lucrarea este realizată în conformitate cu programa școlară în vigoare.

Consilier editorial: dr. Clementina Ivan-Ungureanu

Consilier științific: prof. Anca Raluca Teodorescu

Coperta: Tuan Nini

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DUMITRACHE, MIMI
Exersează compunerile pentru nota 10! / Mimi Dumitrache, Carmen Iosif. - București : Delfin, 2015
ISBN 978-606-8561-65-3

I. Iosif, Carmen

821.135.1.09

Editura Delfin, București

Contact tel.: 0766 222 021
Comenzi și distribuție la tel.: 021 627 37 20
Comenzi online: www.librariadelfin.ro
E-mail: contact@edituradelfin.ro
www.edituradelfin.ro

Copyright © Editura Delfin, 2015
Toate drepturile asupra acestei cărți aparțin Editurii Delfin. Reproducerea integrală sau parțială a textului sau a ilustrațiilor din volumul de față este interzisă fără acordul prealabil scris al Editurii Delfin.

Argument

Lucrarea *Exersează compunerile pentru nota 10!* reprezintă un auxiliar didactic destinat elevilor de gimnaziu și în primul rând celor din clasa a VIII-a, care se pregătesc pentru examenul național, dar și pentru alte forme de evaluare.

Este structurată în patru părți, cuprinzând **„Compuneri având ca suport texte literare“**, **„Compuneri având ca suport texte nonliterare“**, **„Compuneri imaginative“** și **„Compuneri reflexive“**, în acord cu cerințele programelor școlare.

Primul capitol are în vedere genurile și speciile literare, modalitățile specifice de argumentare și de interpretare, oferind de fiecare dată ca exemplu atât un text studiat la clasă, cât și un text la prima vedere. De asemenea, modelele propuse sunt precedate de noțiuni teoretice, cuprinse în minisecțiunile intitulate „Fișier teoretic“, dar și de un plan care să ajute la organizarea textului și a ideilor.

Partea a doua are în vedere textul nonliterar, analizat prin intermediul unor fragmente la prima vedere.

Am privit **a treia parte** și **a patra** ca pe o provocare, deoarece compunerile imaginative și reflexive reprezintă o problemă pentru elevi, atât în privința adaptării la cerință, cât și în ce privește redactarea corectă, coerentă și nuanțată. De aceea, am oferit niște modele pornind de la o temă dată, dar am inclus și sugestii de redactare.

Tot din dorința de a veni în sprijinul elevilor, am optat pentru prezentarea structurată a compunerilor, în interiorul unor tabele ajutătoare pentru scrierea logică a compozițiilor și pentru a înlesni retenția.

Așadar, dragi elevi, citiți, învățați, exersați, pentru că așa veți evolua și veți reuși să ajungeți chiar la nota maximă!

Autoarele

Cuprins

A. COMPUNERI AVÂND CA SUPORT TEXTE LITERARE

TEXTUL LITERAR - fișier teoretic ... 9
Motivarea apartenenței la categoria textelor literare ... 9
Compunere model pe text-suport la prima vedere ... 11
Exerciții propuse ... 12

GENURILE LITERARE ... 17

I. GENUL EPIC - fișier teoretic ... 17
1. Motivarea apartenenței la genul epic ... 20
Texte studiate: ... 20
Compunere model: *D-l Goe...* I.L. Caragiale ... 20
Varianta 1: *Popa Tanda* de Ioan Slavici ... 21
Varianta 2: *Prâslea cel voinic și merele de aur* ... 22
Varianta 3: *Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu ... 22
Exerciții propuse ... 23
Compunere model pe text-suport la prima vedere ... 25
Exerciții propuse ... 27
2. Rezumatul unui text epic/dramatic - fișier teoretic ... 33
Texte studiate: ... 33
Rezumat model: *Popa Tanda* de Ioan Slavici ... 33
Varianta 1: *Prâslea cel voinic și merele de aur* ... 34
Varianta 2: *D-l Goe...* de I.L. Caragiale ... 34
Varianta 3: *Baltagul* de Mihail Sadoveanu ... 34
Varianta 4: *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale ... 35
Rezumat model pe text-suport la prima vedere ... 36
Exerciții propuse ... 37
3. Motivarea apartenenței la specia schiță - fișier teoretic ... 41
Texte studiate: ... 42
Compunere model: *Vizită* de I. L. Caragiale ... 42
Varianta 1: *D-l Goe...* de I. L. Caragiale ... 43
Exerciții propuse ... 43
4. Motivarea apartenenței la specia nuvelă - fișier teoretic ... 46
Texte studiate: ... 48
Compunere model: *Popa Tanda* de Ioan Slavici ... 48

Varianta 1: *Dincolo de nisipuri* de Fănuș Neagu 49
Varianta 2: *Două loturi* de I.L. Caragiale 49
Exerciții propuse 50
5. Motivarea apartenenței la specia fabulă - fișier teoretic 53
Texte studiate: 54
Compunere model: *Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu 54
Varianta 1: *Bivolul și coțofana* de George Topârceanu 55
Compunere model pe text-suport la prima vedere 56
Exerciții propuse 57
6. Motivarea apartenenței la specia basm - fișier teoretic 63
Texte studiate: 64
Compunere model: *Prâslea cel voinic și merele de aur* 64
Varianta 1: *Aleodor împărat* 65
Compunere pe text-suport la prima vedere 66
Exerciții propuse 68
7. Caracterizarea unui personaj dintr-un text epic/dramatic - fișier teoretic 72
Texte studiate: 73
Compunere model: *Popa Tanda* de Ioan Slavici 77
Varianta 1: *Șușteru* (*Dincolo de nisipuri* de Fănuș Neagu) 74
Varianta 2: *Prâslea* (*Prâslea cel voinic și merele de aur*) 75
Varianta 3: *Lefter Popescu* (*Două loturi* de I.L.Caragiale) 76
Varianta 4: *Ghiță Pristanda (O scrisoare pierdută)* de I. L. Caragiale 76
Varianta 5: *Vitoria Lipan* (*Baltagul* de Mihail Sadoveanu) 78
Varianta 6: *Ciobănașul moldovean* (*Miorița*) 79
Compunere pe text-suport la prima vedere 80
Exerciții propuse 82
8. Descrierea literară - fișier teoretic 88
a. **Motivarea apartenenței la descrierea literară de tip tablou în proză** 88
Compunere model pe text-suport la prima vedere 89
Exerciții propuse 91
b. **Motivarea apartenenței la descrierea literară de tip portret în proză** 95
Compunere model pe text-suport la prima vedere 95
Exerciții propuse 97
9. Exprimarea opiniei despre un text literar - fișier teoretic 102
Compunere model pe text-suport la prima vedere 102
Exerciții propuse 105
10. Comentarea semnificației titlului unei opere epice 109
Compunere model pe text-suport la prima vedere 110

Exerciții propuse 111
11. Balada populară - fișier teoretic 116
Compunere model pe text studiat: *Miorița* 117
Compunere model pe text-suport la prima vedere 120
Exerciții propuse 124
12. Romanul - fișier teoretic 132
Compunere model pe text studiat: *Baltagul* de Mihail Sadoveanu 134
Varianta 1: *Cireșarii* (*Castelul fetei în alb* de Constantin Chiriță) 136
Exerciții propuse 138

II. GENUL LIRIC - fișier teoretic 140
1. Motivarea apartenenței la genul liric 144
Texte studiate: 144
Compunere model: *Emoție de toamnă* de Nichita Stănescu 145
Varianta 1: *Dorința* de Mihai Eminescu 146
Varianta 2: *Lacul* de Mihai Eminescu 146
Varianta 3: *Izvorul nopții* de Lucian Blaga 147
Compunere model pe text-suport la prima vedere 148
Exerciții propuse 150
2. Motivarea apartenenței la specia pastel - fișier teoretic 155
Texte studiate: 155
Compunere model: *Iarna* de Vasile Alecsandri 156
Compunere model pe text-suport la prima vedere 157
Exerciții propuse 159
3. Doina - fișier teoretic 164
Compunere model pe text studiat: *Frunză verde magheran...* 165
Varianta 1: *Doină, doină, cântic dulce* 167
Compunere model pe text-suport la prima vedere 169
Exerciții propuse 171
4. Comentarea semnificației titlului unei opere lirice - fișier teoretic 175
Compunere model pe text-suport la prima vedere 177
Exerciții propuse 178
5. Motivarea apartenenței la descrierea - tablou în versuri 183
Compunere model pe text-suport la prima vedere 184
Exerciții propuse 186
6. Motivarea apartenenței la descrierea - portret în versuri 190
Compunere model pe text-suport la prima vedere 190
Exerciții propuse 192

III. GENUL DRAMATIC - fișier teoretic 198
Comedia 198
Compunere model pe text studiat: *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale 200
Varianta 1: *Crimă pe palier* de Ion Băieșu 205
Compunere model pe text-suport la prima vedere 207
Exerciții propuse 209

B.COMPUNERI AVÂND CA SUPORT TEXTE NONLITERARE 217
Textul nonliterar - fișier teoretic 217
Compunere model pe text-suport la prima vedere 218
Exerciții propuse 219

C. COMPUNERI IMAGINATIVE 224
1. Compunerea descriptivă 224
a. Descrierea-tablou - fișier teoretic 225
Compunere model: descrierea unui peisaj 226
Compunere model: descrierea unui oraș 226
Compunere model: descriere cu sfârșit dat 227
Compunere model: descriere cu început dat 228
Exerciții propuse 229
b. Descrierea-portret - fișier teoretic 231
Compunere model: descrierea unui prieten 233
Compunere model: descrierea unei persoane model 234
Exerciții propuse 234
2. Compunerea narativă - fișier teoretic 236
Compunere model: compunere narativă 238
Exerciții propuse 240
3. Textul dialogat - fișier teoretic 243
Text model 243
Exerciții propuse 244

D. COMPUNERI REFLEXIVE - fișier teoretic 246
1. Exprimarea sentimentelor cu ocazia unui eveniment personal, social sau cultural 246
Compunere model 247
Exerciții propuse 248
2. Exprimarea unei opinii despre o anumită temă/eveniment 251
Exerciții propuse 253

BiBILIOGRAFIE SELECTIVĂ 256

A. COMPUNERI AVÂND CA SUPORT TEXTE LITERARE

TEXTUL LITERAR

FIȘIER TEORETIC

Definiție

Textul literar/opera literară este creația în versuri sau în proză în care autorul creează un univers imaginar, prin intermediul căruia redă fapte, idei, aspecte din natură, folosind un limbaj expresiv.

TRĂSĂTURI:

- Scopul său este de a trezi emoții puternice lectorului;
- Expresivitatea este generată de figuri de stil, imagini artistice, punctuație cu rol stilistic, dar și de talentul fiecărui scriitor de a folosi resursele limbii;
- Limbajul este foarte bogat și variat;
- Cuvintele sunt folosite cu sens figurat;
- Între conținut și formă este o strânsă legătură;
- Originalitatea se manifestă la toate nivelurile, deoarece textul exprimă viziunea artistică a autorului.

1. MOTIVAREA APARTENENȚEI LA CATEGORIA TEXTELOR LITERARE

Cerință posibilă

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că fragmentul citat este un text literar/o operă literară.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale textului literar;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Așezat la gura sobei noaptea pe când viscolește
Privesc focul, scump tovarăș, care vesel pâlpâiește.
Și prin flacăra albastră vreascurilor de aluni
Văd trecând în zbor fantastic a poveștilor minuni.

Iată-o pasăre măiastră prinsă-n luptă c-un balaur;
Iată cerbi cu stele-n frunte care trec pe punți de aur;
Iată cai ce fug ca gândul; iată zmei înaripați
Care-ascund în mari palaturi mândre fete de-mpărați.

Iată pajuri năzdrăvane care vin din neagra lume,
Aducând pe lumea albă feți-frumoși cu falnic nume;
Iată-n lacul cel de lapte toate zânele din rai...
Nu departe stă Pepelea, tupilat în flori de mai.

Dar pe mine ce m-atrage, dar pe mine ce mă-ncântă
E Ileana Cosânzeana!... în cosiță floarea-i cântă.
Până-n ziuă stau pe gânduri și la ea privesc uimit,
Că-mi aduce viu aminte de-o minune ce-am iubit!
(Vasile Alecsandri, ***La gura sobei***)

Planul redactării compunerii

I. Introducere
- Definiția operei literare
- Includerea fragmentului în categoria textelor literare

II. Cuprins
- Ilustrarea trăsăturilor operei literare
    - a. trezește sentimente lectorului
    - b. autorul își exprimă propria viziune
    - c. expresivitatea limbajului
    - d. muzicalitatea textului
    - e. originalitate

III. Încheiere
- Concluzii

Structura compunerii	Compunerea model
INTRODUCERE	**Opera literară** este creația în versuri sau în proză în care autorul creează un univers imaginar, prin intermediul căruia redă fapte, idei, aspecte din natură, folosind un limbaj expresiv. Consider că textul *La gura sobei* de Vasile Alecsandri este o operă literară, deoarece prezintă particularitățile sale.
CUPRINS	În primul rând, **textul conține mărci afective** și **trezește sentimente** puternice lectorului: atmosfera plăcută și liniștită a căminului oferă momente de răgaz în fața focului, dând aripi imaginației care-l poartă către alte lumi. În al doilea rând, autorul, în ipostaza eului liric contemplator, își exprimă direct trăirile și sentimentele generate de tabloul pe care-l privește. Filtrează realitatea prin sensibilitatea sa, creând un **univers imaginar** propriu. Astfel, viscolul de afară nu apare într-o ipostază înspăimântătoare, pentru că focul din odaie oferă senzația de cald și de plăcut, ce deschide poarta poveștilor: *Văd trecând în zbor fantastic a poveștilor minuni.* În al treilea rând, textul se remarcă prin **expresivitate**, rezultat al unor **procedee artistice** variate. Se observă prezența **figurilor de stil**: epitetul în inversiune *scump tovarăș*, ce sugerează atmosfera primitoare a odăii; personificarea *vesel pâlpâiește* transmite un ton optimist, iar enumerația personajelor de basm deschide aripile fanteziei. **Imaginile artistice** originale sunt predominant vizual-dinamice: *cai ce fug ca gândul, punți de aur, mari palaturi, mândre fete de-mpărați*, dar și auditive: *în cosiță floarea-i cântă*, completând, astfel, farmecul tabloului. Muzicalitatea textului sporește expresivitatea, textul fiind scris în versuri organizate în catrene, cu rimă împerecheată și ritm iambic.

ÎNCHEIERE	În concluzie, *La gura sobei* este un text literar, deoarece, prin intermediul unui limbaj artistic, autorul își exprimă emoții și gânduri generate de iarnă, reușind să trezească sentimente puternice.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că fragmentul citat este un *text literar/o operă literară*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *textului literar*;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Aburii ușori ai nopții ca fantasme se ridică
Și, plutind deasupra luncii, printre ramuri se despică.
Râul luciu se-ncovoaie sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineții mișcă solzii lui de aur.

Eu mă duc în faptul zilei, mă așez pe malu-i verde
Și privesc cum apa curge și la cotiri ea se pierde,
Cum se schimbă-n vălurele pe prundișul lunecos,
Cum adoarme la bulboace, săpând malul nisipos.

Când o salcie pletoasă lin pe baltă se coboară,
Când o mreană saltă-n aer după-o viespe sprinteoară,
Când sălbaticele rațe se abat din zborul lor,
Bătând apa-ntunecată de un nour trecător.

Și gândirea mea furată se tot duce-ncet la vale
Cu cel râu care-n veci curge, fără-a se opri din cale,
Lunca-n juru-mi clocotește; o șopârlă de smarald
Cată țintă, lung la mine, părăsind nisipul cald.

(Vasile Alecsandri, ***Malul Siretului***)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii tale**
INTRODUCERE	…………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… ……………………………………
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice textului literar	…………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… ……………………………………
Ilustrarea acestor trăsături	…………………………………… ……………………………………

ÎNCHEIERE	…………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… ……………………………………

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că fragmentul citat este un *text literar/o operă literară*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *textului literar*;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Noaptea potolit și vânăt arde focul în cămin;
Dintr-un colț pe-o sofă roșă eu în fața lui privesc,
Pân' ce mintea îmi adoarme, pân' ce genele-mi clipesc;
Lumânarea-i stinsă-n casă... somnu-i cald, molatic, lin.

Atunci tu prin întuneric te apropii surâzândă,
Albă ca zăpada iernei, dulce ca o zi de vară;
Pe genunchi îmi șezi, iubito, brațele-ți îmi înconjoară
Gâtul... iar tu cu iubire privești fața mea pălindă.

Cu-ale tale brațe albe, moi, rotunde, parfumate,
Tu grumazul mi-l înlănțui, pe-al meu piept capul ți-l culci;
Ș-apoi ca din vis trezită, cu mânuțe albe, dulci,
De pe fruntea mea cea tristă tu dai vițele-ntr-o parte.

(Mihai Eminescu, ***Noaptea***)

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că fragmentul citat este un *text literar/o operă literară*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *textului literar*;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;

- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Azi-dimineață m-am trezit,
căci mi-a bătut nerăbdător în geam,
cu degetele sale fragede de ram,
caisul, care peste noapte-a înflorit.

Și nu-l recunoscui de la-nceput...
Atâta alb și roz își răsfăța risipa,
că m-am gândit un înger c-a trecut
și-n ramura lui și-a frânt aripa.

Dar poate nu-i caisul, m-am gândit,
și-atuncea, supărat că tac astfel,
obrazul mi-a lovit cu ramul înflorit
și-ndată l-am recunoscut că este el,
prietenul copilăriei, mult iubit.

(Magda Isanos, ***Caisul***)

GENURILE LITERARE

Definiție: genul literar (*lat. genus*) denumește o clasă de opere literare asemănătoare prin modul de a reprezenta realitatea și prin relația ce se stabilește între creator și lume.

I. GENUL EPIC

FIȘIER TEORETIC

Definiție: Genul epic (*gr. epikos = cuvânt, zicere, ceea ce se exprimă prin cuvânt, discurs*) cuprinde operele literare populare și culte în versuri și proză, în care autorul își exprimă gândurile, atitudinile și sentimentele în mod indirect, prin intermediul acțiunii și al personajelor.

TRĂSĂTURI:

- Prezintă o succesiune de întâmplări, ce se constituie într-un fir epic;
- Prezența unor instanțe ale comunicării narative specifice:
  - a. naratorul - prezintă faptele;
  - b. personajele - participă la acțiune.
- Modul de expunere specific este narațiunea, ce se poate împleti cu descrierea, dialogul sau monologul interior;
- Coordonatele spațio-temporale;
  - a. timpul poate fi un singur moment sau o perioadă mai mare, real sau imaginar;
  - b. spațiul poate fi structurat pe mai multe planuri: real, imaginar, terestru, cosmic etc.
- Acțiunea se caracterizează, de obicei, prin unitate compozițională, textul fiind structurat pe momentele subiectului: expozițiunea, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant, deznodământul.

AMINTEȘTE-ȚI!

- În funcție de gradul implicării în evenimentele povestite, **naratorul** este:

1. **obiectiv** - povestește evenimentele la persoana a III-a și adoptă o atitudine detașată față de acestea;
2. **subiectiv** - povestește evenimentele la persoana I, fiind implicat și ca personaj;
3. **martor** - cel care este sau nu personaj secundar al evenimentelor, rolul fiind cel de observator.

- **Tipologia personajelor**

Criterii de clasificare	Tipologia personajelor
1. După rolul pe care îl au în acțiune	Principale Secundare Episodice
2. În funcție de profilul moral	Pozitive Negative
3. Din punctul de vedere al raportării la realitate	Fantastice Alegorice Simbolice Istorice etc.
4. Din punctul de vedere al implicării în text	Personaj-narator Personaj martor Personaj reflector etc.
5. După modul în care sunt prezente în operă	Individuale Colective

- **Momentele subiectului** reprezintă etapele acțiunii într-un text epic sau dramatic. Acestea sunt:

1. *Expozițiunea* (situația inițială) - fixează reperele spațio-temporale și introduce personajele;
2. *Intriga* (elementul perturbator) - momentul care declanșează acțiunea;
3. *Desfășurarea acțiunii* - cuprinde evenimentele declanșate de intrigă;
4. *Punctul culminant* - momentul de maximă intensitate al acțiunii, de tensiune epică, care determină găsirea unei soluții;
5. *Deznodământul* – rezultatul întâmplărilor precedente, prezentând finalul acțiunii.

- **Conflictul** poate fi:

1. *exterior* - între două personaje, concepții, atitudini, personaj și societate etc.;
2. *interior* - în sufletul aceluiași personaj, între datorie și sentiment sau între rațiune și sentiment.

- **Procedeele** prin care pot fi legate întâmplările sunt:

1. *înlănțuirea* - constă în desfășurarea lineară, cronologică a evenimentelor;
2. *alternanța* - este un procedeu ce constă în alternarea planurilor narative; este întâlnită cu precădere în roman, dar și în specii mai scurte, cum este povestirea;
3. *inserția* - procedeu prin care o narațiune de sine stătătoare este inclusă în altă narațiune. Este întâlnită mai ales în specia numită „povestire în ramă".

Funcțiile modurilor de expunere

Narațiunea (lat. *naratio - povestire, istorisire*) – are rol în relatarea evenimentelor;

Descrierea (lat. *describere* - a zugrăvi, a descrie) – prezintă, prin detaliile oferite, notele definitorii ale unui peisaj, obiect, personaj; are rolul de a trezi sentimente puternice (descrierile literare) sau de a informa (descrierile științifice);

Dialogul – conferă dinamism textului epic; constituie o modalitate indirectă de caracterizare a personajelor; creează impresia de verosimilitate a evenimentelor;

Monologul – oferă cititorului acces la interioritatea personajelor; evidențiază zbuciumul sufletesc al personajelor.

SPECII EPICE: A. în versuri: balada, fabula, poemul, epopeea, legenda etc.
B. în proză: basmul, schița, nuvela, romanul, povestirea etc.

1. MOTIVAREA APARTENENȚEI LA GENUL EPIC

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text studiat aparține *genului epic*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *genului epic*, prezente în textul studiat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Compunere model

Text suport: *D-l Goe...* de I.L.Caragiale

Structura compunerii	Compunerea model
INTRODUCERE	În opinia mea, opera literară *D-l Goe...* de I. L. Caragiale aparține unei creații epice, deoarece prezintă particularitățile acesteia: este scrisă în proză, iar autorul își exprimă în mod indirect ideile și gândurile prin intermediul acțiunii și al personajelor.
CUPRINS Fir narativ	În primul rând, se remarcă prezența unui **fir narativ:** deși Goe este un elev repetent, mamițica, mam' mare și tanti Mița îi oferă o plimbare la București de 10 mai. Călătoria se dovedește un lung șir de **pozne** săvârșite de protagonist: își pierde pălăria cu biletul, se blochează în toaletă și trage semnalul de alarmă, deranjându-i astfel pe ceilalți pasageri.
Narator omniscient	Întâmplările sunt relatate la persoana a III-a de un **narator** omniscient, dar nu obiectiv, întrucât atitudinea sa față de cele prezentate este ironică (*să nu rămâie, importă, se hotărăște* etc.).
Moduri de expunere specifice	În al doilea rând, **modurile de expunere** sunt specifice: este prezentă **narațiunea**, cu rol în înlănțuirea faptelor, **descrierea** ce contribuie la portretizarea personajelor *poartă un frumos costum de marinar*, precum și **dialogul**, cu rol de dinamizare a acțiunii.
Personajele	Numărul **personajelor** este limitat: Goe, cele trei doamne, călătorul binevoitor, conductorul, iar
Coodornatele spațio-temporale	**coordonatele spațio-temporale** sunt și ele restrânse: *peronul gării din urbea X, în tren, data de10 mai*, ceea ce susține încadrarea textului în specia epică a schiței.
ÎNCHEIERE	Coroborând argumentele menționate, putem afirma că opera citată aparține genului epic.

COMPUNERI PROPUSE

Varianta 1. Text suport: *Popa Tanda* de Ioan Slavici

În opinia mea, opera literară *Popa Tanda* de Ioan Slavici aparține genului epic, deoarece prezintă toate particularitățile acestuia: este scrisă în proză, iar autorul își exprimă în mod indirect ideile și gândurile prin intermediul acțiunii și al personajelor.

În primul rând, se remarcă prezența unui **fir narativ**: mutat din Butucani în Sărăceni, sat cu oameni delăsători, preotul Trandafir își propune să le schimbe mentalitatea și încearcă diferite metode: le ține predici pline de învățăminte, le vorbește frumos, îi ceartă, apoi îi batjocorește. Oamenilor însă nu le pasă, ba chiar îl poreclesc „Popa Tanda". Ajungând la concluzia că trebuie să-i lase în pace, se ocupă de propria gospodărie, care, prin muncă, devine înfloritoare. Modelul lui este urmat treptat și de ceilalți săteni, cărora le câștigă respectul. Întâmplările sunt relatate la persoana a III-a de un **narator** omniscient, dar nu obiectiv, deoarece își exprimă atașamentul față de modelul reprezentat de preot (*Pe părintele Trandafir să-l țină Dumnezeu!*).

În al doilea rând, **modurile de expunere** sunt specifice: **narațiunea** este predominantă și are rolul de a înlănțui faptele, **descrierea** contribuie la portretizarea personajului principal și la înfățișarea locului, **dialogul** redă vorbirea personajelor, monologul surprinde momentele de tensiune interioară ale protagonistului. Numărul **personajelor** este limitat: preotul Trandafir, familia lui, Marcu, vecinul, sătenii, iar **coordonatele spațio-temporale** sunt bine fixate: în satele Butucani și Sărăceni, pe parcursul câtorva ani ai vieții preotului.

Toate argumentele prezentate conduc la concluzia că opera citată aparține genului epic.

Varianta 2. Text suport: *Prâslea cel voinic și merele de aur*

În opinia mea, opera literară *Prâslea cel voinic și merele de aur* aparține genului epic, întrucât prezintă toate particularitățile acestuia: este scrisă în proză, iar autorul își exprimă în mod indirect ideile și gândurile, prin intermediul acțiunii și al personajelor.

În primul rând, **firul narativ,** cuprinzând **întâmplări** reale și fantastice, se derulează astfel: un împărat avea un măr de aur din care nu apucase încă să guste, deoarece poamele erau furate înainte de coacere. Prâslea, fiul cel mic, reușește să îl săgeteze pe hoț, să-i ducă tatălui său mere, apoi pornește cu frații lui mai mari pe urmele de sânge lăsate de rănit. Ajungând pe celălalt tărâm, îi învinge pe zmeii hoți și le salvează pe fetele ținute prizoniere de aceștia. Invidioși, dorindu-i moartea, frații mai mari îl lasă pe acel tărâm, dar Prâslea reușește totuși să se salveze și să ajungă în împărăția tatălui său. După aflarea adevărului, vinovații sunt pedepsiți, iar protagonistul se însoară cu cea mai mică dintre fetele salvate. **Naratorul** relatează întâmplările la persoana a III-a, implicându-se afectiv, dovadă aprecierea față de protagonist: *viteazul nostru*.

În al doilea rând, sunt prezente **modurile de expunere** specifice epicului: **narațiunea**, prin care se înlănțuie faptele și dialogul, cu rolul de a dinamiza acțiunea și de a caracteriza personajele. **Personajele** sunt pozitive (Prâslea, cele trei fete, împăratul, corbul) și negative (frații mai mari, cei trei zmei). **Coordonatele spațio-temporale** sunt vag precizate (*A fost odată ca niciodată, pe tărâmul celălalt, pe tărâmul nostru*), întrucât opera este un basm.

Toate argumentele prezentate conduc la concluzia că opera citată aparține genului epic.

Varianta 3. Text suport: *Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu

În opinia mea, opera literară *Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu aparține genului epic, întrucât, deși este scrisă în versuri, prezintă toate particularitățile specifice epicului, definitorie fiind exprimarea indirectă a ideilor și sentimentelor autorului prin intermediul acțiunii și al personajelor.

În primul rând, **întâmplarea** la care participă cele trei **personaje** ale operei este relatată de un **narator** și poate fi concentrată astfel: dulăul Samson ține un discurs în fața unui bou, lăudându-se cu ideile sale despre egalitate și frăție între dobitoace. Auzindu-l, naivul cățel Samurache, îi apreciază vorbele, considerându-i *frații* săi, dar este repezit și jignit de Samson care nu voia, de fapt, egalitate decât cu cei superiori lui. Personificate, animalele fac aluzie la defecte omenești, demagogia, naivitatea, dovadă și mesajul transmis de autor în ultimele două versuri ce constituie morala, opera fiind ca specie literară o fabulă.

În al doilea rând, **modurile de expunere** sunt specifice epicului: **narațiunea**, cu rolul de a înlănțui faptele, **dialogul**, ce conferă întâmplării aspect de scenetă și cu rol de caracterizare indirectă a personajelor, **descrierea** prin care sunt redate câteva elemente de portret (*dulău de curte, un bou oarecare, simplu privitor*). **Coordonatele spațio-temporale** sunt vag precizate: *deunăzi*, într-o curte.

Toate argumentele prezentate conduc la concluzia că opera citată aparține genului epic.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că opera literară *Două loturi* de I. L. Caragiale aparține *genului epic*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *genului epic*, prezente în textul studiat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	În opinia mea, opera literară .... aparține unei creații epice, deoarece prezintă particularitățile acesteia: .. ..
CUPRINS Fir narativ Narator subiectiv	În primul rând, se remarcă prezența unui **fir narativ** ....

Moduri de expunere specifice	Întâmplările sunt relatate la persoana ……… **narator** ……………………… ale cărui mărci specifice sunt ………………………………… **Conflictul** este unul ………………………………… ………………………………………………
Personajele	……………………………………………… ………………………………………………
Coordonatele spațio-temporale	În al doilea rând, **modurile de expunere** ……… ………………………… este prezentă **narațiunea** ……… ………………………………………… și ……… ……………………………………………… ……………………………………………… ……………………………………………… **Personajele** …………………………………… ……………………………………………… ……………………………………………… ……………………………………………… …………………accentul este pus pe evoluția ……… ……………………………………………… ……………………………**Coordonatele temporale** sunt prezente în text …………………………… ……………………………………………… Acestea conferă …………………………… ……………………………………………… ……………………………………………… ………………………………………………
ÎNCHEIERE	În concluzie, …………………………… ……………………………………………… ………………………………………………

Compunere model pe text-suport la prima vedere

Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține *genului epic*.

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale *genului epic*, prezente în textul citat;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

Planul redactării compunerii

I. Introducere
- Includerea fragmentului în genul epic

II. Cuprins
- Ilustrarea trăsăturilor operei epice cu scene semnificative din textul dat
- Prezentarea acțiunii textului
- Conflictul operei
- Moduri de expunere
- Coordonate spațio – temporale
- Prezența personajelor

III. Încheiere
- Concluzii

Către sfârșitul anului școlar, simpatia pe care o aveau elevii pentru mine a sporit datorită unei întâmplări care a făcut asupra lor o impresie deosebită.

Trăiam pe atunci coșmarul celui de-al Doilea Război Mondial... era prin 1942.

La conferința profesorilor pentru absolvirea clasei a VII-a, și ultima, un elev, Toderiță Alexandru, urma să rămână repetent, din cauza unei singure materii, a Matematicii, deoarece profesorul respectiv, Constantin Aurian, un foarte distins dascăl, de altfel, îi dăduse media rău pe tot anul.

La toate materiile avea note de trecere, afară de Matematică, și toți profesorii acceptară situația impusă de nota lui Aurian.

M-am ridicat — flăcări de mânie. Pentru prima oară m-au văzut colegii mei de cancelarie furios și agresiv :

– Dumneata știi, domnule Aurian, ce se întâmplă dacă elevul Toderiță rămâne repetent?

– Ce să se întâmple? îmi răspunse profesorul de matematici, repetă clasa, și gata.

– Nu!... n-o să repete clasa, așa cum crezi dumneata, ci îl ia imediat la armată, că are vârsta, și după o scurtă pregătire îl trimite pe front, unde poate să rămână schilod sau să moară. Te-ai gândit și la părinții lui o clipă măcar? Și la tinerețea lui? Dar așa, dacă rămâne corijent, își ia examenul în toamnă, poate să intre în facultate și, până să-și facă armata, s-o sfârși poate și blestematul ăsta de război.

Se făcuse o tăcere desăvârșită. Niciun glas nu se ridică împotriva mea, nici măcar acela al faimosului naturalist Emil Sanielevici, directorul liceului, care întotdeauna avea de obiectat câte ceva.

— Și ce vrei să fac? mă întrebă Aurian, descumpănit.

— Dumneata ești profesor mai vechi decât mine și ai experiență mult mai mare ca să-mi permit să-ți spun eu ce trebuie să faci. Ce-ți dictează conștiința dumitale cea adevărată, omenia adică.

Aurian se încruntă o clipă, luă catalogul, își scoase din buzunarul de la vestă a radieră pentru cerneală, șterse puțin, suflă, netezi locul cu unghia degetului arătător și scrise ceva. Apoi dete catalogul directorului Sanielevici, care rosti emoționat:

— Toderiță Alexandru... promovat!

(Grigore Băjenaru, ***Bună dimineața, băieți!***)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii model**
INTRODUCERE	În opinia mea, fragmentul selectat din opera literară *Bună dimineața, băieți!* de Grigore Băjenaru aparține unei creații epice, deoarece prezintă particularitățile acesteia: este scrisă în proză, iar autorul își exprimă în mod indirect ideile și gândurile, prin intermediul acțiunii și al personajelor.
CUPRINS Fir narativ Narator subiectiv Conflictul Moduri de expunere specifice Personajele Coodornatele spațio-temporale	**În primul rând,** se remarcă prezența unui fir narativ, ce ar putea constitui un episod din desfășurarea acțiunii: la conferința profesorilor de la finalul anului școlar, naratorul-personaj are o atitudine fermă față de situația elevului Toderiță Alexandru. Gata să rămână repetent din cauza matematicii, acesta este susținut de narator, deoarece ar fi putut fi înrolat, deci în pericol să-și piardă viața, pentru că se aflau în timpul războiului. La sugestia colegului său, profesorul Aurian înțelege că unele decizii trebuie luate și cu inima, nu doar cu mintea și îl promovează. Întâmplările redate prin înlănțuire sunt relatate la persoana I de un narator subiectiv, ale cărui mărci specifice sunt verbele și pronumele la persoana I (*m-am ridicat, trăiam* etc.). Conflictul este unul exterior, între două tipuri de profesori: unul foarte exigent și altul mai blând. **În al doilea rând,** modurile de expunere sunt specifice unui text epic: în incipit este prezentă narațiunea cu rol în relatare, dar pe parcurs apare și dialogul, ce conferă dinamism, susține tensiunea epică și constituie o modalitate indirectă de caracterizare. Personajele sunt colective: consiliul profesoral, dar și individuale, Constantin Aurian, Emil Sanielevici și naratorul implicat direct. Coordonatele temporale sunt prezente în text: al Doilea Război Mondial... *era prin 1942*, iar cele spațiale pot fi deduse: *cancelaria*. Acestea conferă operei verosimilitate, ele putând avea loc și în realitate.
ÎNCHEIERE	Coroborând argumentele menționate, putem afirma că fragmentul selectat aparține unei opere epice.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat mai jos aparține *genului epic*. **Folosește punctele de reper din tabelul de mai jos!**

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *genului epic*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Azi-dimineață pornisem melancolic spre școală. Înfrunziseră toți castanii și era senin, iar eu nu aveam nicio problemă scrisă. Mă gândeam: ar trebui să fug în Cișmigiu. Dar geanta m-ar fi umilit. Și apoi, mi-ar fi fost tot timpul teamă să nu fiu văzut de vreun profesor. Mă întristam aflând cât sunt, încă, de slab, de timid, de nehotărât. M-ar fi desfătat să am voința furtunoasă și să fug, să lucrez în porturi, să dorm în bărci, să cutreier țări. Dar eu mă mulțumeam să visez o izbândă târzie și să sfârșesc caietele Jurnalului. Pășeam îngândurat către școală. Dinu m-a ajuns din urmă și m-a strigat: doctore! Aceasta, pentru că sunt miop și citesc cărți cu coperte cenușii. El era fericit; îl ascultase Vanciu și rupsese un „suficient". Pe astăzi aveam patru probleme:

- ...Grele și încurcate.

Atunci am schimbat vorba. I-am spus că romanul meu va avea patru sute de pagini și că va fi primul dintr-o serie ce se va numi Dacia Felix. Eu știu că n-am să scriu niciodată această serie. Pentru că trebuia, totuși, să uit problemele grele, i-am mărturisit că cel de-al doilea volum se va petrece într-un salon de coiffeur. Dinu a râs.

(Mircea Eliade, ***Romanul adolescentului miop***)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii tale**
INTRODUCERE	
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice genului epic în fragment - fir narativ - narator - repere spațiale și temporale - conflict - moduri de expunere specifice - personajele Ilustrarea acestor trăsături	
ÎNCHEIERE	

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat mai jos aparține *genului epic.*

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *genului epic*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Intru în clasă și mă așez într-o bancă la întâmplare, lângă un băiat voinic. Niciun cunoscut. Vorbe, pe șoptite. Băncile, aproape pline. De câte ori se deschide ușa, toate capetele, dar absolut toate, ca la o comandă, se-ndreaptă spre ea, să vadă cine mai *vine. În sfârșit, ușa se deschide larg și intră un domn înalt și slab, cu mustață mică, neagră, cu părul despărțit în cărare la dreapta și bine pieptănat, cu nasul coroiat și ochii mici, negri și plini de răutate.*

Toți elevii se ridică automat în picioare, trântind pupitrele surd și tropăind pe scândurile proaspăt spălate și date cu bradolină.

– Bună dimineața, băieți!

Unii mormăie timid ceva, în semn de răspuns; iar alții se așază jos, fără să fie poftiți de cel care intrase cu o hârtie în mână. Când a spus «stați jos», a făcut băieților o recomandare aproape inutilă, fiindcă toți, maimuțe prin definiție, imitaseră pe cei câțiva mai obosiți și se așezaseră în bănci.

– Fiecare să scoată câte un creion și o hârtie și să scrie ce am să dictez!

Se aud câteva murmure nedeslușite. Unul șoptește înfricoșat: «Ce, mai dăm un examen?!» Dar toți se liniștesc când aud:

– Am să vă dau lista de cărți! Fiți atenți, ca nu cumva să scrieți greșit... și băgați de seamă că, cel mai târziu pînă la sfîrșitul săptămânii, trebuie să vi le procurați pe toate. De luni, încep cursurile în mod serios!

(Grigore Băjenaru, ***Cișmigiu & Comp.***)

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat mai jos aparține *genului epic.*

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături *ale genului epic*, prezente în textul citat;

– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;

– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;

– să respecți limita de spațiu indicată.

Nu așteptam nimic, visul își încetinise pulsațiile (...), stăteam pe scaun, la masă, cu privirea în gol, până ce golul ăsta m-a absorbit cu totul, cât să realizez că ceea ce priveam era muștarul dintr-un borcan. Nu știu dacă ați avut vreodată curiozitatea să observați ce se petrece într-un borcan de felul ăsta, dar vă spun că, pentru început, nu veți da cu ochii decât de ceva ce s-ar putea numi galben. Dacă muștarul e început, e mult mai bine: lingurița sapă în el galerii, poteci, drumuri. De aici înainte e foarte ușor să te pierzi în ele, chiar așa, îngălbenite și umede, cum îți apar. Și acum un miracol (din păcate sau din fericire) se poate explica mai întotdeauna și logic, nu cred să-i fie prea greu cuiva să-și pună întrebarea «la ce bun atâtea tunele și răspântii și cărări dacă nu e nimeni să locuiască înăuntru?». Cred că asta m-am întrebat și eu. Și așa, ca o împletire firească între un răspuns la o întrebare logică și un miracol cu miros de pâine prăjită, fără ca mama, întoarsă cu spatele, să bănuiască măcar ce se întâmplă în bucătăria apartamentului 40, au apărut pe lume cei doi prieteni nedespărțiți, tovarășii de nădejde ai copilăriei mele, Știm și Ștam.

Nu am chiuit de bucurie și nu am chiuit nici de groază, becul nu a pâlpâit ca neonul din baie, fereastra nu s-a dat în lături deschisă de vreo rafală de vânt, iar câinii de pe stradă nu au scos nici măcar un scâncet când, de acolo, dinăuntrul borcanului de muștar, a răsunat, pentru prima oară în cartierul Drumul Taberei și, poate, și în tot universul (n-am de unde să știu) această discuție:

– Ce faci Știme?

– Bine, Știame.

– Da' Știma ce face?

– Bine. Da' Știama?

– Bine. Pa, Știme.

– Pa, Știame. (...)

(Filip și Matei Florian, ***Băiuțeii***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. REZUMATUL

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Rezumatul este prezentarea pe scurt, scrisă sau orală, a ideilor unei lucrări.

SUGESTII DE REDACTARE:

- este realizat pe baza ideilor principale;
- nu conține date despre autor și operă;
- exclude comentariile de orice fel;
- se redactează la persoana a III-a;
- textul rezumat trebuie să fie mai scurt decât cel inițial;
- exprimarea trebuie să fie obiectivă, fără mărci emoționale;
- nu se folosesc: citatul, figurile de stil, cuvintele regionale, argotice, arhaismele, ele fiind înlocuite cu termeni literari;
- ca timpuri verbale, sunt admise prezentul și perfectul compus;
- în relatarea concisă a întâmplărilor se respectă relația cauză-efect, care nu este întotdeauna similară cu cea a discursului narativ.

Cerințe posibile

1. Redactează în maximum 100 de cuvinte *rezumatul* **unui text studiat la clasă.**

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți succesiunea întâmplărilor, pe baza ideilor principale din text;
- să respecți convențiile specifice rezumatului;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

REZUMAT MODEL

Text suport: *Popa Tanda* de Ioan Slavici

Din cauza purtării aspre, preotul Trandafir este transferat din satul bogat, Butucani, în unul modest, Săraceni. Ajuns acolo, el este hotărât să schimbe mentalitatea locuitorilor prin mai multe metode: vorba bună, dojana și chiar batjocura, dar niciuna nu dă rezultate. În ciuda dificultăților, se dovedește perseverent și de aceea își duce până la capăt obiectivul prin puterea exemplului personal: își renovează casa și își cultivă grădina, evoluând astfel din punct de vedere material. Starea îmbelșugată a acestuia este observată de săteni, care adoptă aceeași atitudine, devenind și ei prosperi.

Imaginea din final, la vârsta deplinei maturități, alături de copii și de nepoți, ilustrează reușita sa.

REZUMATE PROPUSE

Varianta 1. Text suport *Prâslea cel voinic și merele de aur*

Un împărat are în grădină un măr de aur ale cărui poame sunt furate înainte de coacere de un hoț necunoscut. Prâslea, fiul cel mic, stă la pândă și îl rănește. El împlinește dorința tatălui său de a gusta din merele de aur, dar nu se mulțumește cu atât, ci pornește cu frații lui mai mari pe urmele de sânge lăsate de rănit. Ajungând pe celălalt tărâm, el îi învinge pe zmeii hoți și le salvează pe fetele ținute prizoniere de aceștia. Frații mai mari îi vor moartea și îl lasă acolo. Prâslea reușește totuși să se salveze și se întoarce în împărăția tatălui său. După aflarea adevărului, vinovații sunt pedepsiți, iar Prâslea se însoară cu cea mai mică dintre fetele salvate.

Varianta 2. Text suport *D-l Goe...* de I. L. Caragiale

Mama, bunica și mătușa îi oferă lui Goe o plimbare la București de 10 mai pentru a nu mai rămâne repetent și în acel an. Pe peron, Goe își arată nerăbdarea din cauza întârzierii trenului și le vorbește jignitor celor trei însoțitoare. În tren își pierde pălăria cu biletul, se adresează nepoliticos unui călător, se blochează în toaletă, de unde e scos de conductor. Trage apoi semnalul de alarmă, provocând oprirea trenului și întârzierea la destinație.

Varianta 3. *Baltagul* de Mihail Sadoveanu

Aflat la Dorna să vândă și să cumpere oi, păstorul Nechifor Lipan din Măgura Tarcăului nu mai dă niciun semn de viață, declanșând îngrijorarea celor dragi. Numeroase semne rău prevestitoare o îndeamnă pe soție, Vitoria Lipan, să pornească în căutarea lui. Înainte de a pleca, aceasta își face ordine în gospodărie, vinde o parte din bucate pentru a face rost de bani, iar lui Gheorghiță îi comandă un baltag sfințit.

Cei doi reconstituie traseul parcurs de Nechifor, făcând o serie de popasuri, de unde adună informații despre acesta. Trec prin Bicaz, Călugăreni și Farcașa, Borca și ajung la Vatra Dornei, unde sunt informați că Lipan a cumpărat o turmă de trei sute de oi, apoi a plecat spre Neagra cu alți doi tovarăși. Vitoria și Gheorghiță trec prin Vatra Dornei, apoi spre Păltiniș, Broșteni, Borca, Sabasa și, în final, prin Suha, unde află de la hangiu că turma a fost însoțită doar de doi ciobani.

Femeia își dă seama că Nechifor a dispărut între Sabasa și Suha și începe să cerceteze împrejurimile. Îl găsește pe câinele Lupu în curtea unui gospodar, iar cu ajutorul lui, descoperă osemintele soțului într-o râpă, în dreptul crucii Talienilor. Anunță autoritățile, apoi se pregătește să organizeze înmormântarea și praznicul. La pomană îi invită și pe cei doi prezumtivi asasini și grație inteligenței sale, reușește să-i facă să-și mărturisească vina. Bogza este lovit cu baltagul de Gheorghiță și sugrumat de câinele Lupu, iar Ilie Cuțui este arestat.

După împlinirea datinilor creștinești, Vitoria se întoarce acasă, gândindu-se la viitorul familiei sale.

Varianta 4. *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale

Într-un oraș de provincie, este prezentată o campanie electorală, care are drept protagoniste două grupuri: unul condus de avocatul Nae Cațavencu, reprezentând opoziția, și celălalt, al conducerii locale (Zaharia Trahanache și Ștefan Tipătescu, care-l susțin pe Farfuridi). Între aceștia izbucnește un conflict iscat de pierderea unei scrisori de dragoste pe care Tipătescu i-a adresat-o soției lui Trahanache, Zoe.

Dornic de parvenire, Cațavencu recurge la șantaj, al cărui instrument este scrisoarea. El amenință că o va face publică în ziarul său dacă nu este trecut pe listele electorale. De teamă că va fi supusă oprobriului public, Zoe se străduiește, prin diverse mijloace, să obțină promisiunea candidaturii lui Cațavencu. Văzând drumurile repetate la contracandidatul lor, Farfuridi și Brânzovenescu se tem de trădare și trimit o anonimă la centru.

Între timp, Zoe și Tipătescu încearcă să găsească o soluție pentru a ieși onorabil din această încurcătură. Trahanache intră în posesia unei polițe falsificate a lui Cațavencu prin care avocatul și-a însușit o mare sumă de bani de la fundația pe care o conduce. El vrea să-l trimită pe Pristanda să-l aresteze, dar Zoe se opune și reușește să-l convingă pe soțul ei să-i susțină candidatura.

Când totul pare rezolvat, pe lista candidaților este trecut, din ordinul autorităților de la centru, un nume necunoscut, Agamemnon Dandanache.

Situația se complică în timpul ședinței de numire oficială a candidatului, dar soluția vine de la polițaiul Pristanda, care pune la cale un scandal menit să-l anihileze pe Cațavencu. În încăierare, acesta își pierde pălăria în care este ascunsă scrisoarea și devine inofensiv, fiind consolat de Zoe și convins să prezideze festivitatea în cinstea alegerilor.

Găsită de cetățeanul turmentat, scrisoarea este înapoiată destinatarului. În final, conflictele se sting, totul sfârșindu-se într-o atmosferă veselă.

2. Redactează, în 50-70 de cuvinte (5-7 rânduri), *rezumatul* **textului citat mai jos.**

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți succesiunea întâmplărilor, pe baza ideilor principale din text;

– să respecți convențiile specifice rezumatului;
– să ai un conținut adecvat cerinței;
– să respecți limitele de spațiu indicate.

Pe la sfârșitul lui septembrie, într-o zi de arșiță tardivă, cu vânt uscat înecăcios, moș Costache se împletici din mers, pe când cotrobăia în curte printre cărămizile lui, și căzu moale jos. Marina îl văzu din bucătărie și-și închipui că s-a aplecat dinadins să vadă ceva. Așteaptă să se ridice, dar moș Costache întârzia. Atunci Marina se apropie tiptil de locul căderii, se uită prudentă la bătrân. Îl întoarse pe față și, văzându-l inert și roșu la obraz, fugi repede înspre casă, mereu tiptil, ca și când ar fi fost la mijloc un secret mare, și năvăli în odaia lui Felix.

- Vino repede - zise ea în șoaptă, aproape satisfăcută de senzația nouă pe care o încerca după atâta monotonie - a căzut jos bătrânul, mi se pare c-a murit.

Felix sări săgetat de ceva rece și se năpusti pe scări așa de repede, încât Otilia, presimțind ceva, ieși speriată. Tânărul nu putu să-i spună nimic, de emoție, deși după paloarea feței își dădu seama că ea a înțeles.

(George Călinescu, ***Enigma Otiliei***)

Delimitarea secvențelor textului	Ideile principale	Model rezumat
1. „Pe la sfârșitul lui septembrie... întârzia."	1. Moș Costache cade în curte și este văzut de Marina, care nu înțelege situația.	Moș Costache cade inconștient în curte și este văzut de Marina. La început, femeia se gândește că moș Costache s-a aplecat intenționat pentru a vedea ceva, dar bătrânul întârzie să se ridice. Marina se apropie de moș Costache, realizează adevărata stare de fapt și îl anunță imediat pe Felix. Tânărul iese repede din camera lui, iar Otilia, simțind că ceva nu este în regulă, apare și ea speriată. Felix nu poate vorbi cu ea din cauza emoției, dar este convins că aceasta a înțeles, deoarece a devenit palidă.
2. „Atunci Marina... c-a murit."	2. Când își dă seama că moș Costache a leșinat, îl anunță pe Felix.	
3. „Felix sări săgetat... ea a înțeles."	3. Felix este emoționat și nu poate vorbi, dar Otilia înțelege ce s-a întâmplat.	

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează, în 50-70 de cuvinte (5-7 rânduri), *rezumatul* **textului citat mai jos. Folosește reperele din tabelul de mai jos!**

În compunerea ta, trebuie:
– să prezinți succesiunea întâmplărilor, pe baza ideilor principale din text;
– să respecți convențiile specifice rezumatului;
– să ai un conținut adecvat cerinței;
– să respecți limitele de spațiu indicate.

A treia zi de dimineață, toată curtea și toată împărăția era plină de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloșul în mână, călare pe calul ce-și alesese, își luă ziua bună de la împăratul, de la împărăteasa, de la toți boierii cei mari și cei mici, de la ostași și de la toți slujitorii curții, care, cu lacrămile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dând pinteni calului, ieși pe poartă ca vântul, și după dânsul carăle cu merinde, cu bani și vreo două sute de ostași, pe care-i orânduise împăratul ca să-l însoțească. După ce trecu afară de împărăția tatălui său și ajunse în pustietate, Făt-Frumos își împărți toată avuția pe la ostași și, luându-și ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-și pentru dânsul merinde numai cât a putut duce calul. Și apucând calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile și trei nopți, până ce ajunse la o câmpie întinsă, unde era o mulțime de oase de oameni. Stând să se odihnească, îi zise calul:

- Să știi, stăpâne, că aici suntem pe moșia unei Gheonoaie, care e atât de rea, încât nimeni nu calcă pe moșia ei, fără să fie omorât. A fost și ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinților pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie Gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mâine, în pădurea ce o vezi, o s-o întâlnim venind să te prăpădească; e grozav de mare: dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloșul și sulița să le ții la îndemână, ca să te slujești cu dânsele când va fi de trebuință.

(***Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte***, cules de Petre Ispirescu)

Delimitarea secvențelor textului	Ideile principale	Rezumatul tău
....	....	....
....	....	
....	....	

2. Redactează, în 50-70 de cuvinte (5-7 rânduri), *rezumatul* **textului citat mai jos.**

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți succesiunea întâmplărilor, pe baza ideilor principale din text;
- să respecți convențiile specifice rezumatului;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

Bubico îmi ia bonboana; îl iau în brațe și mă dau lângă fereastră, ridicându-l în dreptul deschizăturii. Aerul răcoros, trecându-i pe la bot, face mare plăcere lui Bubico. Scoate limba și respiră din adânc.

– Să nu-l scapi pe fereastră!... pentru Dumn...

Dar n-apucă mamițica să rostească-ntreg sfântul nume al creatorului, și Bubico dispare ca un porumbel alb în neagra noapte, înapoi spre București, zburând – la Zambilica, probabil. Mă-ntorc cu fața spre cocoana și, prezentându-i mânile goale, strig exasperat:

– Doamnă!

Un răcnet!... A-nnebunit cocoana!

– Repede, doamnă, semnalul de alarmă!

O duc la semnal și o-nvăț cum să-l tragă. Pierdută de durere, execută mișcarea cu o supremă energie. Trenul, stop! pe loc. Cletinătură colosală. Emoție generală-ntre pasajeri.

– Cine? Cine a dat alarma?

– Dumneaei zic eu către personalul trenului, arătând pe cocoana leșinată.

Trenul se pune din nou în mișcare. La Ploiești, cocoana s-a deșteptat din leșin; zdrobită de nenorocire, trebuie să răspunză la procesul-verbal ce i se dresează pentru întrebuințarea semnalului. Pe când, în mijlocul pasajerilor grămădiți, cocoana se jelește, eu m-apropiu de urechea ei și, c-un rânjet diabolic, îi șoptesc răspicat:

– Cocoană! eu l-am aruncat, mânca-i-ai coada!

Ea leșină iar... Eu trec ca un demon prin mulțime și dispar în noaptea neagră.

(I. L. Caragiale, ***Bubico***).

....

....

....

....

....

....

....

....

3. Redactează, în 50-70 de cuvinte (5-7 rânduri), *rezumatul* **textului citat mai jos.**

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți succesiunea întâmplărilor, pe baza ideilor principale din text;
- să respecți convențiile specifice rezumatului;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

Învățătorul se opri: sudoarea îi curgea pe obraji și pe gât. Era foarte cald.

– Am să strig acum catalogul, încheie el. Veniți mai încoace, băieți. Premiul întâi la fete e Boțoghină Irina! anunță el. Haide, Boțoghină, treci încoace! (...)

Pe scenă Boțoghină Irina ajunsese la sfârșit cu poezia ei în care niște pisici, certându-se pentru o bucată de brânză, se duseseră la un cotoi să le facă dreptate; cum acesta rupsese brânza în două, o pusese pe cântar și tot mușcase din ea ca să facă părțile egale, până nu mai rămăsese nimic...

Moromete nu prea asculta, dar deodată ochii îi rămaseră pironiți pe scenă. El murmură nevenindu-i parcă să creadă:

– Cocoșilă! Mă! Ăla nu e Niculae al meu?

– Premiul întâi la băieți, Moromete Niculae!, spuse învățătorul Teodorescu tare, apoi îl împinse pe băiat în fața scenei.

Moromete nu se mai îndoi, mai ales că își recunoscuse pălăria pe capul mare al fiului; gâtuit de emoție, tatăl strigă din colțul lui:

– Mă, n-auzi? Scoate-ți pălăria din cap.

(Marin Preda, ***Moromeții***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

3. MOTIVAREA APARTENENȚEI LA SPECIA SCHIȚĂ

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE:

Schița (it. *schizzo*) este o specie a genului epic, în proză, de mici dimensiuni, în care este prezentat un fapt semnificativ din viața unui personaj.

TRĂSĂTURI:

- acțiunea este lineară și prezintă un instantaneu epic (un episod definitoriu pentru viața unuia sau a mai multor personaje);
- protagonistul este conturat în linii mari și are o însușire dominantă, întruchipând, de obicei, un tip uman: copilul răsfățat, needucat, obraznic, elevul leneș etc.;
- timpul și spațiul sunt restrânse;
- faptele au un caracter verosimil, ele putând avea loc și în realitate.

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text studiat la clasă aparține speciei *schiță*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *schiței*, prezente în textul studiat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Planul argumentării pentru conceptul operațional schiță

I. Introducere
- Enunțarea trăsăturilor schiței - definiție și trăsături

II. Cuprins
- Operă epică
- Prezentarea pe scurt a acțiunii
- Coordonatele spațio – temporale restrânse
- Moduri de expunere
- Personajul tipic

III. Încheiere
- Formularea concluziilor

Compunere model
Text suport: *Vizită* de I.L.Caragiale

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	În opinia mea, *Vizită* de I. L. Caragiale este o **schiță** - operă epică în proză, în care se prezintă un episod semnificativ din viața unui personaj.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice schiței în text - Operă epică: narator, acțiune, personaje - Spațiul și timpul restrînse - Număr redus de personaje - Protagonistul - tip uman Ilustrarea acestor trăsături	În primul rând, textul are toate trăsăturile **genului epic: narator-personaj** (musafirul), **acțiunea** (vizita) și **personaje** (Ionel, mama, naratorul). În plus, faptele au un caracter **verosimil**, ele putând avea loc și în realitate: aflat în vizită la doamna Popescu cu ocazia onomasticii fiului ei, naratorul asistă la numeroasele pozne ale acestuia, față de care mama are o atitudine laudativă. **Spațiul și timpul** au un caracter **restrâns**, întâmplările desfășurându-se în decurs de câteva ore, de Sfântul Ion, în locuința gazdei. În al doilea rând, **numărul personajelor** este redus și înfățișează oameni obișnuiți în situații obișnuite. Protagonistul, Ionel, este conturat în linii mari și are o însușire dominantă, întruchipând **tipul copilului răsfățat și needucat**.
CONCLUZIE	În concluzie, argumentele menționate susțin încadrarea textului în specia schiței.

COMPUNERE PROPUSĂ

Varianta 1: Text suport: *D-l Goe...* de I.L.Caragiale

Schița este o specie a genului epic în proză, de mici dimensiuni, cu acțiune concentrată, limitată la un singur episod semnificativ din viața unuia sau a mai multor personaje. Consider că opera literară *D-l Goe...* de I. L. Caragiale se încadrează în această specie, deoarece respectă particularitățile sale.

În primul rând, se remarcă **trăsăturile unei opere epice: naratorul omniscient, personajele puține** (Goe, cele trei doamne, conductorul, călătorul), **acțiune limitată** la un instantaneu epic (călătoria cu trenul la București) și **repere spațio-temporale** restrânse (peronul și trenul).

În al doilea rând, textul prezintă un **episod semnificativ** din viața unor personaje: deși Goe este un elev repetent, mamițica, mam' mare și tanti Mița nu-l pedepsesc, ci îi oferă o plimbare la București. Călătoria se dovedește un lung șir de **pozne** săvârșite de protagonist: își pierde pălăria cu biletul, se blochează în toaletă și trage semnalul de alarmă, deranjându-i pe ceilalți pasageri. Goe este prezentat în linii mari și are o însușire dominantă, întruchipând **tipul copilului răsfățat și needucat**. Cele trei doamne stârnesc râsul prin contrastul dintre aparență și esență.

În concluzie, textul face parte dintr-o schiță, deoarece prezintă caracteristici ale acesteia.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text citit de tine aparține speciei *schiță*. Poți avea în vedere un text scris de I.L. Caragiale, dar și de alt autor.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *schiței*, prezente în textul citit;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	…………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… ……………………………………
CUPRINS	…………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… ……………………………………
CONCLUZIE	…………………………………… …………………………………… …………………………………… …………………………………… ……………………………………

2. Citește opera literară *Bacalaureat* de I.L. Caragiale, apoi redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că aceasta aparține speciei *schiță*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *schiței*, prezente în textul citit;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………

3. Citește opera literară *Puiul* de Emil Gârleanu, apoi redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că aceasta aparține speciei *schiță*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *schiței*, prezente în textul citit;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

4. MOTIVAREA APARTENENȚEI LA SPECIA NUVELĂ

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

NUVELA (fr. *nouvelle*, it. *novella*) este specia genului epic în proză, de dimensiuni cuprinse între schiță și roman, cu un conflict epic concentrat, interesul naratorului fixându-se asupra personajului, surprins în evoluție, în mediul său de viață.

TRĂSĂTURI:

- este o operă epică, prezentând trăsăturile acesteia: autorul își exprimă în mod indirect ideile și sentimentele, prin intermediul acțiunii și al personajelor, „vocea“ care relatează întâmplările este naratorul, sunt prezenți indicii spațio-temporali, modul de expunere predominant este narațiunea ce alternează cu descrierea și dialogul;
- are o construcție riguroasă;
- narațiunea se desfășoară liniar, cronologic;
- acțiunea este mai dezvoltată decât a schiței, pusă pe seama unor personaje a căror personalitate se dezvăluie dintr-un conflict puternic;
- relațiile spațio-temporale sunt, de regulă, precizate, ceea ce conferă impresia de verosimilitate;
- interesul naratorului se focalizează asupra personajului și mai puțin pe acțiunea propriu-zisă;
- relatarea se realizează, de obicei, la persoana a III-a, din perspectiva unui narator omniscient.

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text studiat la clasă aparține speciei ***nuvelă*****.**

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale *nuvelei*, prezente în textul studiat;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

Planul redactării compunerii

I. Introducere

- Enunțarea trăsăturilor nuvelei – definiție și trăsături
- Integrarea textului în specie

II. Cuprins

- Opera epică
- Prezentarea pe scurt a acțiunii
- Coordonatele spațio – temporale
- Moduri de expunere
- Prezentarea sumară a trăsăturilor personajului principal

III. Încheiere

- Formularea concluziilor

COMPUNERE MODEL

Text-suport: *Popa Tanda* de Ioan Slavici

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	În opinia mea, opera literară *Popa Tanda* este o nuvelă - **specie epică în proză, de dimensiuni medii,** cu **un singur fir narativ** ce prezintă **un conflict bine conturat. Interesul naratorului** se focalizează asupra **personajului** principal surprins în diverse ipostaze.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice nuvelei - Operă epică: acțiune de dimensiuni medii, un singur fir narativ, narator și personaje - Prezentarea în evoluție a protagonistului - Coordonate spațio-temporale sugestive Ilustrarea acestor trăsături	În primul rând, textul are toate trăsăturile unei opere epice: **acțiune** (încercările preotului Trandafir de a-i schimba pe sărăceneni), **narator** omniscient, care relatează la persoana a III-a (*nu arată, sunt de prisos* etc) și **personaje** (preotul, soția sa, sătenii). În plus, textul are dimensiuni medii, iar întâmplările sunt organizate pe un singur fir narativ. În al doilea rând, în **centrul acțiunii** se află părintele Trandafir, surprins în **evoluție**: de la preotul novice la omul cu experiență în finalul textului, iubit și respectat de consăteni, pentru că a reușit să le ofere un trai mai bun. Modul de expunere predominant este **narațiunea**, care interferează cu descrierea (prezentarea imaginii celor două sate) și cu **dialogul**. **Coordonatele temporale** sunt sugestive, fiind fixate prin cele două ipostaze ale protagonistului: la tinerețe și la senectute, iar **spațiul** este reprezentat de mediul rural transilvănean.
ÎNCHEIERE Concluzie	Coroborând argumentele menționate, putem afirma că textul citat este o nuvelă.

COMPUNERI PROPUSE

Varianta 1. Text suport: *Dincolo de nisipuri* de Fănuș Neagu

Opera literară *Dincolo de nisipuri* de Fănuș Neagu întrunește toate notele definitorii ale unei nuvele - **specie epică în proză, situată** ca dimensiune **între schiță și roman**, cu **un singur fir narativ** ce prezintă **un conflict bine conturat. Interesul naratorului** se focalizează asupra **personajului principal,** și nu pe acțiune.

În primul rând, textul are toate trăsăturile unei opere epice: **acțiune** (lupta cu o secetă cumplită a locuitorilor dintr-un sat din Bărăgan, care-i face să aibă reacții neobișnuite și să creadă în miraje), **narator** omniscient, care relatează la persoana a III-a și **personaje individuale** (Șușteru, dascălul, călărețul, moșul) și **colective**: sătenii. În plus, textul are dimensiuni medii, iar întâmplările sunt organizate pe un singur fir narativ.

În al doilea rând, **în centrul acțiunii** este Șușteru, care se detașează de celelalte personaje, fiind caracterizat, în mod indirect, atât prin intermediul trăirilor sale interioare, cât și al reacțiilor exterioare. El ilustrează dorința omului de a crede cu putere într-un ideal și de a lupta până la capăt, în speranța împlinirii acestuia. De asemenea, fiind o specie epică, modul de expunere predominant este **narațiunea,** care interferează cu **descrierea**, cu rol în crearea unei atmosfere subiective, misterioase și cu **dialogul**, ce sporește dramatismul întâmplărilor. Apare și **monologul interior**: - *E nebun ... omoară calul dacă o ține tot așa până la pod.*

Prin caracterul **epic**, acțiunea organizată pe **un singur fir epic, numărul** mare de **personaje**, dintre care se detașează **protagonistul**, **conflictul puternic**, *Dincolo de nisipuri* de Fănuș Neagu are toate notele definitorii ale unei **nuvele**.

Varianta 2. Text suport: *Două loturi* de I. L. Caragiale

Opera literară *Două loturi* de Ion Luca Caragiale întrunește toate particularitățile unei nuvele - **specie epică în proză, situată** ca dimensiune **între schiță și roman**, cu **un singur fir narativ** ce prezintă **un conflict bine conturat. Interesul naratorului** se focalizează asupra **personajului principal,** și nu pe acțiune.

În primul rând, textul prezintă toate trăsăturile unei opere epice: **acțiune** (căutarea disperată de către Lefter Popescu și soția lui a două bilete de loterie crezute câștigătoare, în care își pun speranța că le vor schimba viața, care se dovedesc, în final, necâștigătoare), narator omniscient ce relatează la persoana a III-a și **personaje**, dintre care se individualizează Lefter Popescu. În plus, textul are **dimensiuni medii**, iar întâmplările sunt organizate pe **un singur fir narativ.**

În al doilea rând, în **centrul acțiunii** se află Lefter, personaj ce reprezintă tipul omului obișnuit care dorește să-și schimbe condiția, bazându-se pe noroc. El este caracterizat în mod indirect, atât prin intermediul trăirilor sale interioare, cât și al reacțiilor exterioare. Astfel, este agitat, nervos și impulsiv pe parcursul căutării biletelor, trăiește apoi o stare de fericire supremă găsindu-le, pentru ca, în final, aflând că nu erau câștigătoare, să revină la disperare și agitație extremă. Fiind o specie epică, modul de expunere predominant este **narațiunea**, cu rol de a înlănțui faptele, îmbinată cu **dialogul**, care amplifică tensiunea conflictului și constituie un mijloc indirect de caracterizare a personajelor și **descrierea**, redusă la câteva elemente de portret.

Prin caracterul epic, acțiunea organizată pe **un singur fir epic**, prin **accentul pus asupra personajelor** dintre care se detașează **protagonistul**, prin **conflictul puternic**, *Două loturi* de Ion Luca Caragiale are toate notele definitorii ale unei **nuvele**.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Citește opera literară *Budulea Taichii* de Ioan Slavici, apoi redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că acest text aparține speciei *nuvelă*. În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale *nuvelei*, prezente în textul citat;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	…………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… ……………………………………………………
CUPRINS	…………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… ……………………………………………………
ÎNCHEIERE	…………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… …………………………………………………… ……………………………………………………

2. Citește opera literară *Alexandru Lăpușneanul* de Costache Negruzzi, apoi redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că acest text aparține speciei *nuvelă*. În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale *nuvelei*, prezente în textul citat;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………

....

....

....

....

3. Citește opera literară *Acasă* de Fănuș Neagu, apoi redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că acest text aparține speciei *nuvelă*. În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *nuvelei*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

5. MOTIVAREA APARTENENȚEI LA SPECIA FABULĂ

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Fabula (lat. *fabulatio*) este o specie a genului epic în versuri sau în proză, cu caracter alegoric, în care autorul transmite o morală prin intermediul unor personaje, plante sau lucruri personificate.

TRĂSĂTURI:

- Are rol moralizator, deoarece satirizează anumite moravuri cu scopul de a le corecta;
- Are o structură specifică, fiind constituită din două părți: prima este narativă (întâmplarea propriu-zisă), iar a doua este morala.
- Personajele ilustrează anumite tipuri umane: tipul naivului, omul mândru, ipocritul, vicleanul etc.

AMINTEȘTE-ȚI!

Morala unei fabule poate fi:

a) **explicită** – este formulată de autor, fiind plasată la începutul sau la finalul textului;

b) **implicită** – nu apare în text, cititorul fiind implicat în descoperirea acesteia.

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text studiat la clasă aparține speciei *fabulă*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *fabulei*, prezente în textul studiat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Planul redactării compunerii

I. Introducere

- Enunțarea trăsăturilor fabulei – definiție și trăsături

II. Cuprins
- Opera epică cu structură specifică
- Coordonatele spațio – temporale
- Moduri de expunere
- Caracter alegoric
- Tipuri de personaje
- Caracter educativ, conferit de morală

III. Încheiere

Compunere model
Text suport: *Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	În opinia mea, *Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu este o fabulă – specie a genului epic, ce conține o scurtă povestire alegorică, în care sunt satirizate defecte omenești, cu scopul de a le îndrepta.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice fabulei în text - personaje animaliere - caracterul de generalitate al faptelor - alegoria - atitudinea critică a autorului Ilustrarea acestor trăsături	În primul rând, este o operă epică, ce prezintă o **scurtă întâmplare** la care iau parte personaje din lumea animalelor. Reperele **spațiale** și **temporale** sunt sugestive: **curtea** face trimitere la societatea omenească, iar adverbul **deunăzi**, poate simboliza timpul contemporan autorului, dar și pe cel prezent. Principalul mod de expunere este **dialogul**, acesta îmbinându-se cu **narațiunea**. În al doilea rând, opera prezintă defecte omenești puse pe seama animalelor, prin intermediul **alegoriei**. Samson este tipul parvenitului, Samurache – naivul, iar boul – omul lipsit de opinie. Prin **personificare**, animalelor li se atribuie, astfel, însușiri omenești. Autorul își exprimă **atitudinea critică** față de defectele înfățișate, prin intermediul **moralei**, urmărind îndreptarea acestora.

ÎNCHEIERE	Coroborând argumentele de mai sus, consider că opera citată este o fabulă.

COMPUNERE PROPUSĂ:

Varianta 1. Text suport: *Bivolul și coțofana* de George Topârceanu

În opinia mea, *Bivolul și coțofana* de George Topârceanu este o fabulă – **specie a genului epic**, în versuri sau în proză, ce conține o **scurtă povestire alegorică,** în care sunt **satirizate defecte omenești**, cu scopul de a le îndrepta, prin intermediul unor animale, plante sau lucruri personificate.

În primul rând, este o operă epică ce prezintă o **scurtă întâmplare**, care poate fi concentrată astfel: văzând că pe spinarea unui bivol se plimba o coțofană, un cățel sare și el, dar este aruncat brutal și apostrofat de bivol, întrucât cățelul nu-i aducea niciun folos. **Narațiunea** se îmbină cu **monologul**, al cățelului, căruia îi trece prin minte să sară în spinarea bivolului, și al acestuia, când îl apostrofează pe intrus.

În al doilea rând, opera prezintă defecte omenești puse pe seama animalelor prin intermediul **alegoriei**. Bivolul reprezintă omul puternic, dur, care știe să profite de alții, cățelul este omul naiv, lipsit de discernământ, iar coțofana întruchipează omul umil, în stare să-i slujească pe alții. Prin **personificare**, animalelor li se atribuie, astfel, însușiri omenești. **Morala** este implicită, cititorului revenindu-i sarcina de a o deduce din text.

Toate argumentele prezentate conduc la concluzia că opera citată este o fabulă.

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat mai jos aparține speciei *fabulă*.

În compunerea ta, trebuie:
– să prezinți patru trăsături ale *fabulei*;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

Jupânul Corb, pe-o creangă cocoțat,
Ținea în clonț un boț de caș furat.
Ademenită de mirosul cașului,
Cumătra Vulpe-i spuse-așa borfașului:

-Să ne trăiți mulți ani, Măria Voastră,
că sunteți zău, ca din cutie scos!
Iar de-ați avea și glasul mlădios
Pe cât v-arată penele frumoase
Mă prind c-ați fi vreo Pasăre Măiastră!
Ci corbul, auzind-o, pe gânduri nu mai șade.
Deschide ciocul. Prada cade.
Și vulpea, înghițind-o, îl dăscălește: -„Bade,
Lingușitorii-nu știai, se pare-
Trăiesc pe seama cui le dă crezare.
Dar lecția pe care o-nvățași
O fi făcând cât boțul tău de caș!..."
Înmărmurit, croncanul juratu-s-a cumplit
Că n-o să se mai lase de-acum păcălit.

(Jean de la Fontaine, ***Corbul și vulpea***)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii model**
INTRODUCERE	În opinia mea, *Corbul și vulpea* de Jean de la Fontaine este o fabulă - specie a genului epic, ce conține o scurtă povestire alegorică, în care sunt satirizate defecte omenești, cu scopul de a le îndrepta.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice fabulei - operă epică cu structură specifică - personaje animaliere - caracterul de generalitate al faptelor - alegoria	În primul rând, este o operă epică cu o structură specifică. Astfel, **prima parte** prezintă o **scurtă întâmplare** la care iau parte personaje animaliere: vulpea reușește prin șiretenie să intre în posesia cașului pe care corbul îl ținea în plisc. Astfel, ea îl lingușește, invocându-i presupuse calități: *Iar de-ați avea și glasul mlădios/Pe cât v-arată penele frumos*, iar corbul, din vanitate, cade în plasă. **A doua parte** este morala, care oferă o învățătură: cine ascultă lingușirile celorlalți, acela are de pierdut. Principalul mod de expunere este **dialogul**, acesta îmbinându-se cu **narațiunea**.
- atitudinea critică a autorului Ilustrarea acestor trăsături	În al doilea rând, opera prezintă defectele omenești puse pe seama animalelor, prin intermediul **alegoriei**. Astfel, vulpea simbolizează tipul omului șiret și lingușitor, iar corbul-naivul. Autorul își exprimă **atitudinea critică** față de defectele înfățișate, urmărind îndreptarea acestora.
ÎNCHEIERE	În concluzie, ținând cont de argumentele menționate, putem afirma că textul citat este o fabulă.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat mai jos aparține speciei *fabulă*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *fabulei*;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Pe un cocostârc călător
Vulpea la masă îl chema,
Dar în loc de ospăț cu spor
Pe discu lat afla o zeamă,
Fără de dumicătură.
Pasărea cu lungul plisc,
Vrând să mânce, toca-n disc,
Ostenește sărmănica
Și nu-nghite mai nimica.
Vulpea însă, unde-atinge
Soarbe tot, și-n urmă linge.
Cocostârcul supărat
Ăst ospăț nu l-a uitat.
Și-a înturna vrând neplăcuta
Daună, care-a pățit,
La masă pe prefăcuta
Acea vulpe o-a poftit.
Vulpea vine la amiază
Și la masă se așează
Unde-un miros princios
Menea vulpei prânz gustos.
Dar bucate
Delicate
Vede-nchise-ntr-un văsuț
Cu grumaz lung și-ngustuț.
În el pliscul bine încape,
Bucatele să le pape,
Dar căscatul vulpei bot
Sta de prânz departe-un cot;
Deci de foame și rușine
Vicleana vulpe rămâne.

Cel ce vrea pe un altu să înșele
Ades suferă de rele.

(Alecu Donici, ***Cocostârcul și vulpea***)

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	....
CUPRINS	....
ÎNCHEIERE	....

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat mai jos aparține speciei *fabulă*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *fabulei*;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;

- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Un teișor crescut sub deal, în depărtare,
Odată blestema norocul de uitare,
Așa zicând:
- „Ce fericiți stejarii sunt!
Din fire înzestrați,
Puternici ei și nalți,
Văd lume ce frumoasă,
Aproape stau de soare;
Iar eu, o! soartă ticăloasă!
Aici în depărtare,
Viața-mi am urât.“
El bine n-a sfârșit
Și s-a stârnit furtună, vânt
Și cerul s-a întunecat
Și fulgerul a scăpărat.
Prin nouri tunetu se răsturna, trăsnind.
Și risipind
Acei mai mari
Stejari!
Iar teiul ce sub deal era nevătămat.
Atunci el s-a trezit că este vinovat
Și mulțumind, a zis către noroc:
- „Apărătoru meu! Eu de acum te rog,
Ca parte liniștii să dăruiești tu mie,
Și traiu depărtat, drept pravilă să-mi fie,
Pentru că am văzut prea bine
Că cei ce stau la înălțime,
Măcar de sunt și mari
Și tari;
Dar pică la pământ
De vânt.“

(Alecu Donici, ***Teiul și stejarii***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat mai jos aparține speciei ***fabulă*****.**

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *fabulei*;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Un diamant
Impozant,
Măsurând în greutate,
Nu mai știu câte carate,
Zise mândru spre cărbune:
- Spune!

Oare cine-o fi de vină
Că suntem într-o vitrină
Împreună așezați?
Crezi cumva că suntem frați?
Iar Huilă, cam sfios,
I-a răspuns politicos:
- De ce, printre minerale,
Stau alături de metale?
Suntem amândoi carbon!...
- Ba pardon,
Tu ești negru și urât
Și mai mult decât atât
Văd că nu-ți dai seama bine:
Negriciosule, cu mine,
Chiar de-am fi la fel de tari,
Cum cutezi să te compari?
Nu vezi ce structură fină,
E-n făptura-mi cristalină?
Spune mândrul diamant
Pe un ton cam arogant.
Iar cărbunele, lezat,
Pe moment i-a replicat:
- Bine-ar fi să-ți amintești:
Pe când tu, doar strălucești,
Eu, prin flacăra mea vie,
Lumii-i dărui energie!

Drept e că nu doar splendoarea
Poate garanta valoarea...

(Ionel Gologan, ***Cărbunele și diamantul***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

4. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat mai jos aparține speciei *fabulă*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *fabulei*;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Leul, măgarul și vulpea s-au dus la vânătoare. Au prins mult vânat, iar leul porunci măgarului să facă împărțeala. Măgarul împărți totul în trei părți egale și spuse:

– Poftim, luați-vă parte fiecare!

Leul se înfurie, îl mâncă pe măgar și porunci vulpii să facă o nouă împărțeală. Vulpea adună totul într-o singură grămadă mare pentru leu, lăsând pentru ea mai nimic. Leul se uită și spuse:

– Bravo ție! Cine te-a învățat să împarți așa de bine?

Vulpea răspunse leului:

– Pățania măgarului!

(Lev Tolstoi, ***Leul, măgarul și vulpea***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

6. MOTIVAREA APARTENENȚEI LA SPECIA BASM

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Basmul este o specie a genului epic în proză, în care întâmplări reale se împletesc cu cele fantastice, la care participă personaje ce simbolizează binele și răul, aflate în confruntare.

TRĂSĂTURI:

Basmele conțin anumite elemente stereotipe (se întâlnesc în toate basmele):

a) formule specifice:
  - **inițială** - introduce cititorul în lumea ficțională și anticipează caracterul fantastic al întâmplărilor;
  - **mediană** - leagă secvențele textului și menține treaz interesul cititorului;
  - **finală** - scoate cititorul din lumea basmului.

b) prezența obiectelor miraculoase;

c) folosirea unor cifre simbolice: 3,7, 9 etc.;

d) acțiunea respectă un tipar narativ: situația inițială, de echilibru; apariția unui element perturbator; încercările de restabilire a echilibrului; restabilirea echilibrului.

e) timpul și spațiul sunt vagi, neprecizate;

f) personajele se împart în mai multe categorii:
- **eroul** sau protagonistul ilustrează binele și este înzestrat cu însușiri ieșite din comun;
- **personajul negativ** sau antagonistul;
- **ajutoarele** sunt personajele care se implică și ajută eroul în probele sale;
- **donatoarele** sunt cele care oferă un obiect eroului.

g) prezența unor motive narative specifice: superioritatea mezinului, călătoria, probele, vicleșugul răufăcătorului, căsătoria, răsplata eroului etc.

h) basmul se încheie cu victoria binelui.

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text citat aparține speciei ***basm*****.**

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *basmului*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Compunere model
Text suport: *Prâslea cel voinic si merele de aur*

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	Consider că opera literară *Prâslea cel voinic și merele de aur* este un basm popular, deoarece prezintă trăsăturile acestuia: operă epică în care fapte obișnuite se împletesc cu altele neobișnuite, la care participă personaje reprezentând binele și răul. În plus, textul are autor anonim și colectiv, fiind cules de Petre Ispirescu.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice basmului în text - Repere spațio-temporale nedeterminate - Caracter fantastic - Cifre simbolice	În primul rând, **reperele spațio-temporale** sunt vagi, nedeterminate : *odată, la curtea unui împărat*. Se remarcă, de asemenea, **formulele specifice**: inițială *A fost odată ca niciodată* (sugestie a unui **timp imaginar**) și cea finală și *încălecai p-o șea și v-o spusei dvs. așa*, ce scoate pe cititori din lumea basmului. Întâmplările au un **caracter fantastic**, prezentând aventurile fiului de împărat în încercarea de a-l prinde pe hoțul merelor de aur. Apar și **cifrele magice**: trei zmei, trei fete și trei frați.
- Protagonistul- simbolizează binele Ilustrarea acestor trăsături	În al doilea rând, **eroul întâmplărilor** este Prâslea, deoarece participă la întreaga acțiune și este reprezentantul binelui. Numele său îi sugerează trăsăturile: cel mic, dar și cel viteaz. Deși ironizat la început, reușește să-și demonstreze calitățile: **inteligența** (când își face un plan pentru a prinde hoțul), **curajul** și **vitejia** (în confruntarea cu zmeii), dar și **mila** (salvează puii de zgripsor și nu se răzbună pe frații săi).
CONCLUZIE	În concluzie, argumentele date susțin încadrarea textului în specia basmului.

COMPUNERE PROPUSĂ:

Varianta 1. Text suport: *Aleodor împărat*

În opinia mea, opera literară *Aleodor împărat* este un basm, deoarece prezintă toate trăsăturile acestuia: aparține **genului epic**, îmbină **elemente reale cu elemente fantastice**, iar eroii reprezintă **binele sau răul**, valori aflate în **confruntare**. În plus, fiind o creație populară, textul are **autor anonim și colectiv,** fiind cules de Petre Ispirescu.

În primul rând, se remarcă **formula inițială specifică**, prin care întâmplările sunt fixate într-un timp nedeterminat: *A fost odată ca niciodată*, iar la sfârșit formula finală *Iară eu încălecai p-o șea și v-o spusei dumneavoastră așa*, prin care cititorul este readus din lumea fantastică înapoi la realitate. Întâmplările au **caracter fantastic**, prezentând încercările lui Aleodor de a o dobândi pe fata lui Verdeș împărat pentru a-și ispăși pedeapsa dată de Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-șchiop, ca urmare a încălcării moșiei lui. Apar **motive literare specifice**, cum ar fi: călătoria, probele, ajutoarele, cifra magică trei, nunta împărătească.

În al doilea rând, **eroul întâmplărilor** este Aleodor, deoarece participă la întreaga acțiune și este reprezentantul binelui. El reprezintă un ideal omenesc, pe parcursul întâmplărilor dovedindu-și calitățile ieșite din comun: bunătatea, spiritul de răspundere, loialitatea.

În concluzie, argumentele date susțin încadrarea textului în specia basmului.

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei *basm*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *basmului*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Porniră, deci, cu toții, își aleseră un loc aproape de groapă și se puseră la pândă. Pândiră o zi, pândiră două, pândiră mai multe zile, și nu se întâmplă nimic. Iară când fu într-una din zile, cam după asfințitul soarelui, pe când era de rând viteazul nostru să pândească, ieși balaurul din groapă și se îndreptă către voinicii cari dormeau pe lângă foc. Viteazului care priveghea, i se făcuse inima cât un purice, dară, îmbărbătându-se, se repezi, și unde se arunca, mare, asupra balaurului cu sabia goală în mână, și se lupta cu dânsul, până îi veni bine și hârșt! îi taie un cap, hârșt! și-i mai taie unul, și așa câte unul, câte unul până îi taie șase capete. Balaurul se zvârcolea de durere și plesnea din coadă, de te lua fiori de spaimă, viteazul nostru însă se lupta de moarte și obosise, iară tovarășii săi dormeau duși.

Dacă văzu el că tovarășii săi nu se deșteaptă, își puse toate puterile, se mai aruncă o dată asupra grozavului balaur și-i taie și capul ce-i mai rămăsese. Atunci un sânge negru lăsă din ea, fiara spurcată, și curse, și curse, până ce stinse și foc și tot. Acum ce să facă viteazul nostru, ca să nu găsească focul stins când s-or deștepta tovarășii lui, căci legătura lor era ca să omoare pe acela care va lăsa să se stingă focul. S-apucă mai întâi și scoase limbile din capetele balaurului, le băgă în sân și iute, cum putu, se sui într-un copaci înalt și se uită în toate părțile, ca de va vedea undeva vro zare de lumină, să se ducă și să ceară nițel foc, ca să ațâțe și el pe al lor ce se stinsese. Cătă într-o parte și într-alta și nu văzu nicăiri lumina. Se mai uită o dată cu mare băgare de seamă și zări într-o depărtare nespusă o schinteie ce abia licărea. Atunci se dete jos și o porni într-acolo.

(***Balaurul cu șapte capete***, cules de Petre Ispirescu)

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	Consider că fragmentul citat face parte dintr-un basm popular, deoarece prezintă trăsăturile acestuia: operă epică în care se povestesc fapte obișnuite și neobișnuite, săvârșite de personaje cu puteri supranaturale aflate de partea binelui și a răului.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice basmului în text - Repere spațio-temporale nedeterminate - Caracter fantastic - Cifre simbolice - Protagonistul - simbolizează binele Ilustrarea acestor trăsături	În primul rând, **reperele spațio-temporale** sunt vagi: *un loc, aproape de o groapă*, plasând astfel acțiunea pe coordonate nedeterminate. Întâmplările relatate au caracter fantastic: un grup de voinici pleacă în căutarea balaurului pentru a se confrunta cu acesta. În timpul somnului tovarășilor, fiara apare, dar tânărul care supraveghea focul, reușește să-i taie capetele *hârșt! și-i mai taie unul, și așa câte unul, câte unul până îi taie șase capete*. În al doilea rând, **eroul întâmplărilor** este un viteaz, care participă la întreaga acțiune și este reprezentantul binelui. El nu se individualizează prin nume, ci prin calități: **curaj** și **vitejie** (*îmbărbătându-se, se repezi, se lupta de moarte*), **inteligența** (taie limbile balaurului pe care le ia cu el) și **inițiativă** (*ca de va vedea undeva vro zare de lumină, să se ducă și să ceară nițel foc*), întruchipând, astfel, un ideal omenesc.
ÎNCHEIERE	În concluzie, argumentele date susțin încadrarea textului în specia basmului.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei *basm*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *basmului*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Tată-său, ca și de la rând, dete pe de altă parte și-i ieși înainte, așeză un pod de aur, se făcu un balaur mare cu douăsprezece capete și se ascunse sub acel pod. Când fu ca să treacă fata pe acolo, unde îi ieși înainte balaurul plesnind din coadă și încolăcindu-se; din gurile lui ieșea văpaie de foc, și limbile îi jucau ca niște săgeți arzătoare; cum îl văzu fata că este așa de grozav, niște răcori o apucară și i se făcu părul măciucă de frică. Calul dacă simți că fata se pierde cu firea, o îmbărbătă iarăși și-i aduse aminte ce o învățase să facă; iară fata împăratului, după ce mai prinse nițică inimă, strânse frâul calului cu mâna stângă, îi dete călcâie și, cu paloșul în dreapta, se repezi asupra acelui balaur.

Un ceas ținu lupta. Calul o potrivea cum să vină tot cam la o parte ca să-i reteze vreun cap; dară vrăjmașul se păzea și el destul de bine. În cele mai de pe urmă, izbuti fata să rănească pe balaur. Atunci, dându-se el de trei ori peste cap, se făcu om.

Fetei nu-i venea să crează ochilor când văzu pe tată-său înaintea ei; iară el, luând-o în brațe și sărutând-o pe frunte, îi zise:

– Văz că tu ești voinică, fata mea, și bine ai făcut de ți-ai luat calul ăsta, căci fără dânsul te-ai fi întors și tu ca și surorile tale. Am bună nădejde să isprăvești cu bine slujba cu care te-ai însărcinat de bunăvoie. Numai adu-ți aminte de povețele mele și să nu ieși din cuvântul calului ce ți-ai ales. Să ne vedem sănătoși!

(***Ileana Simziana***, cules de Petre Ispirescu)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii tale**
INTRODUCERE	....
CUPRINS	....
ÎNCHEIERE	....

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei *basm*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *basmului*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

A fost odată un împărat, și-n curtea acelui împărat se afla un pom atât de înalt, încât nimeni nu era în stare să-i vadă vârful. Pomul acesta înflorea și dădea rod în *fiecare an, dar nici împăratul, nici curtenii lui, nici vreun alt om pământean n-a apucat să vadă poamă din rodul acela.*

Era, se vede, pe acolo, prin înălțimile nestrăbătute de ochiul omenesc, cineva care nu lăsa să cadă nicio poamă pe pământ, ci le culegea toate la timpul potrivit. Împăratul ținea doar să afle cum sunt poamele rodite de pomul acela, și a dat de știre în toată împărăția lui că aceluia care se va fi urcat în pomul acela și va putea spune cum anume îi sunt poamele îi va da în căsătorie pe aceea dintre fetele sale pe care el însuși și-o va alege.

Au venit dar boieri de toate spițele, feciori de împărat, până chiar și feți-frumoși, dar nici unul n-a fost în stare să se urce în pom.

Era însă la curtea împărătească un flăcău țanțoș, și acesta s-a lăudat mumei sale că el are să se urce, și-a rugat-o pe aceasta să se ducă la împărat să-i spună că el se urcă.

Împăratul nu credea așa ceva și l-a chemat pe Danciu la sine.

– N-o să fii nici tu în stare să te urci, i-a zis, și să știi că, dacă nu te vei putea urca, dau poruncă să-ți taie capul.

Danciu s-a învoit să-i taie capul, dacă nu va fi în stare să se urce, și a rugat pe împăratul să-i dea răgaz de trei zile ca să se gândească, iar în timpul acestor trei zile a pus pe un meșter faur să-i facă cățărătoare de fier, apoi s-a pus pe urcate.

S-a urcat omul și iar s-a urcat timp de trei zile și trei nopți, și deodată a dat în scoarța copacului de o gaură prin care a intrat în o colibă în care a găsit o babă bătrână, de tot bătrână. El îi dete binețele cuvenite.

– Bună seara, bunică dragă!, îi zise apoi.

– Bine că mi-ai zis bunică, îi răspunse baba, căci altfel te-aș fi omorât într-o clipă. Dar ce te aduce pe la noi, puișorul mamei?

(Ioan Slavici, ***Rodul tainic***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text citit de tine aparține speciei *basm*.

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale *basmului*, prezente în textul citit;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

....

....

....

....

....

....

....

....

7. CARACTERIZAREA DE PERSONAJ

FIȘIER TEORETIC

Personajul literar este persoana care participă la acțiunea unei opere epice sau dramatice.

AMINTEȘTE-ȚI!

Modalități de caracterizare a unui personaj	
Directe	– De narator – De alte personaje – Autocaracterizarea
Indirecte	– Prin gesturi, fapte, atitudini – Mediul în care se află sau din care provine – Gânduri – Limbaj – Nume – Relațiile cu alte personaje

Planul redactării pentru caracterizarea unui personaj

I. Introducere
- Includerea personajului în textul dat

II. Cuprins
- Precizarea mijloacelor de caracterizare utilizate de autor (directe, indirecte)
- Numirea trăsăturilor personajului ilustrate cu scene semnificative din textul dat
- Precizarea relațiilor dintre personajul menționat și celelalte personaje din text
- Evidențierea mijloacelor artistice folosite în caracterizare

III. Încheiere
- Formularea opiniei personale cu privire la personajul menționat

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte (15-25 rânduri) în care să ***caracterizezi un personaj*** **dintr-un text studiat. În compunerea ta, trebuie:**
– să prezinți patru trăsături ale personajului ales;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate, selectate din fragmentul citat;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita minimă de spațiu indicată.

Compunere model
Text suport: *Popa Tanda* de Ioan Slavici (Popa Tanda)

Repere de redactare	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE - Rolul în operă	**Popa Tanda** din nuvela omonimă este **personajul principal** al operei, deoarece participă activ la toate momentele acțiunii. El ilustrează concepția scriitorului conform căreia literatura poate fi o sursă de educație, impunând un model uman demn de urmat.
- Modalitățile de caracterizare prezente	Acesta este **caracterizat direct** atât de **către narator, de alte personaje,** iar **faptele, relațiile cu celelalte personaje și numele** constituie puncte de reper în **caracterizarea indirectă.**

CUPRINS - Caracterizarea de către narator - Caracterizare indirectă prin fapte și limbaj - Atitudinea perseverentă - Nume Ilustrarea acestor trăsături	Încă din incipitul textului este **caracterizat direct de către narator**, modalitate prin care ni se oferă informații legate de statutul social și originea sa: preot în satul natal, Butucani, este unul dintre cei doi copii ai dascălului Pintilie. **Portretul moral** este realizat prin mai multe procedee indirecte. **Faptele** și **felul** său de a vorbi sunt dovada unui model de virtute: om priceput, calculat, deoarece *vorbește drept și cumpănit* și nu în ultimul rând un om pregătit: *a învățat multă carte*. Totuși, preotul este prea direct cu enoriașii și de aceea are de suferit, fiind mutat din satul natal în Sărăceni. Trăsăturile sale de caracter sunt completate de **atitudinea** pe care o adoptă față de sărăceneni. Astfel, dă dovadă de ambiție și perseverență în încercările de a-i schimba: ține slujbe interesante, îi vizitează, le dă sfaturi, însă fără niciun rezultat. În ciuda obstacolelor, găsește metoda potrivită în atingerea scopului propus: exemplul personal. **Caracterizarea prin nume** constituie o altă metodă indirectă, vorbele sale fiind considerate la început de sărăceneni o pierdere de vreme, *tăndălitură*, fiind astfel poreclit „Popa Tanda”.
ÎNCHEIERE - Opinia despre personaj	În opinia mea, părintele Trandafir reprezintă prototipul omului perseverent, care știe să se impună în fața celorlalți, oferindu-le un model de comportament demn de urmat.

Varianta 1. Text suport: *Dincolo de nisipuri* de Fănuș Neagu (Șușteru)

Șușteru este **personajul principal** din opera literară *Dincolo de nisipuri*, deoarece participă activ la toate momentele acțiunii. El este **caracterizat direct** atât **de către narator**, cât și de **alte personaje**, iar **întâmplările, relațiile cu celelalte personaje, gândurile și zbuciumul său interior** constituie puncte de reper în caracterizarea indirectă.

Încă de la început este **caracterizat direct de către narator**, modalitate prin care ni se oferă informații legate de însușirile fizice și de ținuta vestimentară: era mic și slab, iar cureaua îi atârna peste pantaloni.

Portretul moral al personajului este complex, fiind conturat pe parcursul evenimentelor.

Forța personajului este evidentă, aceasta reieșind în mod **indirect** din **atitudine** și **fapte**: se implică în căutarea apei alături de săteni și nu renunță când aceștia îl părăsesc. Își dă seama că este un înfrânt, dar nu cedează, urmărindu-și singur himera: *Șușteru nu-i chema. Simțea mereu în față răcoarea valurilor.* Din acest punct de vedere, el poate fi asemănat cu Don Quijote, crezând ca și acesta cu putere în niște miraje, deși realitatea îi oferă semne contrare. Este o fire interiorizată, trăsătură evidențiată în mod **indirect** prin **monologul interior**: *Prost mai era în tinerețe*!

Personalitatea sa se conturează și **în relație cu alte personaje:** față de dascăl, are o atitudine tolerantă, de înțelegere, iar pentru săteni se dovedește un lider, o autoritate care care îi poate trezi din letargie, insuflându-le forța de a lupta pentru apa care li se cuvine.

În opinia mea, autorul construiește în Șușteru un personaj simbolic, ce exprimă drama omului însetat de absolut, capabil să lupte până la capăt pentru împlinirea unui vis considerat de ceilalți iluzoriu.

Varianta 2. Text suport: *Prâslea cel voinic și merele de aur* cules de Petre Ispirescu (Prâslea)

Prâslea este **personajul principal** din opera literară *Prâslea cel voinic și merele de aur* și simbolizează forțele binelui. Este caracterizat atât **direct**, de către **narator** și de alte **personaje**, cât și **indirect** prin **fapte**, **limbaj** și **comportament**.

Trăsăturile fizice nu apar în text, făcându-se referire doar la faptul că este mezinul împăratului, prin substantivul „prâslea”. Calitățile sale se dezvăluie pe tot parcursul basmului. În mod **direct** este caracterziat de împărat, care îl consideră, la început, nepregătit pentru această experiență.

Portretul moral reiese din comportamentul său: este **înțelept** și cu **simț practic**, atunci când îl pândește pe hoțul merelor (folosește țepușe). În plus, își demonstrează **curajul** și **vitejia** în confruntarea cu zmeii și **mila** când salvează puii zgripțuroaicei. **Trăsătura sa morală dominantă** este **omenia**, pentru că pedepsirea fraților o lasă în seama lui Dumnezeu.

Faptele și atitudinea personajului **dezvăluie indirect** alte trăsături, precum istețimea, perseverența, modestia. Tot indirect este prezentat și prin nume, căruia autorul îi asociază epitetul *cel voinic* cu rol de individualizare și de evidențiere a trăsăturii ieșite din comun.

Consider că acest personaj ilustrează forțele binelui, fiind un reprezentant al omului din popor care luptă pentru dreptate și adevăr.

Varianta 3. Text suport: *Două loturi* de Ion Luca Caragiale (Lefter Popescu)

Lefter Popescu este **personajul principal** al operei literare Două loturi de Ion Luca Caragiale și reprezintă omul obișnuit dornic să-și schimbe soarta, bazându-se însă pe noroc. Este caracterizat mai ales **indirect** prin **fapte, limbaj, comportament, mediu de viață, nume**, dar și **direct**, prin **autocaracterizare** și de către **alte personaje**.

Ca statut social, Lefter este funcționar modest într-un minister.**Trăsăturile fizice** nu apar în text, făcându-se referire doar la câteva aspecte ce trădează mai curând stările sufletești (*cu fața luminată, se face palid*). Doar în finalul propus de autor personajul este înfățișat peste ani ca un *moșneag micuț* și *scofâlcit* care se plimba pe străzile Bucureștiului repetând întruna *viceversa*, urmare a eșecului suferit.

Portretul moral se conturează pe tot parcursul nuvelei prin diferite mijloace. Astfel, **autocaracterizarea** evidențiază că se consideră **lipsit de noroc** (*Ți-ai găsit! eu și noroc!*). Căpitanul Pandele îl acuză pentru rătăcirea biletelor de **neglijență și indiferență** (*Trebuie să fie cineva prea sec!*). **Indirect**, din felul cum se comportă, cum vorbește, precum și din gesturi reies stările sufletești ale personajului. Astfel, este **obosit, agitat, nervos** și **impulsiv** pe parcursul căutării biletelor, trăiește apoi o stare de **fericire supremă** găsindu-le, pentru ca, în final, aflând că nu erau câștigătoare, să revină la **disperare și agitație extremă.** Toate speranțele sale sunt spulberate, întrucât norocul nu-i surâde și, așa cum arată și numele de Lefter, e condamnat să rămână sărac.

Consider că acest personaj este reprezentativ pentru toți acei oameni sortiți să rămână anonimi, deoarece își întemeiază acțiunile pe noroc, nu pe propriile puteri, în încercarea lor de a-și depăși condiția.

Varianta 4. Text suport: *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale

Geniul clasic și realist al lui Caragiale, este vizibil la toate nivelurile textului, dar el se manifestă cu precădere în construcția personajelor sale. Acestea se încadrează, după opinia lui Pompiliu Constantinescu, în mai multe tipologii: tipul junelui prim - Tipătescu, tipul slugarnicului și al lingușitorului - Pristanda, tipul încornoratului simpatic- Zaharia Trahanache, tipul demagogului-Cațavencu, tipul adulterinei - Zoe Trahanache, tipul cetățeanului - cetățeanul turmentat, tipul prostului fudul - Agamemnon Dandanache.

Personaj secundar, Ghiță Pristanda este prezent în piesă în toate momentele cheie ale acțiunii, având un rol important. Este caracterizat prin procedee specifice genului dramatic: în mod direct, de către autor și de alte personaje, și indirect prin gesturi, fapte, atitudine, replici și relațiile cu celelalte personaje.

Caracterizarea directă este făcută de personajele importante din comedie, Tipătescu, Zoe și Zaharia, fiind numit *omul nostru*. El este unealta docilă a celor trei, după cum recunoaște singur: *Al dumneavoastră, coane Fănică și al coanii Joițichii, și al lui conu Zaharia.*

Prin intermediul comicului de nume, se fixează indirect principalele trăsături ale lui Ghiță Pristanda: umil și cu o slabă personalitate. Termenul *pristanda*, ce desemnează un joc moldovenesc în care dansatorii se mișcă în funcție de regulile conducătorului de joc, este sugestiv ales în acest sens.

Trăsăturile sale morale se desprind din fapte, vorbe și atitudini. Este servil, dar urmărește prin acest comportament niște avantaje, conducându-se după principiul susținut de soția sa: *pupă-l în bot și-i papă tot că sătulul nu crede la ăl flămând*. În incipitul piesei, adoptă o atitudine umilă și naivă când încearcă să numere steagurile: *Două la prefectură...Două la primărie...Două la catrindală...patruzeci și patru, în cap... Cum zic, unul – două, poate vântul ori cine știe...*, dar în realitate cumpără mai puține steaguri decât ar fi trebuit, iar diferența de bani și-o însușește. Dovedește un caracter duplicitar, fiind șiret, în funcție de propriul interes. Astfel, se scoală la miezul nopții și trage cu urechea la o întrunire a dăscălimii, deoarece speră să obțină o informație prețioasă cândva: *Eu, cu gândul la datorie, ce-mi dă în gând ideea! zic: ia să mai ciupim noi ceva de la onorabilul, că nu strică....*

Pristanda este lipsit de demnitate, fiind capabil chiar să-și trădeze stăpânii. De aceea, când crede că Nae Cațavencu are șanse să câștige, adoptă o atitudine lingușitoare: *Eu gazeta dumneavoastră o citesc ca Evanghelia totdeauna*.

Trăsăturile personajului se completează și prin relația sa cu celelalte personaje. Face pe placul șefilor lui, pentru că urmărește să obțină anumite avantaje. De aceea, este schimbător, poate trece cu lejeritate și fără remușcări de la starea de om amenințător la cea de lingușitor. Cațavencu îi înțelege atitudinea duplicitară: *Adică noi nu știm cum merge poliția? Într-un stat constituțional un polițai nu e nici mai mult nici mai puțin decât un instrument!.*

Replicile lui Ghiță reprezintă și ele o modalitate indirectă de fixare a unor particularități. Acestea ilustrează și un important tip de comic prezent în piesă, de limbaj, ce rezultă din deformarea unor neologisme: *bampir, famelie, catrindală, scrofulos, renumerație* sau folosirea unor ticuri verbale: *curat mișel, curat murdar, curat condei*. Caragiale evidențiază astfel incultura, dar și snobismul personajului.

În opinia mea, personajul Ghiță Pristanda ilustrează tipul omului abil, care știe să-i manipuleze pe cei din jur, pentru a obține beneficii personale. Este, în același timp, și persoana de care ceilalți profită.

Varianta 5. Vitoria Lipan

Mihail Sadoveanu, important scriitor interbelic, pledează, în operele sale, pentru păstrarea tradițiilor și a obiceiurilor poporului său. Un exemplu elocvent în acest sens este romanul *Baltagul*, inspirat din viața pastorală, care aduce în prim-plan prototipul femeii de la munte, Vitoria Lipan, o țărancă din Măgura Tarcăului, care își conduce existența dupa datini străvechi. Ea se distinge ca personaj principal, deoarece participă activ la toate momentele acțiunii, iar celelalte personaje gravitează în jurul său. Este caracterizată direct de către narator, dar și de anumite personaje, iar faptele, întâmplările la care participă, relațiile cu celelalte personaje constituie puncte de reper în caracterizarea indirectă.

Portretul fizic realizat direct de narator arată că, deși se află într-o primă etapă a deplinei maturități, Vitoria are trăsături încă frumoase: *nu mai era tânără, dar avea o frumusețe neobișnuită în privire*. Întârzierea lui Nechifor generează frământările interioare ale muntencei, evidențiindu-se, astfel, dragostea nețărmurită față de soț: *acei ochi aprigi și încă tineri căutau zări necunoscute*.

Portretul moral este amplu, rezultând mai ales prin procedee indirecte. Astfel, se dovedește o bună păstrătoare a datinilor și a ritualurilor străvechi atunci când îi cere sfat părintelui Daniil Milieș, face daruri bisericii, postește, se spovedește și se împărtășește. Are, de asemenea, o latură superstițioasă relevată de vizita la vrăjitoarea satului, baba Maranda, a cărei interpretare nu o mulțumește. Crede tot mai mult în moartea soțului ei și de aceea decide să plece în căutarea acestuia împreună cu fiul ei, Gheorghiță. Comportamentul său ilustrează că este hotărâtă și curajoasă. Dezvăluie, în același timp, că are spirit pragmatic: vinde produse pentru a face rost de bani, face ordine în gospodărie, iar pe Minodora o duce la mănăstire.

Pe drum, dă dovadă că este o bună cunoscătoare a psihologiei umane, deoarece formulează întrebări inteligente, știind să obțină informațiile dorite. În acest sens, fiul o caracterizează direct: *Mama asta trebuie să fie fărmăcătoare; cunoaște gândul omului...*

Setea de dreptate și de adevăr o călăuzește pe tot parcursul călătoriei și de aceea îi invită la praznic pe tovarășii lui Nechifor: Calistrat Bogza și Ilie Cuțui. Reușește să creeze gradat o atmosferă tensionată, adresând întrebări incomode și neașteptate ucigașilor, demascandu-i, în final. După ce își împlinește datoria, viața ei poate reintra în normal: *Ne-om întoarce la Măgura ca să luăm de coadă toate câte le-am lăsat.* Numele este o altă modalitate de caracterizare indirectă, sugerând firea dârză și biruitoare a femeii.

În opinia mea, personajul Vitoria Lipan ilustrează prototitpul femeii puternice, care impresionează prin tărie de caracter, inteligență și respect pentru valorile strămoșești.

Varianta 6. Caracterizarea ciobănașului moldovean

Ciobănașul moldovean, protagonistul baladei populare *Miorița* este un personaj mitic și simbolic, deoarece întruchipează înțelepciunea populară a acceptării morții ca pe un dat firesc. El participă activ la toate momentele acțiunii și este caracterizat direct de narator și de alte personaje, iar faptele, întâmplările la care participă, relațiile cu celelalte personaje constituie puncte de reper în caracterizarea indirectă.

Naratorul surprinde în mod direct, încă din incipit, trăsăturile sale morale definitorii: hărnicia și bogăția, ce devin motive de invidie pentru tovarășii săi, care decid să-l omoare: *Că-i mai ortoman/Ș-are oi mai multe/ Mândre și cornute,/ Și cai învățați/Și câni mai bărbați...*

Portetul moral este completat, în mod indirect, de dialogul pe care îl poartă cu mioara sa, la aflarea veștii complotului. Deși avertizat, el adoptă o atitudine calmă, neacționând în niciun fel pentru a împiedica omorul. Își face testamentul și îi transmite mioarei ultimele dorințe. Vrea să fie îngropată *în spatele stânii*, de unde reiese puternica legătură cu animalele sale credincioase: *În strunga de oi/Să fiu tot cu voi,/În dosul stânii/ Să-mi aud câinii.* De asemenea, dorește alături cele trei fluierașe de fag, de soc și de os, care dobândesc o valoare simbolică, sugerând ritualul bocirii. Epitetele verbale: *cu drag, duios, cu foc* prezintă ascendent durerea, ce atinge intensități maxime prin metafora *lacrimi de sânge*.

Delicatețea sufletească este o altă trăsătură ce reiese indirect, prin intermediul gândurilor și al sentimentelor, atunci când își exprimă dorința de a-și ascunde moartea în fața celor dragi. El convertește acest eveniment într-o nuntă de proporții cosmice *c-o mândră crăiasă*, la care participă întreaga natură: soarele, luna, munții, brazii, paltinii, păsările și stelele. Moartea este doar sugerată: căderea unei stele semnifică în folclorul românesc moartea cuiva. Autorul popular folosește aici ca procedeu literar alegoria, prin care un eveniment trist este convertit în unul vesel, din dorința de a restabili echilibrul lumii.

Gingășia sa atinge cote maxime în relație cu măicuța sa, căreia vrea să-i ascundă faptul că la nunta sa a căzut o stea, întrucât aceasta ar înțelege adevărul: *Iar la cea măicuță/Să nu-i spui drăguță/ Că la nunta mea /A căzut o stea.*

Portetul fizic, realizat prin elemente specifice descrierii, în mod direct, prin ochii mamei îndurerate, amplifică dramatismul textului. Atitudinea bărbătească și curajoasă sunt sugerate prin epitete (*mândru*) și metafore (*Tras printr-un inel*), iar relația strânsă cu natura este evidențiată prin folosirea unor elemente comparative sugestive: pielea este albă precum *spuma laptelui*, mustăcioara blondă *ca spicul grâului*, părul și ochii negri *ca pana corbului și ca mura câmpului*. Portretul său fizic este o reflectare a însușirilor morale, ciobănașul reprezentând un ideal de frumusețe specific folclorului românesc.

În opinia mea, ciobănașul moldovean este prototipul tânărului harnic, mândru, iubitor și protector, care își conduce existența după ritualuri străvechi, întruchipând, astfel, calitățile neamului său.

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să caracterizezi un personaj din fragmentul citat. În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale personajului ales;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate, selectate din fragmentul citat;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita minimă de spațiu indicată.

Fusese școlar bun. Clasele primare le învățase la Domnu Ghervescu, în sat la ei. D. Ghervescu l-a văzut așa cuminte și cu dragoste de carte și i s-a făcut oarecum milă. El avea un frate, popă la București – i-a scris un răvaș lung, în care-i spunea c-a descoperit un talent grozav într-un băiat de acolo din sat și, cum băiatul e sărac și ar vrea să învețe mai departe, ar fi bine [...] să-l ia pe lângă dânsul și să-l dea acolo la gimnaziu. Mai târziu – cine știe ce va putea ieși din această binefacere ...

Frate-său i-a răspuns și el, printr-o scrisoare lungă, că-l primește bucuros [...].

Așa că lucrurile s-au pus iute la cale. Biata Ilinca Văduva i-a pregătit băiatului în pripă ce-a putut, a mai împrumutat câte o bucățică de pânză de prin sat, de i-a făcut și ea ce s-a priceput, ca o mamă – și pe la pârguitul strugurilor s-a despărțit, cu lacrămile pe obraz, de singura odraslă a casei și singura ei mângâiere.

— Radule mamă, vezi de nu ne uita, să ne mai scrii de pe acolo ...

Și s-a deprins Radu cu toate, pentru că era băiat bun, supus și răbdător. Câteva zile, la început, îl cam zăpăcise orașul acesta mare, în care el venise pentru întâia oară. Podoabele prăvăliilor cu geamuri cât ușa, zgomotul trăsurilor, învălmășeala lumii, casele mari cu câte patru rânduri îi ațâțau curiozitatea lui de copil neobișnuit cu astfel de lucruri, îl opreau în loc câteodată, iar feluritele impresii îi năvăleau în cap valvârtej și-i târau gândurile și mirarea ca într-un șuvoi năprasnic. [...]

Vara, la vacanța cea mare, îndată după împărțirea premiilor, își strângea lucrușoarele, săruta frumos mâna părintelui și mamei preotese, își lua legătura la subțioară și pleca pe jos acasă, cu inima plină de dor, de bucurie și de nerăbdare.

Iar mama Ilinca, în toți anii, la ziua aceea, deretica mai frumos prin casă, gătea toate pentru de-ale mâncării [...]. Și cât îi ea de trecută, de slabă și bătută de necazuri, dar fața îi întinerește când vede pe Radu viind; [...] se repede în cale-i și într-un suflet e la poarta țarinei*.*

(Alexandru Vlahuță, ***Din durerile lumii***)

**viind* – venind

**țarină, s.f.* – câmp cultivat; ogor, arătură

Acest text a făcut parte din subiectul dat la evaluarea națională în anul școlar 2012- 2013.

Repere de redactare	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE – Rolul în operă – Modalitățile de caracterizare prezente în portretizare	Personajul Radu ocupă locul central în fragmentul selectat din opera literară *Din durerile lumii* de Alexandru Vlahuță, deoarece este prezent pe tot parcursul acțiunii, iar celelalte gravitează în jurul său. În caracterizarea acestuia sunt folosite modalități specifice genului epic, atât directe, cât și indirecte.
CUPRINS – Caracterizarea de către narator și de alte personaje	Încă din incipit, **naratorul** oferă informații despre situația școlară a personjului *fusese școlar bun*, calitate care îl determină pe învățător să-l susțină în continuarea studiilor la București, prin rugămintea adresată fratelui său. Dascălul

-Portretul moral - gesturi -atitudini -relații cu alte personaje Ilustrarea acestor trăsături	completează caracterizarea directă, adăugând că era ascultător și iubitor de învățătură: *așa cuminte și cu dragoste de carte.* Portretul moral este dominant, fiind realizat mai ales prin **mijloace indirecte**. Astfel, Radu reușește să se acomodeze în marele oraș fără să se lase ispitit de tentațiile ce pândeau la tot pasul, dovedind că are un caracter puternic. Epitetul multiplu *băiat bun, supus și răbdător* susține la nivel stilistic această trăsătură, prin care naratorul își exprimă discret simpatia față de personaj. El continuă să învețe cu conștiinciozitate și perseverență, continuând să ia premii pentru rezultatele foarte bune *după împărțirea premiilor.* Radu este surprins și în realație cu alte personaje: este politicos față de binfecătorii săi *sărută frumos mâna părintelui și mamei preotese* și iubitor față de mama lui, la care se reîntoarce, în fiecare vacanță de vară, plin de emoție. Enumerația *cu inima plină de dor, de bucurie și de nerăbdare* evidențiază tumultul sufletesc al tânărului la revederea mamei.
ÎNCHEIERE Opinie despre personaj	În opinia mea, Radu ilustrează prototipul adolescentului ambițios, care face eforturi pentru a-și schimba destinul, impunându-se prin seriozitate, dar și prin devotament față de cei dragi.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte (15-25 rânduri) în care să *caracterizezi un personaj* din fragmentul citat. În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale personajului ales;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate, selectate din fragmentul citat;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita minimă de spațiu indicată.

Prietenul meu Marcu e înalt, uscat, cu ochii mari și bulbucați, părul creț, mâinile lungi, picioarele lungi. Stă în banca din fund și citește romane franțuzești. Băieții îl cred prost și îi spun, din pricina lungimii nasului, «Țăndărică»; iar pentru că e evreu, îl mai strigă și «Marcala». Marcu nu se supără nici de o poreclă, nici de cealaltă. Vine în fiecare dimineață cu romanul în ghiozdan și-l citește liniștit, în fund. Dacă e zgomot, se încruntă și citește. Dacă băieții sar pe bănci, își îndeasă degetele în urechi și citește. Dacă luptele se dau chiar în banca lui, se mută în altă bancă și citește.

Citește romanul.

Citește și când profesorii se găsesc în clasă. Atunci își reazemă cartea de spinarea colegului din față. Citește și când explică profesorii, pentru că Marcu crede că profesorii sunt, fără excepție, nerozi, iar explicațiile lor vătămătoare unui creier sănătos. Îi spune câteodată vreun vecin:

– Marcule, e aproape de tine.

Adică sunt ascultați vecinii lui de catalog. Marcu își ridică necăjit de pe carte ochii bulbucați. Se interesează de lecția din ziua aceea. Cere câteodată și lămuriri. Dacă poate să-l «ducă» pe profesor, nu se dă în lături. Numai să nu-l țină mult timp la lecție, pentru că romanul trebuie citit. Când, însă, se așteaptă să-l asculte la chimie, nu se tulbură. Știe că în orice caz va lua «insuficient».

– Ionescu Corneliu, Ionescu Stelian, Mălureanu Marcu... Un băiat îl înghiontește:

– Ieși, Marcule, că te-a strigat.

(Mircea Eliade, ***Romanul adolescentului miop***)

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	....
CUPRINS	....

CUPRINS	....
ÎNCHEIERE	....

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte (15 – 25 rânduri) în care să *caracterizezi un personaj* **din fragmentul citat. În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți patru trăsături ale personajului ales;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate, selectate din fragmentul citat;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita minimă de spațiu indicată.

Sub castanul de lângă cișmea, un castan uriaș, un castan rege, cum era supranumit, care ar fi putut adăposti, singur, în ramurile lui, o școală întreagă, se afla un singur băiat, acel Victor care, după spusele lui Dan, făcuse rost de o hartă. Deși aplecat deasupra unei foi de bloc, i se putea ghici lesne statura, înaltă, bine legată, și, desigur, foarte suplă. Avea fața lunguiață, ochii negri, adânci, părul închis la culoare, era asemeni multor tineri de vârsta lui, la înfățișare. La o cercetare mai atentă poate că i s-ar fi descoperit o notă de maturitate în trăsături, în gesturi, în atitudine. Dar nu asta îl deosebea pe Victor de ceilalți. Tânărul aplecat asupra foii de bloc era un elev cu totul excepțional și, în primul rând, un matematician care uimea prin logica și puterea sa de demonstrație. E de prisos să spunem că era cunoscut în întreaga școală, și că rareori profesorii își puseseră speranțe mai mari într-un alt elev. În ciuda precocității sale, Victor era încă foarte copilăros, pasionat după visuri, expediții și aventuri. Cufundat în cercetarea hărții, tânărul nu observă o siluetă ascunsă după trunchiul castanului și nici nu auzi, câteva secunde mai târziu, foșnetul slab al frunzelor care parcă sorbiseră între ele silueta elastică și tăcută ca o fantomă. Numai câteva clipe să fi întârziat, și intrusul, cocoțat acum în castan, ar fi fost descoperit de privirile iscoditoare ale lui Ursu, ale Luciei și Mariei, care se apropiau, leneși, de copac. Dar cum nimeni nu observase nimic, discuția părea că începe sub semnul celei mai depline siguranțe.

– Zău, Victor, chiar ai făcut rost de hartă? întrebă Maria. Ar fi fantastic...

– După cum vedeți, răspunse Victor, descoperindu-le celor trei foaia mare de bloc.

(Constantin Chiriță, ***Cireșarii***)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte (15 – 25 rânduri) în care să *caracterizezi un personaj* **din fragmentul citat. În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți patru trăsături ale personajului ales;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate, selectate din fragmentul citat;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita minimă de spațiu indicată.

Azi așa, mâine așa, poimâine se numește că-i duminică dimineață. Cine merge la sfânta biserică? Baba și cu fată-sa! Biata copilă a moșneagului, urgisită și necăjită, stă acasă și așa primește poruncă:

— Să stai și să faci mâncare, nici prea rece, nici prea fierbinte! Auzi?

— Bine.

Se duc ele la sfânta slujbă; fata moșneagului se urcă pe coșăr și se uită. Ele cum ajung în fața pridvorului, s-apucă și ea și se duce la cei doi nucușori din grădină, răsădiți de mânuța ei, răsfirați a plâns, cu crengile frățește la pământ și, fiindcă acolo-i ședea norocul și ajutorul ei, face: «Descuieți-vă, nucușorilor!» Atunci, cât ai clipi, nici eu singur nu mai știu ce fel de lucruri scumpe au ieșit de acolo: straie scumpe, cum nici la miresele împărăției nu se află, și trăsură și cai, care nici n-or fi cum s-or povesti, că lumea pentru ce are gură! Atâta numai că fata noastră, gătită așa de mândru, iacă intră și ea în sfânta biserică! Lumea socotea că-i crăiasă, nu de pe ici-de pe colea, ci crăiasa cea mai aleasă dintre crăiese! Cât despre feciorul împăratului, dumneavoastră aveți auz îndeajuns și vă puteți închipui mai bine decât mine ce fel îi juca gândul: dorul nu caută multă zăbavă, a pus stăpânire și pe inima împărătească – și adică de ce nu? – și să-l ardă focul de dor!*

Crăiasa cea frumoasă însă, drept să vă spun, nu s-a uitat mult la asta: ea a luat repede nafură, a ieșit, și, până una-alta, a fost acasă – tot fata moșului, care acum făcea mâncare pentru babă și pentru odorul ei! [...]*

Și mâncarea era făcută, nici prea rece și nici prea fierbinte, cum e mai bunișoară pentru izbăvit de inimă rea.

— Dar oaleu! – zice fata babei – tu nici nu știi una!

— Dacă nu-mi spui, surioară dragă!

— D-apoi tu ce mai știi! Amarnic feciorul de împărat, dar mai mândră-i crăiasa ce-a venit azi la sfânta slujbă!

— De! Dacă eu, săraca, șed numai acasă!

(***Nu cânta, băiete!,*** basm cules de D. Furtună)

**coșăr, coșar, s.n.* – (pop.) îngrăditură de nuiele; magazie

**nafură, anafură, s.f.* – bucățele de pâine care se împart credincioșilor la sfârșitul liturghiei

Text care a făcut parte din subiectul din anul 2012 - 2013 dat la sesiunea specială.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

8. DESCRIEREA LITERARĂ

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Descrierea literară este opera literară, în versuri sau în proză, în care se prezintă sugestiv un colț din natură, un obiect sau o persoană, prin intermediul figurilor de stil și a imaginilor artistice.

TRĂSĂTURI:

- exprimă o viziune subiectivă asupra aspectelor descrise;
- scopul său este de a impresiona, a sensibiliza cititorul;
- punctuația poate dobândi valențe expresive, în acord cu trăirile autorului;
- în funcție de forma textului, poate fi în versuri sau în proză;
- ținând cont de obiectul descrierii, aceasta este:
  a) descriere-tablou (prezintă un colț din natură);
  b) descriere-portret (înfățișează chipuri umane cu trăsături fizice și/ sau morale).;
- la nivel stilistic predomină enumerația și epitetul;
- cromatica este sugestivă, iar culoarea poate conferi tabloului descris o notă de melancolie, luminozitate, mister etc.
- fiind vorba de o prezentare detaliată a unor trăsături, într-un astfel de text predomină substantivele, adjectivele și unele adverbe.

MOTIVAREA APARTENENȚEI LA DESCRIEREA LITERARĂ DE TIP TABLOU ÎN PROZĂ

Planul argumentării pentru descrierea tablou în proză

I. Introducere
- Prezentarea trăsăturilor descrierii literare

II. Cuprins
- Apectele descrise
- Sentimentele determinate de obiectul/peisajul descris
- Planurile tabloului
- Perspectiva privitorului

- Imaginile artistice folosite și figurile de stil
- Grupul nominal predomină

III. Încheiere
- Concluzii

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip tablou.*

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată

Sosisem, prin urmare, la Sihla, adică la acel loc pierdut în creierii munților, în care numai vulturul cu zbor îndrăzneț mai străbate, din când în când, pe căile fără de urmă ale aerului. Până atunci, Sihla era pentru mine o închipuire, ce ținea mai mult de domeniul poveștilor. (...) Frumoasa Sf. Teodora, legendara anahoretă a locurilor acestora, se înfățișa închipuirii mele ca o a doua Marie din Egipet, cu viața bântuită de aceleași nenorociri; tot ca și aceea, sf. Teodora se lepădase, poate, de plăcerile îmbătătoare ale lumii acesteia (...).

Întorcând privirea spre apus, îți vine să crezi că un popor de uriași a însuflețit cândva aceste locuri și că, precum odinioară s-a zvârlit munte peste munte spre a se lua cerul cu asalt, tot astfel și aici s-au îngrămădit, una peste alta, acele stânci enorme spre a-și da, poate, pământul mâna cu cerul. Și sunt acele stânci atât de imense, atât de goale și tăiate de niște mâini supranaturale, pe linii așa de lungi și de capricios unghiulate, încât îți aduc amețeală în suflet, îți curmă firul gândirii, te apasă pe creieri și te lasă înmărmurit și mut...

Pe o cărăruie strâmtă și cotigită, pe sub pereții de stâncă sură, care se pierdeau în văzduh deasupra capetelor noastre, suirăm la deal, călăuziți de octogenarul și singuraticul călugăr al Sihlei, spre a vizita locurile mai însemnate din împrejurime.

(Calistrat Hogaș, ***Pe drumuri de munte***)

anahoretă - pustnică

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	În opinia mea, fragmentul citat din opera literară *Pe drumuri de munte* **este o descriere artistică de tip tablou** - opera literară în care se prezintă sugestiv un colț din natură prin intermediul figurilor de stil și al imaginilor artistice.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice descrierii literare - Tablou de natură - Naratorul îl contemplă și își exprimă sentimentele față de acesta - Procedee stilistice specifice: figuri de stil si imagini artistice - Grupul nominal Ilustrarea acestor trăsături	În primul rând, naratorul contemplator își **exprimă sentimente variate** generate de tabloul înfățișat. În incipit, acesta își manifestă curiozitatea, deoarece *până atunci, Sihla era (...) o închipuire,* iar pe parcurs este cuprins de pietate, la amintirea sf. Teodora și, nu în ultimul rând, de încântare și admirație mută în fața unicității locului. Modul de expunere predominant este **descrierea literară**, cu rol în surprinderea gradată a cadrului unde se află schitul Sihla, care face trecerea de la închipuire la realitate. Tabloul este construit pe trei planuri: cosmic *(cerul)*, terestru *(deal)* și uman *(călugăr)*. Traiectoria privirii călătorului se deplasează dinspre imaginea panoramică spre cele mai fine detalii. În al doilea rând, sentimentele menționate sunt redate cu ajutorul **imaginilor artistice**, predominante fiind cele **vizuale** (*loc pierdut în creierii munților, pereții de stâncă sură*), la care se adaugă și câteva **dinamice** (*numai vulturul cu zbor îndrăzneț mai străbate*). În plus, **figurile de stil** conferă expresivitate și accentuează emoția naratorului față de frumusețea locului. Având un caracter descriptiv, numărul mare al epitetelor este vizibil în tot textul: *stânci enorme; așa de lungi și de capricios unghiulate* etc. Cu rol stilistic apare și repetiția substantivului *stânci*, ce sugerează asperitatea peisajului. La nivel morfologic, apare, cu precădere, grupul nominal (*pereții de stâncă*).
CONCLUZIE	În concluzie, prin aspectele menționate, textul dat prezintă toate notele definitorii ale unei **descrieri literare**, ce surprinde un loc de o frumusețe sacră.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip tablou*. **Folosește reperele din tabel!**

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

În noaptea lină de vară, un susur slab trece prin codrul adormit; numai poiana veghează cu ochiul ei de foc. Câteodată, prin cununile întunecate de deasupra, vine o șoaptă plină de mâhnire de departe, cine știe de unde, apoi trece înainte, se mistuiește în noaptea frunzișurilor. În răstimpul de liniște, izvorăște din adâncuri plângerea singuratică și duioasă a buhnei, ca o chemare omenească; apoi o tresărire de-abia simțită, o fâlfâire de aripi, un fior depărtat de frunzișuri. În ierburile umede de la marginea poienii pornește cârâitul înăbușit al unui cristel; după un răstimp o prepeliță țipă mai departe, alta răspunde aproape de noi; un liliac trece ca un fulger negru prin roata rumănă a luminii. Tăcerea se întinde iar, mai adâncă; greierii țârâie monoton în liniștea mare; îngânarea lor tristă pare că izvorăște din negura veacurilor. Și iar vine o șoaptă plină de mâhnire, de departe, pe cununile frunzișurilor, și bătrânul codru oftează.

(Mihail Sadoveanu, ***Cântecul de dragoste***)

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	....

CUPRINS	....
- Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice descrierii literare	....
- Tablou de natură	....
- Naratorul îl contemplă și își exprimă sentimentele față de acesta	....
- Procedee stilistice specifice	....
Ilustrarea acestor trăsături	....
ÎNCHEIERE	....

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip tablou în proză*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Se crapă de ziuă. Negurile Dunării împiedică vederea malurilor. Privirile ostenesc căutând în deșert un punct de sprijin dincolo de zările apei, - pare c-am pluti în largul mării. Dar iată că dinspre răsărit un țanc se aprinde, și-n juru-i se desface-un rotocol de lumină alburie. Ceața se rupe-n pale argintii. Încet, de o parte și de alta, se dezvălesc malurile plecate sub păduri de sălcii. Stoluri de rațe sălbatece își fâlfâie aripele greoaie pe deasupra apei. Un brâu de oțel, sclipitor în bătaia soarelui, taie lanurile din stânga. Este Jiul, copilul zburdalnic al munților, care-și gonește undele limpezi peste șesurile Olteniei, se prăbușește urlând în săritoarea de la Zaval, și de aci, părăsindu-și vechea albie potmolită de nisip, își sapă alta nouă până-n fața ostrovului Copănița, unde intră și se mistuie în valurile tulburii ale Dunării. (...)

Razele soarelui bat pieziș, împrăștiind solzi de aur pe-ncrețiturile apei. Vaporul lasă-n urmă o cărare de spumă verzuie. Malul stâng se culcă, deschizând ochiului priveliști adânci în șesurile Romanaților.

(Alexandru Vlahuță, ***România pitorească***)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip tablou*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Felix privi în odaie. Încăperea era mai mult lungă decât lată și avea o fereastră care da în geamlâc, acoperită cu o mare cortină de pluș maron. Câteva fotolii scunde și mici de pluș maron, un scrin de nuc de modă veche, dar masiv, un dulap de haine din același lemn și foarte lat dădeau odăii un aer bătrânesc, dar elegant. Lucirea pereților atrase atenția lui Felix, care descoperi cu mirare că odaia era tapetată cu o hârtie dungată și cu mici flori de miozotis. În schimb, patul era nou și așa de scund, încât părea un divan. Două suluri moi de catifea se sprijineau la capete pe speteze ornamentate cu împletituri de pai. În apropierea ferestrei se afla o masă de toaletă cu trei oglinzi mobile și cu multe sertare. În fața ei se vedea un scaun rotativ de pian. Sertarele de la toaletă și de la dulapul de haine erau trase afară în felurite grade, și-n ele se vedeau, ca niște intestine colorate, ghemuri de panglici, cămăși de mătase mototolite, batiste de broderie și tot soiul de nimicuri de fată. Cutii de pudră numeroase, unele desfundate, flacoane de apă de Colonia destupate erau aruncate în dezordine pe masa de toaletă, ca într-o cabină de actriță, dovedind graba cu care Otilia le mânuia. Rochii, pălării zăceau pe fotolii, pantofi pe sub masă, jurnale de modă franțuzești mai peste tot, amestecate cu note muzicale pentru piano-forte. Pe un fotoliu se găsea un morman de cărți, cele mai multe nemțești, dar și romane franțuzești din colecția Calmann-Lévy, ilustrată și cartonată.

(G. Călinescu, ***Enigma Otiliei***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

MOTIVAREA APARTENENȚEI LA DESCRIEREA LITERARĂ DE TIP PORTRET ÎN PROZĂ

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip portret*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Eu credeam însă că doamna T. ar fi putut arăta posibilități de mare artistă [...]. Nu înaltă și înșelător slabă, palidă și cu un păr bogat de culoarea castanei (când cădea lumina pe el părea ruginiu) și mai ales extrem de emotivă, alternând o sprinteneală nervoasă, cu lungi tăceri melancolice (având, pe deasupra, un comerț, la propriu și la figurat, intens cu arta și cititul), doamna T. ar fi dat o viață neobișnuită rolurilor de femeie adevărată. Ca fizic, era poate prea personală ca să fie frumoasă în sensul obișnuit al cuvântului. Avea orbitele puțin neregulate, ușor apropiate, pronunțate, cu ochii albaștri ca platina, lucind, fremătând de viață, care, când se fixau asupra unui obiect îl creau parcă. Bărbia feminină, delicată, dar prelungirea ei, întinsă frumos până sub ureche, cam aparentă, căci era lipsită de orice grăsime. Gura, foarte mobilă, vie ca o floare, plină. Gâtul lung, robust, cu tendoane lămurite la orice întoarcere a capului. [...] Avea ades o voce scăzută, seacă, dar alteori, cu mângâieri de violoncel.

(Camil Petrescu, ***Patul lui Procust***)

Planul argumentării pentru descrierea portret în proză

I. Introducere
- Prezentarea trăsăturilor descrierii literare
- Includerea textului în categoria descrierii de tip portret

II. Cuprins
- Apectele descrise
- Sentimentele determinate de personajul descris
- Tipul de portret prezent: fizic/moral/mixt
- Modul de expunere
- Imaginile artistice folosite și figurile de stil
- Grupul nominal predomină

III. Încheiere
- Concluzii

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	În opinia mea, fragmentul citat din opera literară *Patul lui Procust* **este o descriere artistică de tip portret** - opera literară în care se prezintă sugestiv trăsăturile unui personaj, prin intermediul figurilor de stil și al imaginilor artistice.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice descrierii literare - Naratorul își exprimă sentimentele față de persoana descrisă - Elemente de portret fizic și moral - Procedee stilistice specifice: figuri de stil si imagini artistice - Grupul nominal Ilustrarea acestor trăsături	În primul rând, naratorul personaj își **exprimă sentimentele de admirație** față de doamna T. El insistă asupra trăsăturilor fizice, dar există și sugestii cu privire la portretul moral al eroinei. Modul principal de expunere este **descrierea literară** cu rol în surprinderea detaliilor semnificative ale acesteia. Doamna T. este o femeie frumoasă, portretul ei fiind alcătuit dintr-o sumă de amănunte oferite de povestitor: *nu înaltă și înșelător slabă, cu părul bogat de culoarea castanei, având reflexe ruginii în bătaia luminii, cu orbitele puțin neregulate, ochii albaștri ca platina, bărbia feminină, delicată, gura foarte mobilă, vie ca o floare, plină, gâtul lung, robust, vocea scăzută, melodioasă.* Amestecul de trăsături delicate și robuste fac din doamna T. o femeie de o frumusețe aparte. Naratorul este subiectiv în aprecieri, considerând-o pe doamna T. sensibilă, emotivă, capabilă de a interpreta strălucit diverse roluri. În al doilea rând, trăsăturile menționate sunt redate cu ajutorul **imaginilor artistice**, predominante fiind cele **vizuale** (*păr bogat de culoarea castanei, gura, foarte mobilă*). În plus, **figurile de stil** conferă expresivitate și accentuează subiectivitatea naratorului: comparații (*ochii albaștri ca platina, gura vie ca o floare*), epitete duble (*bărbia feminină, delicată; gâtul lung, robust; voce scăzută, seacă*). Exemplele menționate relevă faptul că la nivel lexical, predomină substantivele și adjectivele, trăsătură specifică descrierii.
ÎNCHEIERE	În concluzie, prin aspectele menționate, textul dat prezintă toate notele definitorii ale unei **descrieri literare**, ce surprinde portretul unei femei frumoase și delicate, un model de feminitate.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip portret*. **Folosește reperele din tabel!**

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Persida [...] se obișnuise atât de rău acolo, în mănăstire, ca toate să fie curate în preajma vederii ei, încât o apuca un fel de boală când venea de sărbători pe acasă și trei zile depline rânduia mereu și curățea până și prin podul casei. Păcatul acesta căzu pe dânsa mai ales fiindcă în mănăstire nu mai stătea cu celelalte fete, ci cu maica Aegidia, pe care o apucau durerile de cap când vedea praf pe masă, ori când un scaun nu stătea tocmai la locul lui.

Mara era, cât stătea fata ei acasă, mereu cu ochii umezi, ea singură nu știa de ce. Prea i se făcuse fata fată, și nu mai știa ce să facă cu dânsa. Înaltă, lată-n umeri, plină, rotundă și cu toate aceste subțirică s-o frângi din mijloc; iar fața ei ca luna plină, curată ca floarea de cireș și albă, de o albeață prin care numai din când în când străbate abia văzut un fel de rumeneală.

Nu! asta nu putea să rămâie așa. Știa Mara că vine frumusețea și se trece, și-i venea să geamă de durere și-ar fi vrut s-o poată fermeca, pentru ca așa să rămâie pe veci înmărmurită, ca veșnic oamenii, văzând-o, să strige cuprinși de mirare: A fost odată o Mară și aceasta e fata ei: copii ca dânsa nimeni n-a mai avut!

(Ioan Slavici, ***Mara***)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii tale**
INTRODUCERE	
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice descrierii literare – Exprimarea sentimentelor față de persoana descrisă - Elemente de portret fizic și moral – Procedee stilistice specifice: figuri de stil și imagini artistice – Grupul nominal Ilustrarea acestor trăsături	
ÎNCHEIERE	

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip portret*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

După o lună de zile înțelesesem rostul învățăturii și cunoșteam bine pe domnul Vucea. Mulți ani l-am visat. Chiar acum îl văz înaintea ochilor.

Scund, grăsuliu, cu părul mărunt și încărunțit, cu barba ascuțită, potrivită din foarfecă, mai mult albă, și albă ca zăpada în vârful ei netezit; niște ochi verzui mici și repezi; o față gălbuie, curată și fără pic de sânge. Iarna se cocoloșea într-o bundă cu blana lățoasă, vara însă îți rămâneau ochii la el de frumos ce era îmbrăcat: haină albăstrie, pantaloni negri, jiletcă de dril năutiu, călcată și lustruită, un lanț de aur, gros ca pe deget.*

Și ce curat! Își ștergea ghetele cu batista, dădea necontenit bobârnace gunoaielor de pe haine, și după un bobârnac sufla de trei ori, scurt și repede, și după ce sufla făcea din gâtlej: «hea, hea».

(Barbu Ștefănescu Delavrancea, ***Domnul Vucea***)

---

*țesătură de bumbac sau cânepă, groasă și deasă

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip portret*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Doamna M..., anemică și reumatică, a îmbătrânit mult în anii din urmă. Era atât de frumoasă când am cunoscut-o! [...] Adela seamănă cu mama ei cum era atunci, numai ochii sunt alții. Doamna M... are ochii căprui, acum uscați și decolorați. Niciodată nu m-a izbit ori nu m-a interesat ca astăzi asemănarea dintre ele. În primele momente figura doamnei M... mi s-a părut o imagine dezavantajoasă pentru Adela. Un memento sinistru: Adela, peste treizeci de ani... Dar după o jumătate de ceas am avut impresia că doamna M... e acolo anume ca să scoată în evidență tinerețea și frumusețea triumfătoare a fetei sale.

Adela e aceeași, ca și acum trei ani. Înaltă - puțin mai înaltă decât atunci: „A crescut!" - cu umerii largi, cu o licărire de zâmbet în ochii albaștri, cu nasul de o ușoară și spirituală acvilinitate, cu fruntea acoperită pe jumătatea stângă de o pală de păr blond, acum puțin bronzat. Nu i s-a schimbat nici expresia copilărească a feței, nici mișcările naive și repezi, nici glasul încet și voalat, cu care parcă destăinuiește secrete. Numai trupul i s-a împlinit. (Tinerețea beneficiază de toate, chiar și de trecerea anilor.)

(Garabet Ibrăileanu, ***Adela***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

9. EXPRIMAREA OPINIEI DESPRE UN TEXT LITERAR

FIȘIER TEORETIC

Opinia personală despre semnificațiile unui text la prima vedere poate fi exprimată într-o compunere de tip argumentativ.

STRUCTURA

1. **Ipoteza** – cuprinde ideile ce urmează a fi argumentate, pornind de la textul dat. Ea poate fi introdusă prin structuri specifice: **în opinia mea, din punctul meu de vedere, consider că, cred** că etc.
2. **Cuprins** - conține argumentele ce susțin afirmația din ipoteză. Ele trebuie formulate clar și convingător prin structuri specifice: **faptul se explică prin, aceasta se explică prin, în primul rând, în al doilea rând, nu în ultimul rând, pe de o parte... pe de altă parte, din cauză că, cu siguranță că, probabil că, în plus, în afară de, ca și cum** etc.

Pentru a sprijini argumentele susținute se folosesc formulări, precum **de exemplu, de pildă, bunăoară, ca ilustrare, precum** etc.

3. **Concluzia** - ideea finală, introdusă prin structuri de genul: **coroborând argumentele menționate, conchid că, în consecință, în concluzie, prin urmare, așadar, în final, rezumând** etc.

Cerințe posibile:

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte, în care să-ți prezinți *opinia* **despre mesajul fragmentului citat mai jos.**

În compunerea ta, trebuie:

- să formulezi o *opinie* despre mesajul fragmentului dat;
- să susții opinia formulată prin două argumente potrivite, valorificând textul dat;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

În seara aceea de Ajun eram nespus de agitat. Cu îngrijorare fără de seamăn mă repezeam, după scurte popasuri, dintr-un colț al curții într-altul, scrutând cerul cu încordate priviri. Mai ales în miazănoapte îmi pusesem toată nădejdea; de acolo avea să vină mult așteptatul nor de zăpadă. Mi-l închipuiam enorm și alburiu, cu chip de om; un Moș Crăciun plutind greoi sub povara darurilor pe căile văzduhului.

Era cu neputință pe-o vreme ca asta să nu se ivească, scuturându-și barba de omăt, un cer atât de plumburiu și potolit, e drept, dar atât de ghețos!

Numai fata din casă mă tot necăjea:

— Domnule, poftim înăuntru, ai să răcești... [...]

Prudența mă sfătui că e timpul să intru; atunci surprinsei în dreptul unuia din geamurile care tocmai se aprinsese primul fulg. Îl văzusem; nu mai putea fi nicio înșelare! Venise din împărăția neagră de deasupra, minusculul flutur degerat se repezise în lumina geamului, spre a cădea orbit în întunericul de dedesubt. [...]

Când ieșii într-un târziu afară, fulgi albi se vânzoleau buluc în pătratele luminoase ale ferestrelor, roi de fluturi și fluturași în vârtej fără odihnă [...]. Dar lămpile erau departe, în dosul geamurilor aburite, și micile insecte de gheață piereau cerneri-cerneri în noaptea vicleană în care se ascunsese frigul.

Nu-mi venea să cred ochilor, și multă vreme i-am privit neîncrezător; dar când pe negrul de pretutindeni au început să răsară și să se lărgească ostroave de albeață, n-am mai avut nicio îndoială. [...]

Atunci n-am mai putut rezista bucuriei mele. Și cu căciulița, și cu umerii îmbrăcați în solzișori de ie, ca într-o armură de argint, am năvălit înăuntru:

— Mamă!... mamă, n-auzi... mamă?

— Ce poftești?

— Ninge, mamă...

— ...

— Ninge, mamă, n-auzi?

— Să faci bunătatea și să nu mai ieși afară și să te culci numaidecât.

(Gib. I. Mihăescu, ***Ierni jilave***)

Text care face parte din modelul propus de MEC în anul școlar 2013 - 2014

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	**În opinia mea,** textul ilustrează ideea că adulții și copiii au viziuni diferite asupra aceluiași fenomen, vârsta fiind cea care schimbă sensibilitatea și percepția.

CUPRINS Argument I	**Faptul se explică prin** atitudinea nerăbdătoare a copilului încă din incipitul textului, deoarece ninsoarea mult-dorită se lasă așteptată. Imaginea vizual-dinamică *mă repezeam, după scurte popasuri, dintr-un colț al curții într-altul* redă tensiunea sa interioară și declanșează resortul imaginativ. Metafora din secvența *un Moș Crăciun plutind greoi sub povara darurilor pe căile văzduhului* sugerează bucuria pe care ar aduce-o fulgii de zăpadă, mai ales că era un moment special, Ajunul Crăciunului. **Din contră,** fata din casă nu este la fel de receptivă la aceste emoții, fiind preocupată doar de sănătatea băiatului: — *Domnule, poftim înăuntru, ai să răcești...*
Argument II	**Totodată**, căderea primilor fulgi declanșează o bucurie imensă în sufletul copilului: *nu-mi venea să cred ochilor* și de aceea vrea să fie sigur că nu visează, *privind multă vreme... neîncrezător* roiul fluturilor albi. Când aceștia încep să se aștearnă, nu mai rezistă să stea în casă, ci dorește să se bucure de fiecare fulg. Sensibilitatea acestuia este sugerată de narator prin folosirea unor diminutive cu rol afectiv *cu căciulița* și cu *umerii îmbrăcați în solzișori de ie,* făcând astfel trimitere la un personaj de basm. Mama nu este, însă, la fel de impresionată, idee redată prin repetiția structurilor interogative — *Ninge, mamă, n-auzi?* și a punctelor de suspensie, ce marchează absența unui răspuns la entuziasmul fiului și neputința participării la miracolul naturii. Reacția ei este strict pragmatică: — *Să faci bunătatea și să nu mai ieși afară...*
ÎNCHEIERE	**În concluzie,** textul are un mesaj foarte puternic, susținând ideea că fiecare vârstă are propria modalitate de raportare la lume și că orice om trebuie să încerce să-și păstreze o privire vie în fața bucuriilor vieții.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte, în care să-ți exprimi *opinia* **despre mesajul textului de mai jos.**

În compunerea ta, trebuie:

- – să formulezi o *opinie* despre mesajul fragmentului dat;
- – să susții opinia formulată prin două argumente potrivite, valorificând textul dat;
- – să ai un conținut adecvat cerinței;
- – să respecți limitele de spațiu indicate.

Te-au lăsat ai tăi acasă, pentru o noapte și o zi, cu prietena ta Mimi. V-ați pus de cu seară părul pe moațe. Dimineața, când l-ați desfăcut, tu aveai o baniță de păr, curgând râurele pe umeri, șerpișori, iar ea, două ghemotoace crețe deasupra urechilor, în loc de breton, o buclă și părul drept la spate. Parcă e un caniș tuns aiurea. Stați una în fața alteia îmbrăcate în rochii lungi pe care mama nu le mai poartă de mult. Mimi are o brățară pe mână, dintr-un șirag de mărgele negre, răsucite de mai multe ori în jurul încheieturii. Și eu, un ceas vechi, cu cadran mare și cu o brățară metalică prinsă sus de tot în jurul brațului. (...) Ziceam că eram doamne. Nu prea știam despre ce să vorbim. Nu-i ușor să fii doamnă, să stai așa numai pe scaun și să te gândești ce să mai spui. Și-atunci ne alergam în jurul mesei. Două doamne alergându-se în jurul mesei! Dacă ne-ar vedea copiii noștri obraznici! Ne oprim ca să mai bem o cafea. Mimi se apucă să spună cât de bătuți în cap sunt elevii și cât de damblagite colegele ei. E profesoară la școală, ziceam. De lucru manual, ziceam. Mai ziceam că eu eram cântăreață de operă. În timp ce ea povestește, o vezi, dincolo de ceea ce ziceam că e. Te uiți și râzi prostește, râzi de te doare burta. Râzi pentru că nu te vezi pe tine.

(Simona Popescu, ***Exuvii***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte, în care să-ți exprimi *opinia* **despre mesajul textului de mai jos.**

În compunerea ta, trebuie:
- să formulezi o *opinie* despre mesajul fragmentului dat;
- să susții opinia formulată prin două argumente potrivite, valorificând textul dat;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

Apele, râurile, bălțile nu-mi vorbeau, nu puneam deci mare preț pe ele; nici ploile, nici pădurea, nici soarele... îmi șopteau doar că suntem împreună și că suntem fericiți(...). Când am înțeles că eu și natura n-aveam o soartă comună, că adică eu voi dispărea în cele din urmă și ea va rămâne, am văzut-o și a început să-mi placă dar nu pentru că era frumoasă, ci pentru că va dăinui și, așa cum m-am născut eu, având multă vreme fiorul eternității, se vor naște și alții și o vor vedea ca și mine. Animalele, în afară de cai, nu-mi vorbeau nici ele căci mugetul sau behăitul lor nu-mi spunea decât că le e foame sau sete sau că trebuiau date la taur. Vântul, vijelia, trăsnetul, zăpezile nu-mi dădeau un fior cosmic, mi-erau familiare. Nu mă contopeam cu ploile, să cadă apa peste mine și eu să stau sub ea și să gândesc că sunt fiul naturii, cu nimic deosebit de animale și păsări, de peștii din baltă și rața sălbatică... Nu credeam că pământul e în mod egal al meu și al lupoaicii din pădure... Singurul lucru care mă făcea să rămân mut de fascinație era cuvântul rostit de oameni.

(Marin Preda, ***Viața ca o pradă***)

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte, în care să-ți exprimi *opinia* **despre mesajul textului de mai jos.**

În compunerea ta, trebuie:
- să formulezi o *opinie* despre mesajul fragmentului dat;
- să susții opinia formulată prin două argumente potrivite, valorificând textul dat;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

Când pădurarul a adus-o din codru, era un pui mic și fricos. Cu ochii mari și umezi, se uita rugându-se la toți, gata să fugă. Dar cu vremea se îmblânzi. Înțelese că nimeni nu-i voia răul. Începea să vină singură la donița cu lapte. Ziua stătea ascunsă în tufișurile de zmeură din livadă. Seara răspundea la chemarea noastră, când îi întindeam câte o *bucată de zahăr. Fiindcă fugea atât de sprinten, tata a botezat-o: „Năluca". Iar Năluca își cunoștea numele. Toate vietățile din ogradă: câinii, păsările și pisicile erau acum disprețuite de noi. N-aveam altă grijă decât de Năluca. „Ce face Năluca?" „Unde s-a ascuns Năluca?" „I-a dat cineva lapte astăzi?".*

Așa a crescut în mijlocul nostru (...).

Uneori se oprea sub umbra nucilor din livadă, cu urechile ciulite și cu nările umflate în vânt. Mirosea adierile aduse din poienile codrului. Atunci ochii ei erau mai umezi și pășea mai încet, cu botul în pământ. Năluca era tristă. Nu mai răspundea la chemările noastre. Nici nu voia să se atingă de bucata de zahăr pe care i-o întindeam în palmă. Într-o seară, când cineva a uitat poarta deschisă, Năluca a fugit. A doua zi, culcușul era gol.

În zadar am căutat-o toții în grădină. În zadar am nădăjduit că poate se întoarce la donița cu lapte. Năluca plecase pentru totdeauna. Livada a rămas tăcută. Nu mai răsuna de fuga noastră, când ne jucam de-a ascunsul cu puiul de căprioară.

(Cezar Petrescu, ***Năluca***)

10. COMENTAREA SEMNIFICAȚIEI TITLULUI UNEI OPERE EPICE

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Titlul unei opere literare este un element sugestiv sau rezumativ care orientează lectura cititorului, creând un orizont de așteptare.

El îndeplinește în textul epic mai multe roluri:

- poate indica tema, personajele, ideea centrală a textului ;
- face trimitere la o anumită specie literară.

De exemplu, un grup nominal care indică un reper spațio-temporal anticipează caracterul descriptiv (*România pitorească*); prezența unor elemente fantastice trimite la specia basmului (*Făt-Frumos din lacrimă*); numele a două personaje animaliere sau obiecte anunță specia fabulei *Boul și vițelul*, numele unei personaj sugerează că acesta este protagonistul operei (*Ion*) etc.

În funcție de structură, titlul poate fi:

a. **sintetic** - conține un singur termen;
b. **analitic** - este format dintr-un grup de cuvinte.

Din punct de vedere semantic, are sens:

a. **propriu**;
b. **figurat**.

Nota bene!

Semnele de punctuație folosite în unele titluri dobândesc rol stilistic. De pildă, punctele de suspensie sugerează ironia autorului (*D-l Goe...*), semnul exclamării arată un îndemn, incitând la aventură (*Toate pânzele sus!*), semnul întrebării stârnește curiozitatea (*Unde fugim de-acasă?*) etc.

Anumite titluri sunt construite pe tehnica așteptării frustrate, tehnică ce constă în crearea unui orizont de așteptare ce nu coincide cu mesajul textului. Cititorul poate observa acest lucru abia după terminarea lecturii.

Cerințe posibile

Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să prezinți semnificația *titlului* prin raportare la fragmentul citat.

În compunerea ta, trebuie:

- să ilustrezi relația dintre *titlu* și fragmentul citat;
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută ideea sugerată de titlu;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Soarele asfințise; deasupra răsăritului, undeva, mai stăpânea încă rumeneala lui. Aburii bălții începură a pluti pretutindeni pe luciul undelor. Și Delta cu profunzimi misterioase se întindea până departe în jurul nostru, din colțul acela de Dunăre veche. Umbra cucerea bolțile de sălcii și cărările prin trestii. Apele acelea nesfârșite care domneau pretutindeni, într-un ținut întreg, alcătuiau o stăpânire a necunoscutului și a tainei. De la mistrețul care dormitează pe plăvii, de la lebedele și pelicanii care înspumează noaptea negrul ghiolurilor, până la popoarele de păsărele, până la puzderia de pești, până la nesfârșitele miliarde de gângănii neștiute și nebănuite, - toate trăiesc din apele acestea care au întins o bogată împărăție, care aduc nomolul plin de hrană din munții și câmpiile depărtării. De mii și mii de ani, s-a plămădit aici ca într-o înfrigurare viața; și lupta s-a desfășurat pentru o rază de lumină și pentru un fir de hrană din seninul de sus până la fundul nomolului, jos.

(Mihail Sadoveanu, ***Taine***)

Planul redactării compunerii

I. Introducere

- Indicarea elementelor care compun titlul
- Structura titlului
- Sens propriu sau figurat

II. Cuprins

- Comentarea titlului ,în funcție de structură și de procedeele artistice pe care le conține (dacă este cazul)
- Punerea titlului în relație cu textul ca element anticipator sau nu
- Identificarea termenilor din câmpul semantic dominant
- Relevarea ideilor prezente în text și comentarea adecvată a cel puțin două figuri de stil și imagini artistice

III. Încheiere

- Exprimarea opiniei personale asupra semnificației textului

Structura compunerii	**Redactarea compunerii model**
INTRODUCERE	În opinia mea, titlul textului *Taine* de Mihail Sadoveanu sugerează ideea eternului mister al naturii și concentrează într-un singur cuvânt cu valoare metaforică marea diversitate a minunilor firii.
CUPRINS	În primul rând, fragmentul citat înfățișează imaginea unui asfințit în Deltă, loc de o frumusețe sălbatică, desprins parcă din Rai, unde viața se clădește miraculos în fiecare zi. Umbrele întunericului cuprind, treptat, întinderile nesfârșite de ape, sporind misterul. Vietățile care animă în timpul zilei Delta, lebede, pelicani, mistreți, toate se pregătesc de culcare, natura fiind surprinsă în ritmurile ei lente, adormitoare. În al doilea rând, legătura dintre titlu și text se observă la nivelul unor construcții ce conțin cuvinte din același câmp semantic cu cel din titlu: *profunzimi misterioase, stăpânire a necunoscutului și a tainei, gângănii neștiute și nebănuite, umbra cucerea bolțile* etc. La nivel stilistic, se remarcă prezența enumerației cu rol în sugerarea varietății faunei spațiului descris, personificarea: *apele (...) domneau pretutindeni*, dar și epitetul: *apele acelea nesfârșite* etc.
ÎNCHEIERE	Așadar, titlul trimite la ideea că natura, în toată splendoarea ei, rămâne mereu o taină ale cărei semne omul vrea să le descifreze.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere, de 150-250 de cuvinte, în care să îți exprimi opinia despre semnificația *titlului* operei citate, prin raportare la conținutul textului reprodus mai jos.

În compunerea ta, trebuie:

- să formulezi o opinie despre semnificația *titlului*;
- să-ți susții opinia formulată prin două argumente potrivite, valorificând textul dat;
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

În anul în care începe povestirea noastră, moș Timofte își avea, ca întotdeauna, protejați și nesuferiți. De bună seamă că numai întâmplarea hotărâse ca principalii săi favoriți să fie niște elevi dintr-a opta, care locuiau cu toții în cartierul Cireșului și pe care se obișnuise să-i numească „Cireșarii". Și tot întâmplarea făcuse ca printre „urâcioși", poate chiar în fruntea lor, să se afle doi șmecheri, tot dintr-a opta, pe care îi prinsese într-o dimineață ascunși într-un șanț acoperit de bălării, în timp ce colegii lor participau cu tot sufletul la ora de geologie. N-am putea spune însă adevărul întreg dacă n-am destăinui, de la bun început, că elevul pe care moș Timofte îl iubea cel mai mult, primul dintre favoriții lui, era un prichindel dintr-a cincea, un șmecher fără seamăn în toată școala, poate chiar în istoria școlii, dar căruia bătrânul nu-i arătase niciodată pe față dragostea. Mai degrabă îl muștruluia pentru năzbâtiile și șotiile sale; niciodată nu-l alintase, nici măcar în glumă, cum făcea cu ceilalți elevi la care ținea.

(***Cireșarii***, Constantin Chiriță)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii tale**
INTRODUCERE	....
CUPRINS	....

	....
ÎNCHEIERE	....

2. Redactează o compunere, de 150-250 de cuvinte, în care să îți exprimi opinia despre semnificația *titlului* **operei citate, prin raportare la conținutul textului reprodus mai jos.**

În compunerea ta, trebuie:

- să formulezi o opinie despre semnificația *titlului*;
- să-ți susții opinia formulată prin două argumente potrivite, valorificând textul dat;
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

Copacului îi zic toți, din vechi, Nucul lui Odobac, fiindcă e pe partea de loc a Odobăceștilor, niște răzeși avuți, stăpânitori din tată-n fiu prin părțile acestea. Multe vorbe ciudate umblă pe socoteala nucului, dar una e mai cunoscută decât toate: se spune că un bunic al bunicului lui Toader Odobac de astăzi purtase judecăți, tocmai pentru bucata de pământ ce-o stăpânesc și acum, cu unul Cârlibaba, un zgârcit putred de bogat, care nici nu știa de rostul avuțiilor lui. Acesta nu făcea alta decât să se ciondănească mereu cu oamenii și să le mănânce, când putea, din părți.

Așa, cu Odobac, la urma urmei, i s-a împlinit. Că, din una-n alta, au hotărât ca hotarul să le fie un nuc, nucul acesta, care pe atunci să fi fost copac de un an, crescut în vale, la poalele dealului dinspre răsărit. Dar, peste noapte, Odobac voinicul se gândește ce se gândește, se scoală, se duce la nuc, îl apucă bărbătește de trunchi, îl smulge cu rădăcini cu tot și se suie de-l înfige drept în creștetul dealului. S-o fi mirat el Cârlibaba, Dumnezeu știe, dar prin minte n-a putut să-i treacă vreodată că aceea îi treabă de om.

Copacul s-a prins, și hotarul a rămas acolo. Așa le merge vorba Odobăceștilor că-s viță de uriași. Și-n adevăr că cine-l vede pe Toader Odobac, pe moșneagul și pe nepotu-său, pe Mitru Odobac, cel mai tânăr și cel din urmă coborâtor din neamul lor, înțelege pentru ce de vorba lor ascultau până mai deunăzi patru sate: Arșițenii, Moghileștii, Benza și Cotruții.

(Emil Gârleanu, ***Nucul lui Odobac***)

3. Redactează o compunere, de 150-250 de cuvinte, în care să îți exprimi opinia despre semnificația *titlului* **operei citate, prin raportare la conținutul textului reprodus mai jos.**

În compunerea ta, trebuie:
- să formulezi o opinie despre semnificația *titlului*;
- să-ți susții opinia formulată prin două argumente potrivite, valorificând textul dat;
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

Titi Brumărescu e un băiat grozav de citit. Citește pe rupte. Și nu ca alții, o carte pe lună, sau, în cel mai bun caz, una pe săptămână. Titi citește o carte (una!) pe oră. Oricât ar fi de groasă! E de ajuns, de altfel, să-l auzi vorbind despre cărțile pe care le-a citit ca să-ți dai seama că ai de-a face cu un adevărat maratonist al lecturii.

— Tu ai citit cartea aia? Grozavă carte! își împărtășește el neobosit și oricui entuziasmul în recreații. Gro-za-vă! Desface cuvântul în silabe, cu pofta cu care ar desface o piersică mustoasă.

— Care?

— Una cu scoarța galbenă, de vreo două degete... Cum naiba-i spune? Ah, îmi scapă titlul, dar e grozavă!... De două ori am citit-o... în ora de geometrie... azi dimineață.

— Cu un câine pe scoarță?

— Nu... Galbenă, dar fără câine... A, știu la ce te gândești. Aia cu câinele e alta... îmi amintesc! Am citit-o în ora de chimie. Bună carte și asta! Mai ales acolo unde se-ntâlnesc ăia doi cu alți doi... Uite, dom'le, îmi scapă titlul, se căinează el, dar pot să ți-o povestesc. Stai să vezi, râzi să te prăpădești. Pufnește în râs câteva clipe, apoi, înveselit, începe să povestească hohotind: E cu Unu' care pleacă nu știu unde... ha, ha... cu nu știu cine... ha, ha... și ăsta care pleacă se desparte nu știu de ce de ăla cu care a plecat, ha... ha... să vezi încurcătură ha... ha... ha... Are așa, vreo trei degete grosime. Cum îi zice? Ah, își pocnește Titi nemilos degetele, îmi vine pe limbă... am citit-o azi, în ora a treia...

— A treia, mă? Păi acum vine ora a treia...

Titi rămâne pe gânduri o clipă:

— Ai dreptate!... Le-am confundat... Știi, are tot vreo trei degete grosime. Da, îmi amintesc... Aia din ora de chimie era tristă. Ah, îmi scapă titlul... dar să ți-o povestesc... E așa de tristă! Caută batista, dar lacrimile au și luat-o la vale. E cu unul care pleacă... nu știu unde... hîhî... și celălalt era cu alții, care și ei nu știu ce aveau cu ăla... Ah, ce carte tristă!... A găsit batista și, cum a terminat de povestit cartea cea tristă, își suflă nasul, elegiac:*

— Acum nu mai am ce citi...

— Du-te la bibliotecă.
— Aș, de la bibliotecă le-am citit pe toate, se înviorează el.
**elegiac- trist*

(Mircea Sântimbreanu, ***Un băiat citit***)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

11. BALADA POPULARĂ
FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Balada este specia genului epic în versuri, în care este prezentată o întâmplare eroică, o legendă, un fapt istoric, o personalitate istorică sau legendară.

TIPOLOGIE:

1. balada populară – prezintă trăsăturile unei creații folclorice: autor anonim și colectiv, caracter oral, sincretic și tradițional;

2. balada cultă – autorul preia și transformă, în funcție de viziunea artistică proprie, unele elemente din opera populară.

Trăsături:

- are un subiect variat;
- acțiunea este simplă și se desfășoară linear;
- deznodământul are o încărcătură morală și filosofică;
- personajele sunt puține ca număr, aflate în relație de antiteză;
- protagonistul are însușiri excepționale, care sunt puse în valoare în momentul confruntării cu un obstacol sau cu un personaj antagonist;
- în funcție de temă, există balade: fantastice, legendare, păstorești, istorice etc.

Planul argumentării pentru conceptul operațional baladă populară

I Introducere

Contextul operei

- Enunțarea trăsăturilor baladei populare - definiție și trăsături

II Cuprinsul

- Opera epică, cu elemente lirice și dramatice
- Tema
- Prezentarea acțiunii pe momentele subiectului operei literare
- Coordonatele spațio – temporale
- Moduri de expunere
- Prezentarea sumară a trăsăturilor personajului principal

III Încheiere

- Formularea concluziilor

Cerințe posibile

a. Motivarea apartenenței la specia baladă populară pe texte studiate

1. Redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte), în care să argumentezi că un text studiat aparține speciei baladei populară.

În compunerea ta, trebuie:
– să prezinți patru trăsături ale baladei populare, prezente în textul citat;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

Compunere model
Text support: *Miorița*

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	Folclorul reprezintă o componenetă fundamentală a culturii unui popor, fiind prima sa formă de manifestare artistică. Una dintre speciile reprezentative este balada populară, creație epică în versuri, în care este prezentată o întâmplare ieșită din comun. Consider că opera literară *Miorița* este o baladă populară, ce valorifică unul dintre cele patru mituri fundamentale ale poporului nostru. Ea prezintă particularitățile acestei specii la nivel formal și de conținut.
CUPRINS Autor anonim, colectiv Caracter tradițional și sincretic Tema Moduri de expunere Subiectul textului Motive folclorice Elemente de prozodie: măsura de 5-6 silabe, rima împerecheată, ritmul trohaic Termeni populari, diminutive	În primul rând, fiind o creație populară, are toate trăsăturile unui astfel de text: autorul este anonim și colectiv, opera cunoscând peste opt sute de variante; a circulat pe cale orală din cele mai vechi timpuri; are un caracter sincretic, putând fiind însoțită de acompaniament muzical. Caracterul tradițional rezidă în temele și motivele abordate, limbaj și elementele de prozodie specifice. Tema o reprezintă existența pastorală, căreia i se asociază motive precum transhumanța, animalul neobișnuit etc. Acțiunea este simplă și lineară, îmbinând numeroase teme, motive, structuri specifice literaturii populare. Modurile de expunere sunt variate: predomină narațiunea, ce alternează cu descrierea și cu dialogul. În al doilea rând, opera are și o încărcătură lirico-dramatică generată de tensiunea întâmplărilor. Subiectul se constituie pe momentele subiectului. Expozițiunea fixează cadrul spațio-temporal (*pe-un picior de plai*) și introduce protagoniștii evenimentelor, cei trei ciobănei. Intriga constă în decizia luată de baciul ungurean și de cel vrâncean de a-l omorî pe cel moldovean, pentru că acesta din urmă este mai bogat. Desfășurarea acțiunii începe în momentul în care mioara năzdrăvană îl înștiințează pe stăpânul ei. Deși averizat, ciobănașul nu face nimic pentru a împiedica omorul. Atitudinea sa este senină, considerând că orice om moare la rândul său. Își face testamentul și îi transmite mioarei ultimele rugăminți. El vrea ca moartea lui să fie prezentată celor dragi ca o nuntă de proporții cosmice, acest aspect fiind redat prin intermediul alegoriei. Momentul în care baciul moldovean își amintește cu duioșie de măicuța sa reprezintă punctul culminant. Deznodământul lipsește, întrucât nu se știe dacă ciobănașul moldovean a fost omorât sau nu. Acesta devine un personaj simbolic, întruchipând atitudinea specifică poporului nostru: este harnic, mândru, apropiat de elementele naturii, știe să comunice cu mioara, este duios în relația cu mama sa și își conduce existența după ritualuri străvechi. La nivel prozodic, versurile au măsură este de 5-6 silabe, rima este împerecheată, iar ritmul trohaic. Se remarcă prezența unor forme populare (*mări, plăviță*) și a diminutivelor *mioriță, bolnăvioară*. Textul exprimă într-o manieră expresivă o concepție a filosofiei populare românești despre atitudinea senină a omului în fața morții.
ÎNCHEIERE	În concluzie, opera literară „*Miorița*" este o baladă populară reprezentativă pentru spiritualitatea românească, deoarece prezintă întâmplări ieșite din comun la care participă personaje reale și fabuloase.

b. Motivarea apartenenței la specia baladă populară pe texte la prima vedere

1. Redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte), în care să argumentezi că textul citat aparține speciei baladă populară.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale baladei populare, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Brâncovanul Constantin
Boier vechi și domn creștin,
De averi ce tot strângea
Sultanul se îngrijea
Și de moarte-l hotăra,
Căci vizirul îl pâra.
Într-o joi de dimineață,
Zi scurtării lui de viață,
Brâncovanul se scula,
Fața blândă el spăla.
Barba albă-și peiptăna,
La icoane se-nchina,
Pe fereastră-apoi căta
Și amar se spăimânta!
„Dragii mei, cuconi iubiți!
Lăsați somnul, vă treziți,
Armele vi le gătiți,
Că pe noi ne-a-nconjurat
Pașa cel neîmpăcat
Cu-ieniceri, cu tunuri mari
Ce sparg ziduri cât de tari!“
Bine vorba nu sfârșea,
Turcii-n casă iurușea,
Pe tuspatru mi-i prindeau
Și-i duceau de-i închideau
La Stambul, în turnul mare
Ce se-naltă lângă mare,
Unde zac fețe domnești
Și soli mari împărătești.
Mult acolo nu zăcea,
Că sultanu-i aducea
Lângă foișorul lui
Pe malul Bosforului.
„Brâncovene Constantin,
Boier vechi, ghiaur hain!
Adevăr e c-ai chitit
Pân-a nu fi mazilit,
Să desparți a ta domnie
De a noastră-mpărăție?
Că de mult ce ești avut,
Bani de aur ai bătut
Făr-a-ți fi de mine teamă,
Făr-a vrea ca să-mi dai seamă!“
„De-am fost bun, rău la domnie,
Dumnezeu singur o știe;
De-am fost mare pe pământ,
Cată-acum de vezi ce sânt!“
„Constantine Brâncovene!
Nu-mi grăi vorbe viclene.
De ți-e milă de copii
Și de vrei ca să mai fii,
Lasă legea creștinească

Și te dă-n legea turcească.»
„Facă Dumnezeu ce-a vrea!
Chiar pe toți de ne-ți tăia,
Nu mă las de legea mea!“
Sultanul din foișor
Dete semn lui imbrohor.
Doi gelați veneau curând,
Săbiile fluturând,
Și spre robi dacă mergeau,
Din cuconi își alegeau
Pe cel mare și frumos,
Și-l puneau pe scaun jos,
Și cât pala repezea,
Capul iute-i reteza!
Brâncovanul greu ofta
Și din gură cuvânta:
„Doamne! fie-n voia ta!“
Cei gelați iarăși mergeau
Și din doi își alegeau
Pe cel gingaș mijlociu,
Cu păr neted și gălbiu,
Și pe scaun îl puneau
Și capul îi răpuneau!
Brâncovanul greu ofta
Și din suflet cuvânta:
„Doamne! fie-n voia ta!“
Sultanul se minuna:
Și cu mila se-ngâna
„Brâncovene Constantin,
Boier vechi și domn creștin!
Trei cuconi tu ai avut,
Din trei doi ți i-ai pierdut,
Numai unul ți-a rămas.
Cu zile de vrei să-l las,
Lasă legea creștinească
Și te dă-n legea turcească!»
„Mare-i Domnul-Dumnezeu!
Creștin bun m-am născut eu,
Creștin bun a muri vreu...
Taci, drăguță, nu mai plânge
Că-n piept inima-mi se frânge,
Taci și mori în legea ta
Că tu ceru-i căpăta!“
Imbrohorul se-ncrunta,
Gelații se nainta
Și pe blândul copilaș,
Dragul tatei feciorаș,
La pământ îl aruncau
Și zilele-i ridicau.
Brâncovanul greu ofta
Și cu lacrimi cuvânta:
„Doamne! fie-n voia ta!“
Apoi el se-ntuneca,
Inima-i se despica,
Pe copii se arunca,
Îi bocea, îi săruta,
Și turbând apoi striga
„Alelei! tâlhari păgâni!
Alei! voi feciori de câini!
Trei cuconi ce am avut,
Pe tustrei mi i-ați pierdut,
Dare-ar Domnul-Dumnezeu
Să fie pe gândul meu
Să vă ștergeți pe pământ
Cum se șterg norii la vânt,
Să n-aveți loc de-ngropat,
Nici copii de sărutat!“
Turcii crunt se oțereau
Și pe dânsul tăbărau,
Haine mândre-i le rupeau,

Trupu-i de piele jupeau,
Pielea cu paie-o umpleau,
Prin noroi o tăvăleau,
Și de-un paltin o legau
Și râzând așa strigau:
„Brâncovene Constantin,
Ghiaur vechi, ghiaur hain!
Cască ochi-a te uita
De-ți cunoști tu pielea ta?"
„Câini turbați, turci, liftă rea!
De-ți mânca și carnea mea,
Să știți c-a murit creștin
Brâncovanul Constantin!"

(*Constantin Brâncovanul*, culeasă de Vasile Alecsandri)

Compunere model
Text support: *Constantin Brâncovanul*, culeasă de Vasile Alecsandri

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	Folclorul reprezintă o componenetă fundamentală a culturii unui popor, fiind prima sa formă de manifestare artistică. Una dintre speciile reprezentative este balada populară, creație epică în versuri, în care este prezentată o întâmplare ieșită din comun. Consider că opera literară *Constantin Brâncovanul* este o baladă populară, deoarece prezintă particularitățile acesteia la nivel formal și de conținut.
CUPRINS Autor anonim, colectiv Caracter tradițional și sincretic Tema Moduri de expunere Subiectul textului Motive folclorice Elemente de prozodie: măsura de 5-6 silabe, rima împerecheată, ritmul trohaic Termeni populari, diminutive	În primul rând, fiind o creație populară, are toate trăsăturile acesteia: autorul este anonim și colectiv; a circulat pe cale orală din cele mai vechi timpuri; are un caracter sincretic, putând fiind însoțită de acompaniament muzical. Caracterul tradițional rezidă în temele și motivele abordate, limbaj și elementele de prozodie specifice. Tema este istorică, textul evocând fapte extraordinare ale unui personaj atestat documentar. Acțiunea este simplă și lineară, îmbinând numeroase teme, motive, structuri specifice literaturii populare. Modurile de expunere sunt variate: predomină narațiunea, ce alternează cu descrierea și cu dialogul. În al doilea rând, opera are și o încărcătură lirico- dramatică, generată de tensiunea întâmplărilor. Subiectul se constituie pe momentele subiectului. Expozițiunea prezintă statutul social al eroului *Boier vechi și domn creștin* și fixează timpul *Într-o joi de dimineață*. Intriga constă în ordinul dat de sultan, acela de a-l omorî pe Brâncovanul (*Zi scurtării lui de viață*). Desfășurarea acțiunii începe în momentul în care turcii pătrund în palat, îi iau pe domnitor și pe fiii săi și-i duc la Istambul. Acolo, sultanul îi promite că-l va cruța dacă va renunța la legea creștină și va trece la cea păgână. Domnitorul român este mândru de credința sa strămoșească și nu este dispus la acest compromis, dovedind că are un caracter puternic. Supărat, sultanul poruncește decapitarea fiilor săi. Scenele următoare sunt de un dramatism cutremurător, durerea tatălui crescând progresiv: *Brâncovanul greu ofta/ Și din gură cuvânta:/ „Doamne! fie-n voia ta!"*. Punctul culminant îl reprezintă momentul în care vine rândul mezinului, pe care îl încurajează, în ciuda sfâșierii sale sufletești: *Taci, drăguță, nu mai plânge/ Că-n piept inima-mi se frânge,/ Taci și mori în legea ta/ Că tu ceru-i căpăta!*. După pierderea copiilor, tatăl adresează un blestem turcilor, iar aceștia îi rup hainele și-l schingiuesc. Deznodământul surprinde sfârșitul demn al domnului, ce constituie un model pentru generațiile următoare: *Să știți c-a murit creștin/ Brâncovanul Constantin!*. Acesta devine un personaj simbolic, întruchipând trăsături specifice poporului nostru: este hotărât, mândru, puternic, duios în relația cu fiii săi și ferm în respectarea credinței creștinești. La nivel prozodic, versurile au măsură este

	de 7-8 silabe, rima este împerecheată, iar ritmul trohaic. Se remarcă prezența unor forme populare (*alelei, vreu, pept, boceau*) și a diminutivelor *drăguță, fecioraș*, prin care tatăl își manifestă dragostea față de copiii săi.
ÎNCHEIERE	În concluzie, opera literară *Constantin Brâncovanul* este o baladă populară reprezentativă pentru spiritualitatea românească, a cărei tentă moralizatoare este aceea că binele poate fi înfrânt doar prin trădare și lașitate.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte), în care să argumentezi că textul citat aparține speciei baladă populară. Folosește reperele din tabel!

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale baladei populare, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Pintea-n munte să suie,
Mândră curte zugrăvea,
Cu cătane-o d-îngrădea,
Cu frunze-o acoperea.
Numai Pintea ș-o strigat:
- Dintre voi de s-a afla,
De s-a afla careva
Să meargă la Baia Mare
După pită, după sare,
După vin din cel mai tare
Ce beau domnii la gustare.

Nimeni nu s-o mai aflat,
Numai a Pintii fârtat;
Numai el că și-o strigat:
- Mere-oi, Pinteo, mere-oi eu,
De mi-ai da tu murgul tău,
Murguțul tău cel de vânt,
Cu coama până-n pământ;
De mi-i spune moartea ta,
Moartea ta din ce ți-a sta?

- Moartea Pintii-i atâta-ră:
Trei grăunță de secară,
Trei de grâu de primăvară,
La Pintea la subsuoară;
Trei grăunțe de grâu sfânt
Ș-un plumbuț mândru de-argint,
La Pintea fără de rând.

El în Baia când o-ntrat,
Toți băieșii l-o-ntrebat:
- Spune-ne moartea Pintii!
- Moartea Pintii nu oi spune
De mi-ai da oricât în lume.
- Spune-ne moartea Pintii,
Pă tine te-om omorî!
- Moartea Pintii-i atâta-ră:
Trei grăunțe de grâu sfânt
Ș-un plumbuț mândru de-argint,
La Pintea fără de rând.

- Nici acela nu-i viteaz
Care dă sfat la fârtați.
Și eu unul mi l-am dat
Și capu mi l-am mâncat.

(Pintea viteazul)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii tale**
INTRODUCERE	....
CUPRINS Autor anonim, colectiv Caracter tradițional și sincretic Tema Moduri de expunere Subiectul textului	....

Motive folclorice	………………………………………………
	………………………………………………
Elemente de prozodie: măsura de 7-8 silabe, rima împerecheată, ritmul trohaic	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………
Termeni populari	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………
ÎNCHEIERE	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………
	………………………………………………

2. Redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte), în care să argumentezi că fragmentele selectate din opera literară *Iorgu Iorgovan* fac parte dintr-o baladă populară.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale baladei populare, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Plecat-au plecat,
Din cutare sat,
Des-de-dimineață
Prin rouă și ceață,
Vr'o trei sorurele
Mândre, frumușele.
Sora cea mai mare,
Dulce-n sărutare,

Mândra Garafină,
Floare din grădină;
Sora mijlocie
Lelița Mărie,
Plină-i de trufie
Cu a sale gene,
Ochișori, sprâncene,
Că de-i cați în ochi,
Mori ca de diochi;
Sora cea mai mică
Ca ș-o porumbică,
Ana Ghiordănel,
Nume frumușel,
Le-ntrecea pe toate;
Ea e stea de noapte,
Luceafăr din zori,
Floarea florilor.
Ele că-mi plecau
Și pe câmp umblau,
A rupe-ncepură
Iederă și mură
Și flori culegeau,
Cununi împleteau
Și jucau cântând,
Codrul răsunând.

Mult că mai umblau,
Pân' ce osteneau,
Apoi odihneau,
Ceva îmbucau
Și mi se culcau.
Ana Ghiordănel,
Nume frumușel,
Ea că-mi d-adormea,
Ca moartă era;
Cele două mari
Ce-s surori primari,
Când fu de cu seară
Prin codri plecară,
Pe Ana o lăsară
Și ea tot dormea
Și rău că-mi visa.
În zori se scula,
Pe surori striga,
Dar nu le-auzea (...)
Atunci de p-o piatră
O hală s-arată,
O hală cumplită,
Jos încârlogită.
Fata cum vedea,
Ea îl cunoștea
Că șarpe era;
Spaima o prindea,
Tare că-mi fugea
Și tare țipa (...)
Codru' răsuna!

Sus, pe Cerna-n sus
Mulți voinici s-or dus
Și toți s-au răpus.
Dar a mai rămas
Un român viteaz:
Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
Cu un călușel
Ca și-un vulturel,
Doi câni mititei
Foarte sprintenei (...)

Dar el îl gonea,
Cerna mi-o trecea
Și îl ajungea.

Șarpele stătea
Și așa-i zicea:
— Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
Cu ce fel de bine
Vii tu azi la mine?
Au doară gândești
Să mă prăpădești?
Te rog, viu mă lasă;
Și te du acasă.
De mi-i omorî,
Mort, mai rău oi fi (...)
— Șarpe-afurisite,
Încă ai cuvinte?...
— Iovane, Iovane,
Braț de buzdugane,
Când am văzut bine
Că tu vii la mine,
Fata am lăsat-o
Și n-am vătămat-o;
Te rog, viu mă lasă
Și te du acasă;
Jur pe capul meu,
Mort, voi fi mai rău!

Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
Sabia scotea,
În vânt o-nvârtea,
Pe șarpe-l lovea,
Trupu-i zdrumica,
Dărabe-l făcea.
Capul tot fugea
Cerna sângera (...)
Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
Sabia-și spăla,
În teacă o băga,
Pe fată striga,
Fata-l auzea
Și se răspundea,
Apoi s-arăta
Și din grai grăia:
— Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
Scoate-mă la țară,
La drumul de cară,
Să dau de surori iară,
Că ț-oi fi soție,
Până voi fi vie!
El când o vedea,
Minuni îl prindea
De-a ei frumusețe,
De-a ei tinerețe.
— Alei, fetișoară
Ca ș-o zânișoară,
Vreau să-mi fii soție
Până vei fi vie,
Căci a ta frumusețe
Nu are pereche!
El mi-o-mbrățișa
Și mi-o săruta.

(Iorgu Iorgovan)

……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………

3. Redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte), în care să argumentezi că textul citat aparține speciei baladă populară.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale baladei populare, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Fost-a, cică, un Novac,
Un novac, Baba Novac,
Un viteaz de-al lui Mihai
Ce sărea pe șapte cai
De striga Craiova vai!
El un fecioraș avea
Și tot astfel îi zicea:
„Fecioraș, Gruiuțul meu!
Ascultă de ce-ți zic eu,
Să nu cazi la vreun loc rău,
La loc rău și mult departe
În neagra străinătate.
Daca sorții te-or purta
Țările de-a vântura
Și-n Stambul de a intra,
Tu de asta nu uita:

Vamă dreaptă să plătești,
Armele să-ți oțelești,
Hainele să-ți primenești
Ca să pari un biet sărac,
Să nu semeni a Novac,
Că nu-i turcilor pe plac."
Grue-n Țarigrad intra,
Vamă dreaptă el nu da,
De haine nu se schimba,
Ci pe uliți se primbla
Tot în haine novăcești
Cum e drag ca să-l privești!
Turcii toți cât îl zăreau,
Între dânșii se grăiau:
„Ista-i Gruia lui Novac,
Lui Novac Cara-Iflac!"
Și pe loc ei s-adunau,
Și de Grue s-aninau,
Și cu Grue se luptau
Și pe Grue mi-l legau
Cu trei funii de mătasă,
Din ele să nu mai iasă!
Dar când Grue se-ntindea,
Două funii se rupea,
Numai una rămânea,
Una lungă noduroasă,
Cât un braț voinic de groasă!
Turcii iute-l cuprindeau
Și-ntr-un beci îl închideau,
Lumea să n-o mai privească,
Soare să nu mai zărească!
Grue zace la-nchisoare
De trei ani lipsiți de soare
Și prin gratii lung privește
Cerul care strălucește
Și de dânsul nu-ngrijește!
Dor cumplit inima-i seacă,
Plâns de jale mi-l îneacă,
Când zărește despre soare
Cârduri, cârduri de cocoare,
Călătoare zburătoare
Și de el nepăsătoare.
Iată, mări, cum plângea
Ca departe, sus zărea
Un corb negru, corbișor
Ce zbura încetișor
Și din aripi tot bătea
Și cu jale croncănea.
Iar Grue se amăra
Și din gură-amar zicea:
„Căci n-am durda, pui de corb,
Zilele să ți le sorb!
Ce tot țipi și croncănești,
Ori de mine te gătești?"
Corbul se apropia,
Pe fereastră se punea
Și din piscu-i răspundea:
„Gruișor, drăguțul meu!
Ce mă blestemi așa rău
Când umblu de rândul tău?"
„Alei! corbe, corbișor,
De vrei tu să-mi faci pe dor,
Ține inelușul meu
Și du-l unde voiesc eu,
În munții Catrinului,
În pădurea Pinului
La condacul lui Novac,
Lui Novac, Baba-Novac.
Și mă jur că de-oi scăpa,
Pe tine te-oi adăpa
Nu cu sânge păsăresc,
Dar cu sânge păgânesc!"
Corbul vesel croncănea,
Inelu-n plisc îl punea,
Aripile-și întindea,
Și pe cer el se zărea,
Întâi ca un porumbaș,
Apoi ca un lăstunaș,
Apoi ca un bondăraș
Și-n zare dacă-ajungea,
El din zare se ștergea.

În munții Catrinului,
În pădurea Pinului
Odihnea Baba-Novac
La umbra unui copac,
Și prin vis el tot vedea
Pe feciorul său Gruia.
Iată-un corb că se ivea
Și pe-o creangă se punea
Chiar deasupra capului,
Capului Novacului:
Corbulețul ușurel
Avea-n pliscu-i un inel
Care jos cădea din el
Chiar în barba lui Novac,
Lui Novac, Baba-Novac.
Adormitul se trezea,
Și inelul cât vedea,
Scotea haine novăcești,
De punea călugărești,
Scotea cuca de Novac
Și punea un comanac,
Și-ncăleca voinicește,
Și purcedea vulturește,
Cu desagi, cu buzdugele
Pline de mahmudele.
El mergea și iar mergea,
În Țarigrad ajungea,
La divan că se ducea
Și din gura-așa zicea:
„Auzit-am, auzit
De-un voinic ce mi-ați robit,
Iată-mă-s că am sosit
Să vi-l plătesc îndoit".
El desagii deșerta,
Turcii toți năvală da,
Și pe jos se tăvălea,
Unul pe-altul se-mpingea.
Iar Novac că alerga,
Pe Grue mi-l dezlega,
Un paloș în mâna-i da
Și din gura cuvânta:
„Bate tu marginile,
Eu să bat mijloacele,
Că le știu soroacele."
El tăia la turci, tăia
Pân' ce bine ostenea,
Apoi iute purcedea
Amândoi de se ducea
În codrii Catrinului,
În pădurea Pinului,
Unde corbii locuiesc
Și ca frunza se-nmulțesc
Și bine hălăduiesc!

(Novac și corbul)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

12. ROMANUL

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Romanul este specia genului epic în proză de mare întindere, cu acțiune complexă, desfășurată pe mai multe planuri narative, la care participă numeroase personaje, ce oferă o imagine amplă asupra vieții.

TRĂSĂTURI:

- este o operă epică, prezentând trăsăturile acesteia: autorul își exprimă în mod indirect ideile și sentimentele prin intermediul acțiunii și al personajelor, „vocea" care relatează întâmplările este naratorul, sunt prezenți indicii spațio-temporali, modul de expunere predominant este narațiunea ce alternează cu descrierea și dialogul;
- coordonatele spațio – temporale sunt ample;
- complexitatea acțiunii și a personajelor;
- prezentarea acțiunii pe momentele subiectului operei literare.

TIPOLOGIA ROMANULUI ESTE COMPLEXĂ:

Din punctul de vedere al perspectivei narative:

Roman subiectiv - relatarea se face la persoana I ;

Roman obiectiv - la persoana a III-a.

În funcție de tema prezentată: istoric, de dragoste, mitic, polițist, monografic, de aventuri, bildungsroman etc.;

Raportat la un curent literar: realist, tradițional, modern etc.

Planul argumentării pentru conceptul operațional roman

I Introducere

Contextul operei – apariția și încadrarea acesteia în creația scriitorului

- Enunțarea trăsăturilor romanului - definiție și trăsături

II Cuprinsul

- Tema operei
- Semnificația titlului
- Operă epică
- Prezentarea acțiunii pe momentele subiectului operei literare
- Coordonatele spațio – temporale
- Moduri de expunere
- Prezentarea sumară a trăsăturilor personajului principal

III Încheiere

- Formularea concluziilor

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte) în care să argumentezi că un text studiat aparține speciei roman.

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale romanului;

– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;

– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;

– să respecți limita de spațiu indicată.

Compunere model
Text suport: *Baltagul* de Mihail Sadoveanu

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	Romanul este specia epică în proză, de mari dimensiuni, cu personaje numeroase prezentate în evoluție, cu acțiune complexă desfășurată pe mai multe planuri, oferind o imagine amplă asupra vieții. Consider că opera literară *Baltagul,* de Mihail Sadoveanu, este un roman, deoarece prezintă particularitățile acestuia la nivel formal și de conținut.
CUPRINS Tema Titlul Acțiune amplă Momentele subiectului CUPRINS Coordonate spațio-temporale ample Moduri de expunere Narator omniscient Personaje numeroase	În primul rând, autorul își exprimă ideile și sentimentele în mod indirect, prin intermediul naratorului și al personajelor. Tema o reprezintă călătoria pentru aflarea adevărului. Titlul romanului este simbolic, baltagul dobândind o dublă semnificație: este atât unealta cu care Nechifor Lipan este omorât, cât și instrumentul cu care se înfăptuiește actul justițiar. Acțiunea este amplă, derulându-se pe parcursul a 16 capitole legate prin înlănțuire și alternanță. Expozițiunea fixează locul începutului acțiunii, Măgura Tarcăului, și introduce personajul principal, Vitoria, care-și așteaptă îngrijorată soțul. Intriga este generată de hotărârea Vitoriei de a pleca în căutarea acestuia. În acest sens, ea își face ordine în gospodărie, vinde o parte din bucate pentru a face rost de bani, iar lui Gheorghiță îi comandă un baltag sfințit. Desfășurarea acțiunii cuprinde reconstituirea traseului parcurs de Nechifor. Cei doi trec prin Bicaz, Călugăreni și Farcașa, Borca și ajung la Vatra Dornei, unde sunt informați că Lipan a cumpărat o turmă de trei sute de oi, apoi a plecat spre Neagra cu alți doi tovarăși. Vitoria și Gheorghiță trec prin Vatra Dornei, apoi spre Păltiniș, Broșteni, Borca, Sabasa și, în final, prin Suha, unde află de la hangiu că turma a fost însoțită doar de doi ciobani. Cu ajutorul câinelui credincios, Lupu, găsit în curtea unui gospodar din zonă, Vitoria descoperă într-o prăpastie rămășițele soțului, ceea ce constituie punctul culminant al acțiunii. Deznodământul prezintă momentul în care Vitoria reușește să-i demaște pe ucigași, iar aceștia își primesc pedeapsa. Ținând cont de complexitatea sa, romanul poate fi încadrat în mai multe categorii: monografic, mitic, polițist, de dragoste, bildungsroman. În al doilea rând, întâmplările se derulează din toamnă până în primăvară, în mare parte cronologic, dar nu și linear, Vitoria evocând, pe parcurs, anumite momente trăite alături de soțul ei. Locul acțiunii este vast: Măgura Tarcăului, Călugăreni, Fărcașa, Borca, Cruci etc. Modul de expunere predominant este narațiunea, cu rol în relatarea faptelor. Prezentarea satului Măgura Tarcăului și a locurilor parcurse de Vitoria și de Gheorghiță sunt realizate cu ajutorul descrierii, iar trăirile protagoniștilor sunt evidențiate prin dialog și prin monolog interior. Naratorul este neimplicat în faptele relatate, narațiunea realizându-se la persoana a III-a. Numărul mare de personaje constituie o altă trăsătură a romanului. Între acestea se distinge figura Vitoriei Lipan, cea care întrunește virtuțile morale ale omului simplu de la țară: respect față de legile strămoșești, inteligență, curaj, perseverență și cultul pentru adevăr.
ÎNCHEIERE	În concluzie, ținând cont de argumentele menționate, putem afirma că opera literară *Baltagul* de Mihail Sadoveanu prezintă toate trăsăturile definitorii ale unui roman – specie amplă, cu acțiune complexă, la care participă numeroase personaje angrenate în diverse conflicte.

Nota bene!
Pentru a ilustra complexitatea romanului, poți avea în vedere schema de mai jos!

Tipologia romanului *Baltagul*	Ilustrarea cu exemple
Roman monografic	Textul prezintă un sat de munte, ai cărui locuitori luptă pentru păstrarea tradițiilor: practicarea negoțului, respingerea elementelor moderne etc.
Roman mitic	Aspectele mitice se concentrează, în mare parte, asupra similitudinilor cu balada populară *Miorița*: atitudinea în fața morții (ca și ciobanul moldovean, Vitoria nu se alarmează la descoperirea rămășițelor lui Nechifor), existența a trei ciobani, complotul în vederea uciderii celui mai bogat, animalul devotat.
Roman polițist	Munteanca dă dovadă de un adevărat talent de detectiv, deoarece știe ce strategie să aleagă pentru a-i găsi și a-i pedepsi pe ucigași.
Roman de dragoste	Vitoria pleacă în căutarea bărbatului iubit, fiind asemănată în acest sens cu Isis, în căutarea lui Osiris.
Bildungsroman	Este urmărită maturizarea lui Gheorghiță, care înțelege că trebuie să preia rolul tatălui de protector al familiei. Călătoria pe care o face este, astfel, una inițiatică.

Varianta 1. *Cireșarii*, volumul II (*Castelul fetei în alb*) de Constantin Chiriță

Romanul este specia epică în proză, de mari dimensiuni, cu personaje numeroase prezentate în evoluție, cu acțiune complexă desfășurată pe mai multe planuri, oferind o imagine amplă asupra unor aspecte de viață. Consider că opera literară *Cireșarii* scrisă de Constantin Chiriță este un roman, deoarece prezintă particularitățile acestuia la nivel formal și de conținut.

În primul rând, tema textului o constituie aventura, fiecare volum al ciclului având în prim-plan întâmplări pline de enigme, pe care protagoniștii le depășesc prin inteligență și îndrăzneală. În volumul al II-lea, ei descoperă un castel medieval, cu ajutorul unor texte scrise cu alfabet chirilic pe care reușesc să le descifreze. Titlul romanului face referire la numele tinerilor, care se autointitulează astfel de la Strada Cireșului, ce devine locul lor de întâlnire. Titlul volumului al II-lea numește personajul care declanșează peripețiile Cireșarilor, fata în alb. Autorul își exprimă ideile și sentimentele în mod indirect, prin intermediul naratorului și al personajelor care participă la acțiune, aceasta putând fi structurată pe momentele subiectului. Expozițiunea fixează coordonatele temporale și-i introduce pe protagoniștii întâmplărilor: în timpul unei călduroase vacanțe de vară, Cireșarii se bucură de timpul liber după bunul-plac. Intriga este generată de Tic în clipa în care a văzut în curtea școlii o fată necunoscută îmbrăcată în alb. Din acel moment, el încearcă, împreună cu prietenii lui, să descopere enigma acesteia. Desfășurarea acțiunii cuprinde întâmplările prin care vor trece cei șase tineri, mânați de spiritul aventurii. Apelând la numeroase stratageme, ei descoperă că pe fată o cheamă Laura și că se află în vacanță la bunica ei. La scurt timp, Cireșarii află dintr-un mesaj al fetei că a fost răpită și închisă în Castelul Vulturilor. Ca niște adevărați detectivi, Tic, Ursu și Dan pornesc în căutarea castelului, pe care îl găsesc și, odată cu acesta, și niște documente secrete pe care le descifrează. Acțiunea atinge punctul culminant atunci când Victor o găsește pe Laura și pleacă împreună, însă la un moment dat, cad amândoi într-un fel de închisoare subterană. Tic ajunge în mâinile răpitorilor Laurei, care sunt foarte furioși din cauza dispariției fetei. Deznodământul lămurește toate enigmele. Cireșarii află cu uimire că răpitorii Laurei sunt de fapt tatăl și asistenții lui, care veniseră la Cetatea Vulturilor pentru a face niște cercetări arheologice. Fata fusese închisă în castel din cauza viperelor și a căutătorilor de comori care dădeau târcoale prin zonă.

În al doilea rând, întâmplările operei se derulează cronologic, dar nu și linear, existând unele întoarceri în timp prin rememorările protagoniștilor. Acțiunea este complexă, derulându-se pe mai multe planuri: primul este cel al investigațiilor celor șase tineri, al doilea, al Laurei, iar ultimul, al celor trei necunoscuți. Locul de desfășurare a acțiunii este vast, aceasta derulându-se în mai multe localități: în orașul natal și în Șoimeni. O parte din întâmplări se desfășoară în Cetatea Vulturilor. Fiind o operă epică, modurile de expunere predominante sunt narațiunea și dialogul, ce conferă dinamism și suspans acțiunii. Descrierea contribuie la portretizarea personajelor și la prezentarea locurilor. Naratorul adoptă poziții diferite în text: când relatează la persoana a III-a, când se ascunde în spatele personajelor sale pe care le lasă să acționeze singure.

Numărul mare de personaje constituie o altă trăsătură a romanului. Acesta poate fi lecturat din mai multe perspective, împletind elementele unui roman de aventuri, cu cele ale unui roman polițist, de mistere și chiar bildungsroman.

Prin caracterul epic, acțiunea complexă la care participă numeroase personaje angrenate în diverse conflicte, *Cireșarii* de Constantin Chiriță prezintă toate trăsăturile definitorii ale unui roman.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Citește opera literară *Mara* de Ioan Slavici, apoi redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte), în care să argumentezi că aceasta aparține speciei roman.

În compunerea ta, trebuie:
– să prezinți patru trăsături ale romanului, prezente în textul citat;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	....
CUPRINS	....

	....
ÎNCHEIERE	....

II. GENUL LIRIC

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Genul liric reunește operele literare în care autorul își exprimă reflecțiile, ideile și sentimentele, prin intermediul eului liric.

TRĂSĂTURI:

- eul liric, ca *voce* a autorului se exprimă prin mărci lexico-gramaticale specifice: verbe și pronume la persoana I și a II-a singular și plural, precum și anumite elemente ce subiectivizează discursul liric: interjecții, interogații retorice, exclamații etc. El poate apărea în diverse ipostaze: îndrăgostitul, creatorul, contemplatorul etc.
- expresivitatea operei este rezultatul folosirii figurilor de stil și a imaginilor artistice;
- punctuația dobândește și ea valențe expresive;
- textul liric are o structură specifică: este scris în versuri, organizate de obicei în strofe, ce pot fi formate: dintr-un singur vers – monovers; două versuri - distih; trei versuri - terțină sau terțet; patru versuri - catren; cinci versuri - cvintet; șase versuri - sextină etc.
- muzicalitatea este rezultatul elementelor de prozodie: rimă, ritm, măsură.

NOTA BENE!

În funcție de sentimentele transmise și de discursul liric, există mai multe specii literare lirice: doina, pastelul, idila, psalmul etc.

AMINTEȘTE-ȚI!

Elementele de prozodie sunt:

- **Rima** – reprezintă potrivirea armonioasă din punct de vedere acustic a silabelor de la sfârșitul unor versuri.

a) rima împerecheată-aabb
b) rima îmbrățișată-abba
c) rima încrucișată-abab
d) monorima-aaaa

- **Ritmul** - reprezintă succesiunea regulată a unor silabe accentuate și neaccentuate.

a) Ritmul trohaic- alcătuit din două silabe, din care prima este accentuată, iar a doua neaccentuată.
b) Ritmul iambic- alcătuit din două silabe, din care prima este neaccentuată, iar a doua accentuată.

- **Măsura** - reprezintă numărul silabelor dintr-un vers.

FIGURILE DE STIL

Aliterația [fr. *allitération, repetarea aceleiași litere*] – figură de sunet care constă în repetarea consoanelor în silabe care se succed, pentru obținerea unei efect auditiv, eufonic.	„Prin vârfuri vântul viu vuia" (G. Coșbuc, *Nunta Zamfirei*)
Antiteza [lat. lit. *antithesis*] – figură de stil ce constă în asocierea într-un enunț a unor semnificații opuse pentru a scoate în evidență caracteristicile lor.	„Vreme trece, vreme vine..." (Mihai Eminescu, *Glossa*)
Asonanța [*fr. assonance*] – repetiția vocalei accentuate în două sau mai multe cuvinte plasate în succesiune.	„Cu ceața groasă oblojind copacii/ Coboară jos cerul ca o prelată" (Marin Sorescu – *Sonet*)
Comparația [lat. *comparatio*, „asemănare, stabilire"] – figură de stil, prin intermediul căreia un termen numit	„Ochii negri mi-au fost dragi,/Că-s frumoși ca și doi fragi." (Folclor-*Poezia lirică*)

comparat este apropiat de alt termen numit **comparant,** prin intermediul unui adverb ce semnifică asemănarea lor (ca, precum, cum).	
Personificarea este figura de stil prin care lucrurilor, obiectelor li se atribuie însușiri umane.	„Îmi cade cerul în genunchi" (Marin Sorescu- *Lumina dată*)
Alegoria (fr. *allégorie* – „desfășurare a închipuirii") este un procedeu literar, constând în exprimarea unei idei abstracte prin mijloace concrete; altfel spus, este o amplă metaforă ce permite un transfer din planul abstract/ profund al înțelesurilor într-un plan de suprafață, figurativ.	„Într-o grădină,/Lângă-o tulpină,/ Zării o floare ca o lumină./ S-o tai, se strică; /S-o las, mi-e frică; /Că vine altul și mi-o ridică." (Ienăchiță Văcărescu, *Într-o grădină*)
Epitetul (gr. *epitheton*, „cuvânt adăugat") – figură de stil prin care se atribuie însușiri neobișnuite unui obiect, fenomen sau acțiune.	„iubite înger scump" (Mihai Eminescu, *Din valurile vremii...*)
Interogația retorică [lat. *interogatio*, „întrebare"] – figură de stil realizată sub forma unei / unor întrebări de la care nu se așteaptă un răspuns, dar prin intermediul căreia / cărora se transmit o idee, o supoziție, o atitudine.	„Unde ești, copilărie,/ cu pădurea ta cu tot?" (Mihai Eminescu, *O, rămâi*)
Hiperbola (fr. *hyperbole*) - figură de stil ce constă în exagerarea, prin amplificare sau diminuare, a unei/unui trăsături/obiect.	„Vodă-i un munte" (G. Coșbuc, *Pașa Hassan*)

Metafora [gr. *metaphora*, „transport, transfer"] – figură de stil care constă în denumirea unui obiect, lucru, printr-un altul, pe baza unei analogii. Este, de fapt, o comparație din care lipsește elementul de legătură (ca, precum, asemenea etc.); prin urmare, se produce o echivalare, o identitate între cei doi termeni alăturați.	Ex.: „Cartea mea-i, fiule, o treaptă" (T. Arghezi, *Testament*)
Oximoronul [gr. *oxys*, „înțepător, picant" și moros, „prostănac, năuc"] – figură de stil ce constă în asocierea în aceeași sintagmă a doi termeni ce exprimă noțiuni contradictorii.	Ex.: „suferință tu, dureros de dulce", „bulgări fluizi". (Mihai Eminescu, *Odă (în metru antic)*
Inversiunea [fr. *inversion*, lat. *inversio*] – figură de stil care constă în schimbarea topicii obișnuite a enunțului pentru a accentua un anumit cuvânt, o idee, o însușire.	Ex. „Dulcele, ce începu/ cântecul l-auzi și tu?" (Lucian Blaga, *Ceas de vară*)
Repetiția [fr. *repétion*, lat. *repetitio*] – figură de stil care constă în repetarea unei structuri de mai multe ori pentru a întări o impresie.	Ex. „Tremur, tremur,/tremur.../Orice ironie/ Vă rămâne vouă " (George Bacovia, *Rar*)

1. MOTIVAREA APARTENENȚEI LA GENUL LIRIC

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text studiat aparține *genului liric.*

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *genului liric*, prezente în textul studiat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Planul redactării compunerii

I. Introducere

- Enunțarea trăsăturilor genului liric

II. Cuprins

- Încadrarea textului dat în genul liric
- Ilustrarea trăsăturilor operei lirice cu secvențe semnificative din textul dat
- Tema textului
- Explicația titlului
- Relevarea ideilor prezente în text, urmărind fiecare strofă prin ilustrarea și comentarea adecvată a figurilor de stil și a imaginilor artistice
- Structura specifică textului liric; precizarea și comentarea elementelor de versificație (ritm, rimă, măsură)

III. Încheiere

- Exprimarea opiniei personale asupra semnificației textului
- Concluzii

Compunere model
Text suport: ***Emoție de toamnă*** **de Nichita Stănescu**

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	În opinia mea, *Emoție de toamnă* este un text liric, deoarece trăirile și ideile autorului sunt transmise în mod **direct. Expresivitatea** textului este accentuată de prezența limbajului și a punctuației expresive. Textul liric are, de asemenea, o structură specifică.
CUPRINS	În primul rând, se remarcă mărcile specifice **eului liric** încă din incipitul textului, utilizarea persoanei I singular a pronumelui personal acoperă-mi și a verbelor la persoana I: *mă apropii, tac* etc. În al doilea rând, **limbajul poetic este expresiv,** textul fiind o metaforă ce sugerează ideea că sentimentul de dragoste se poate spulbera, ilustrare a efemerității condiției umane. Încă din **titlul** textului, substantivele *emoție* și *toamnă* sunt utilizate cu sens figurat, anticipând starea de dezamăgire a eului liric, generată de perisabilitatea iubirii. Chinul lăuntric duce însă la crearea operei artistice: *Și atunci mă apropii de pietre și tac,/ iau cuvintele și le-nec în mare.* Așadar, creația artistică este singura capabilă să transfigureze artistic realitatea, idee accentuată de ultimele două versuri: *Șuier luna și o răsar și o prefac / Într-o dragoste mare.* În plus, **elementele de versificație,** rima variată (împerecheată - în strofa de șase versuri, încrucișată în strofa catren), iar măsura inegală a versurilor (între 7 și 15 silabe) conturează un ritm grav, apăsător, în concordanță cu sentimentele transmise.
ÎNCHEIERE	*Emoție de toamnă,* de Nichita Stănescu, este o **creație lirică**, deoarece prin „vocea" eului liric, autorul își exprimă diverse sentimente legate de condiția efemeră a iubirii.

Varianta 1. Text suport: *Dorința,* de Mihai Eminescu

Opera literară *Dorința,* de Mihai Eminescu, este un text **liric**, deoarece prezintă particularități specifice: exprimarea directă a stărilor și a sentimentelor, **expresivitatea** accentuată prin mijloace artistice inedite și structurarea în versuri și strofe.

Pe de o parte, textul are aspectul unei **idile pastorale**, în care **tema** iubirii se intersectează cu cea a **naturii**. Titlul *Dorința* sugerează aspirația eului la împlinirea iubirii. Poezia reconstituie ceremonialul erotic specific eminescian, fiecare tablou reprezentând o etapă: chemarea în mijlocul naturii, în codru, așteptarea, întâlnirea, jocul gesturilor erotice, somnul și visul prin care cuplul intră în armonie cu universul. Eminescu alege un peisaj silvestru și acvatic, deoarece „natura are o semnificație filosofică, de entitate sustrasă efemerului" (George Gană, *Melancolia lui Eminescu*).

Pe de altă parte, ideile poetice sunt susținute de **limbajul expresiv**. De exemplu, interferența om-natură este redată de personificarea: *codrul bătut de gânduri,* ce sugerează o atitudine meditativă a acestuia, el devenind tăinuitorul poveștii de iubire. La nivel lexical, se remarcă prezența unor termeni din limbajul uzual: *tremură, piept, obraz,* care creează o atmosferă intimă pentru îndrăgostiți. Imaginile artistice dominante sunt cele vizuale, care alternează cu cele auditive și olfactive, constituindu-se pe alocuri în sinestezii: „Îngâna-ne-vor c-un cânt/Singuratece isvoare".

Ca elemente de **prozodie**, se remarcă rima încrucișată, ritmul trohaic și măsura versurilor de 7-8 silabe, care susțin tonalitatea textului.

Prin aspectele prezentate, această operă literară are toate notele definitorii ale unui text liric.

Varianta 2. Text suport: *Lacul,* de Mihai Eminescu

În opinia mea, opera literară *Lacul,* de Mihai Eminescu, aparține genului liric, deoarece prezintă toate particularitățile specifice acestuia: **exprimarea directă** a stărilor și a sentimentelor, **expresivitatea** accentuată prin mijloace artistice inedite și **structurarea** în versuri și strofe.

În primul rând, poetul își **exprimă direct sentimentele** de admirație față de frumusețea feerică a naturii, cadrul perfect în care poate visa la iubirea ideală. Lacul, aparținând planului real, devine astfel un martor al reveriei îndrăgostitului care își imaginează întâlnirea cu iubita sa într-un decor vegheat de *lumina blândei lune*, plutind în luntrea mică, în armonie cu întreaga natură. Faptul că e vorba doar de o aspirație către împlinirea iubirii este susținut de prezența verbelor la modul conjunctiv: *să sărim, să plutim, să scap, foșnească, sune.* Revenirea la realitatea solitară îi provoacă un acut sentiment de dezamăgire, marcat și de prezența punctelor de suspensie : *Dar nu vine...,* precum și de prezența verbelor la persoana I: *suspin, sufăr.*

În al doilea rând, **limbajul** capătă o **valoare expresivă** deosebită prin utilizarea figurilor de stil, între care se remarcă personificarea naturii: *lacul...tresărind, îngânați de glas de ape, unduioasa apă sune*; epitetul cromatic: *lacul cel albastru, cercuri albe, nuferi galbeni.* Ele compun sugestive imagini artistice vizuale și auditive care emoționează cititorul. De asemenea, muzicalitatea versurilor, dată de rima încrucișată imperfect (rimează versul doi cu versul patru), completată de asonanță (repetarea vocalei accentuate a), de măsura de opt silabe și de ritmul trohaic, sporesc valoarea artistică a limbajului.

În concluzie, această operă literară are toate notele definitorii ale unui text liric.

Varianta 3. Text suport : *Izvorul nopții,* de Lucian Blaga

În opinia mea, opera literară *Izvorul nopții,* de Lucian Blaga, aparține genului liric, deoarece prezintă toate particularitățile specifice acestuia: **exprimarea directă** a stărilor și a sentimentelor, **expresivitatea** accentuată prin mijloace artistice inedite și **structurarea** în versuri.

În primul rând, poetul își **mărturisește direct sentimentele** de admirație față de frumusețea iubitei, vocativul *frumoaso* exprimând sintetic perfecțiunea ființei dragi. Însuși titlul sugerează, prin intermediul metaforei, fascinația pe care ochii negri ai iubitei o exercită asupra poetului, aflat în ipostaza îndrăgostitului. De altfel, cuvântul *ochii* constituie un cuvânt-cheie ce apare de trei ori, iar intensitatea negrului lor, exprimată printr-un superlativ absolut (*așa de negri*), amplifică misterul în care este învăluită iubita și extazul admirativ al îndrăgostitului. Monologul liric adresat, susținut prin formele pronominale la persoana a II-a (*ți-, ta, tăi*) și la persoana I (*îmi, mea*), conturează ideea de omagiu adus frumuseții ființei dragi.

În al doilea rând, ideile poetice sunt evidențiate printr-un **limbaj expresiv**, în care se remarcă metaforele : *izvorul nopții, mare de-ntuneric*; enumerația: *peste văi, și peste munți, și peste șesuri*; oximoronul, prin care se creează un contrast între ochii *așa de negri* și *lumina mea*. Versurile nu sunt organizate în strofe și, deși ritmul și rima lipsesc, muzicalitatea este dată de pauzele create prin topică și punctuație (*ochii tăi, adâncii, sunt izvorul; tainic curge noaptea*), ce redau emoția îndrăgostitului.

În concluzie, această operă literară are toate notele definitorii ale unui text liric.

1. **Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține** *genului liric*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți patru trăsături ale *genului liric*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Cu sacu-i plin de banalități s-a prezentat
și anul ăsta zâna primăvara,
cu toate-acestea noi ne-am bucurat
de parcă-ar fi venit întâia oară.

Contrazicându-mă cu mine însămi și-n sfârșit,
riscând să-mi stric pantofii prin noroi,
m-am dus să văd ce flori au răsărit
în parcul vast și gol de lângă noi. [...]

Pe urmă-am dat de toporași lâng-un stejar
erau așa de-albaștri, delicați –
ca niște firmituri lăsate-n dar
de primăvara, printre pomi-ntunecați.

M-am aplecat cu inima bătând,
dar când era să-i rup, nici eu nu știu
de ce și cum, dar mi-a venit în gând
că pentru ei paharu-i un sicriu.
Și m-am întors spre casă mai agale,
c-o oboseală fericită-n pași,
iar dacă mâinile-mi erau la fel de goale,
în schimb aveam în suflet toporași.
(Magda Isanos, ***Toporași***)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii model**
INTRODUCERE	În opinia mea, opera literară *Toporași* de Magda Isanos aparține genului liric, deoarece prezintă toate particularitățile specifice acestuia: **exprimarea directă** a stărilor și a sentimentelor, **expresivitatea** accentuată prin mijloace artistice inedite și **structurarea** în versuri.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice genului liric – Eul liric – Tema – Limbaj expresiv – Structură specifică – Elemente de versificație	În primul rând, poeta își **exprimă direct sentimentele** de încântare față de frumusețea și delicatețea toporașilor, simboluri ale primăverii. Textul apare ca o confesiune în care eul liric este prezent prin diferite mărci lexico-gramaticale, cum ar fi: pronume personale și reflexive la persoana I (*m-, mi-*), verbe la persoana I (*să văd, am dat, să rup, nu știu*). Deși mereu la fel, sosirea anotimpului în care natura renaște provoacă un sentiment de bucurie tuturor, dovadă folosirea în prima strofă a formelor pronominale de persoana I plural (*noi, ne*). Emoția descoperirii toporașilor este atât de intensă (*M-am aplecat cu inima bătând*), încât gestul ruperii devine un atac brutal asupra existenței lor fragile. Reprimarea acestui gest îi provoacă însă o fericire deplină, eul umplându-și sufletul de frumusețea și de puritatea florilor. În al doilea rând, aceste idei poetice sunt evidențiate printr-un **limbaj expresiv**, în care se remarcă personificarea (*zâna primăvară*), comparația (*erau așa de-albaștri, delicați –/ca niște firmituri*), epitete (*parcul vast și gol, pomi-ntunecați*), metafora (*pentru ei paharu-i un sicriu*), oximoronul (*oboseală fericită*). Versurile, organizate în catrene, au o mare muzicalitate, dată mai ales de exprimarea fluentă a ideilor de la un vers la altul, transmițând parcă emoția continuă a poetei.

ÎNCHEIERE	În concluzie, această operă literară are toate notele definitorii ale unui text liric.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține *genului liric*. Folosește reperele din tabel!

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *genului liric*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Poate-am visat ceva rău și-am uitat,
Poate-i doar pentru că vișinii s-au înflorat,
Poate-i doar vântul ce limpede sună,
Ori pentru că au mușcat astă noapte din lună
Vârcolacii, ori stele prea multe pe față
Mi-au picurat o otravă de gheață,
Ori poate e dimineață.

Cine ești, ori ce ești,
Abur ori duh străveziu de povești,
Care-ai pătruns și îmi macini mereu
Trupul și sufletul meu?

Privesc în oglindă – același mi-i chipul
Și buzele groase tăiate ca-n lemn.
Pe pavăza frunții văd bine că nimeni
N-a scris, încă nu, niciun semn.

Dar vorbele-mi murmură: sună-ne,-ncearcă-ne,
Sufletu-și pâlpâie albe chemări,
Ochii îmi ard rotunjiți peste cearcăne,
Inima-și bate ecoul de zări.

Cine ești, ori ce ești,
Abur ori duh coborât din povești,
Undă prelinsă să mă învenine,
Stea fulgerată în mine?

(Nicolae Labiș, ***Fior***)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii tale**
INTRODUCERE	....
CUPRINS	....
Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice genului liric	....
– Eul liric	....
– Tema	....
– Titlul	....
– Limbaj expresiv	....
– Structură specifică	....
Elemente de versificație	....

Ilustrarea acestor trăsături	....
ÎNCHEIERE	....

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține *genului liric*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți patru trăsături ale *genului liric*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Izvorului asemeni sunt și eu
Cutremurat sub stelele de vară
Cu cât e cerul mai fără de vânt
Cu-atât lăuntrurile mele se-nfioară.

Nu dinafară-i zvon ce mă frământă
Nici din adâncuri nici de sus
O umbră s-a desprins din slavă
Icoana ei în mine a apus.

Din ce în ce sunt cercuri mai adânci
Și mai departe horele pe ape
S-a deșteptat în mine un izvor
Ce nu-l mai pot cuprinde și încape.
(Ioan Alexandru, ***Izvorul***)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține *genului liric*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți patru trăsături ale *genului liric*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Lumea toată-i trecătoare.
Oamenii se trec și mor
Ca și miile de unde,
Ce un suflet le pătrunde,
Treierând necontenit
Sânul mării infinit.

Numai poetul,
Ca păsări ce zboară
Deasupra valurilor,
Trece peste nemărginirea timpului :
În ramurile gândului,
În sfintele lunci,
Unde păsări ca el
Se-ntrec în cântări.

(Mihai Eminescu, ***Numai poetul***)

2. MOTIVAREA APARTENENȚEI LA SPECIA PASTEL

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Pastelul este o specie a genului liric în care este prezentat un peisaj, prin intermediul căruia sunt transmise sentimentele eului liric contemplator.

TRĂSĂTURI:

- este un text cu caracter descriptiv (descrie un peisaj din natură sau din interior);
- tabloul descris generează emoții, gânduri și trăiri celui care îl contemplă;
- la nivel morfologic predomină grupul nominal, iar verbele care apar conferă dinamism cadrului prezentat;
- expresivitatea este conferită de figurile de stil și de imaginile artistice.

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text studiat aparține speciei *pastel*. În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale *pastelului*, prezente în textul studiat;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

Planul redactării compunerii

I. Introducere

- Enunțarea trăsăturilor pastelului

II. Cuprins

- Încadrarea textului dat în specia pastel
- Ilustrarea trăsăturilor operei lirice cu secvențe semnificative din textul dat
- Tema textului
- Relevarea ideilor prezente în text, prin ilustrarea și comentarea adecvată a figurilor de stil și a imaginilor artistice
- Descrierea

III. Încheiere - concluzie

Compunere model
Text suport: *Iarna* **de Vasile Alecsandri**

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	**Pastelul** este specia genului liric în care eul poetic își exprimă sentimentele generate de un tablou din natură. În opinia mea, *Iarna* de Vasile Alecsandri aparține acestei specii, deoarece prezintă particularitățile sale.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice pastelului – Tablou de natură – Descrierea – Eul liric contemplator – Procedee stilistice specifice: figuri de stil și imagini artistice – Grupul nominal – Ilustrarea acestor trăsături	În primul rând, **descrierea** este modalitatea de expunere utilizată, fiind descrisă o imagine panoramică (*țara; satele* etc.), ca în final să fie prezentată una focalizată (sanie; zurgălăi). În al doilea rând, **eul liric contemplator** își exteriorizează **sentimentele** de nostalgie și chiar de tristețe cauzate de venirea iernii, folosind **figuri de stil** expresive. De exemplu, epitetul personificator antepus *cumplita* (*iarnă*) evidențiază felul în care eul percepe acest anotimp, iar comparația se prevede [...]/ *ca un vis de tinerețe* indică un dor de a reveni în trecut. Cromatica este dominată de culoarea alb, care conferă tabloului o notă de luminozitate. La **nivel morfologic**, se remarcă predominanța **grupului nominal** (*norii de zăpadă; țurțuri lucitori* etc.), iar verbele *zbor, plutesc* creează dinamism.
ÎNCHEIERE	În concluzie, argumentele date susțin încadrarea textului în specia pastelului.

---

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei ***pastel.***

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *pastelului*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

S-a deșteptat prisaca din poiană
Subt uriașul clopot de azur,
Și sună tot cuprinsul dimprejur,
De-ai spune că o harfă-eoliană

E aninată undeva de-un ram...
De-ar fi să stai nesigur la răscruce,
Căci pretutindeni murmurul l-auzi,
Asemeni unui tainic călăuz,

Te cheamă, te îmbie și te duce,
Fără să vrei, al florilor parfum...
Poiana pare-o uriașă floare,
Ce schimbă curcubeie de culori,

Dar nu-i o floare, ci sunt mii de flori,
Din care ies scântei rătăcitoare
Ce se aprind în aer și dispar
Ca niște temple în miniatură

Ce ar serba un cult misterios,
În raiu-acesta-atâta de frumos
Lăsat anume parcă de natură,
Stau albii stupi subt streșinele lor.

(Dimitrie Anghel, ***Alesu***)

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	**Pastelul** este specia genului liric în care eul poetic își exprimă sentimentele generate de un tablou din natură. **În opinia mea**, fragmentul citat din opera literară *Alesu* de Dimitrie Anghel aparține acestei specii, deoarece prezintă particularitățile sale.
CUPRINS Prezentarea a cel puțin două trăsături specifice pastelului – Tablou de natură – Descrierea – Eul liric contemplator – Procedee stilistice specifice: figuri de stil si imagini artistic – Grupul nominal – Ilustrarea acestor trăsături	În primul rând, textul prezintă, prin intermediul descrierii literare, un tablou din natură constituit pe trei planuri: terestru (*prisaca*), cosmic (*aer*) și uman (*de-ai spune*). Privirea este mai întâi orientată spre o imagine panoramică (*poiana*), pentru ca apoi să se concentreze pe anumite detalii (*prisaca*). Cromatica este dominată de culori calde, vii (*azur, curcubee de culori*), cu rol în crearea unei atmosfere pline de veselie și dinamisn. În al doilea rând, poetul percepe realitatea în mod subiectiv, filtrând ceea ce vede prin sensibilitatea sa. Eul liric contemplator își exprimă **sentimentele** de uimire și de bucurie în fața poienii descrise, prin intermediul **mijloacelor expresive**. Astfel, comparația *ca niște temple în miniatură [...] stau* evidențiază forma impunătoare a stupilor, dar și asemănarea dintre cele două elemente, din punct de vedere cromatic. De asemenea, epitetul *scântei rătăcitoare* conferă dinamism și luminozitate tabloului. Imaginile artistice sunt și ele variate: vizuale (*stau stupi*), auditive (*sună tot cuprinsul*), dinamice (*albinele zburând*). Din punct de **vedere morfologic**, se remarcă predominanța **grupului nominal**: *tainic călăuz; uriașa floare; scântei rătăcitoare* etc.
ÎNCHEIERE	În concluzie, pe baza argumentelor prezentate, consider că textul dat este un pastel, ce redă frumusețea unei dimineți de vară.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei *pastel*. Folosește reperele din tabel!

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *pastelului*, prezente în textul studiat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

În pragul scărilor rămas-am și nu-mi mai recunosc grădina.
E noapte,-o noapte viorie, de parc-ar fi trecut lumina
Prin ochii cei mai duși de visuri, prin inima cea mai blajină,
E-o dulce noapte alungată dintr-un serai, de vreo cadână.

Un pas nu îndrăznesc, de teamă să nu rump farmecul uimirii,
Se frânge umbra-nduioșată pe-alocuri unde trandafirii
S-aprind prin crengi; iar nalba toată și micșunelele-bătute
Par lacrimi mari de nestimată pe-un tort de catifea cusute.

Și blând s-abate-un vânt, trezit e umbrarul tot și-n dulce larmă
Se clatină crengile, iar umbra se clatină și ea, se farmă,
Și-n luminiș de drum scăpată, pe unde aiurit s-abate
Nu mai cunoști de-s flori de umbră sau dacă-s flori adevărate.

Mi-i dor, o, noapte fermecată, de nu știu ce mi-i dor... pe-aproape
Parc-au trecut un pas, o șoaptă, ușor ca zgomotul pe ape
De vâsle-ntârziate-n neguri prin depărtări, ori ca fiorul
Bătăilor pripit de aripi ce-și lasă pe adâncuri zborul.

(Dimitrie Anghel, ***Farmec de noapte***)

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	
CUPRINS	
ÎNCHEIERE	

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei *pastel*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *pastelului*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Cu-o singură sforțare-ncordând vânjosu-i umăr
- Un uriaș urcându-și poverile ce-l strâng —
Pletosul deal, din vale sui cu vii și crâng
Ca să-și revadă țara cu sate fără număr,

Cu casele: mioare, și turlele: păstori,
Cu drumul ce-nsoțește înceata caravană
Ce-au coborât pe verdea câmpie argeșeană
De sălcii plângătoare și plopi pribegitori;

Ținutul unde seara din lunci și din zăvoaie,
Ca și argintul sprinten, viu apele sclipesc,
Și unde clarul cântec de clopot creștinesc
Apropie colina de-a cerului văpaie.

O, vârf de deal! O, capăt liniștitor de drum!
Opresc aicea pasul și îmi dezleg privirea,
Când prin amurg se-nalță, visând nemărginirea,
Din fiecare casă un crin înalt de fum.

(Ion Pillat, ***Vârful de deal***)

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei *pastel*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *pastelului*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Nimica n-are ca pădurea mai multe farmece s-atragă
Un suflet ce iubește taina frunzișelor cu umbră dragă
Și nicăieri nu poți mai bine de lumea-ntreagă să te pierzi
Decât pe-ngustele potece sub bolțile cu frunze verzi.

Frumos e muntele ce-nalță spre ceruri fruntea lui semeață,
Frumos e câmpul ce se-ntinde ca și o mare de verdeață,
Frumoasă, marea liniștită sau cu talazul răzvrătit,
Însă nimica cu pădurea nu poate fi asemuit.

Ea n-are-n sânul ei castele, dar soarele când o izbește
O populează cu fantasme, și cântu-o face de vorbește,
Ș-aci zărești palate-nalte, ș-aci, când ele se desfac,
Ridică vocea orice frunză și-n om se schimbă-orice copac.(...)

Pădure, cine nu iubește suava ta melancolie,
Tu ce ridici spre ceruri brațe visându-ți dulcea poezie,
Și care om venind în tine nu se pricepe înălțat,
Cu rănile în piept închise, cu doru-n suflet alinat?

(Alexandru Macedonski, ***Pădurea***)

3. DOINA

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Doina este specia genului liric în versuri, specifică poporului nostru, în care sunt exprimate puternice sentimente de dor, de jale, de tristețe, de înstrăinare, de regret față de anumite împrejurări ale vieții.

Tipologie:

1. doina populară – prezintă trăsăturile unei creații folclorice: autor anonim și colectiv, caracter oral, sincretic și tradițional;

2. doina cultă – în această situație, autorul preia și transformă, în funcție de viziunea artistică proprie, unele elemente din opera populară.

TRĂSĂTURI:

- se deschide cu o formulă tipică, ce se poate relua și pe parcursul textului;
- cuprinde motive literare folclorice ca: legătura om-natură, motivul codrului, al haiducului, motivul dreptății etc.
- elementele de prozodie contribuie la crearea muzicalității. În acest sens, apare ritmul trohaic, măsura este împerecheată, iar versurile au o măsură de 7-8 silabe;
- la nivelul structurii, apare simetria compozițională, ca rezultat al paralelismului sintactic;
- este însoțită, de obicei, de o melodie potrivită;
- în funcție de sentimentul dominant față de anumite aspecte ale vieții, doinele sunt: de haiducie, de cătănie, de dragoste, de dor, de înstrăinare, de noroc, de jale etc.

Planul argumentării pentru conceptul operațional doina populară

I Introducere

- Prezentarea trăsăturilor literaturii populare
- Includerea textului în literatura populară

- Enunțarea trăsăturilor doinei populare

II Cuprinsul

- Tema textului
- Încadrarea textului în genul liric, specia doină populară
- Comentarea titlului
- Ilustrarea trăsăturilor doinei populare cu secvențe poetice semnificative
  - a. apariția eului liric exemplificată prin mărcile specifice prezente în text
  - b. structura specifică doinei (structura strofică/astrofică, elemente de versificație – ritm, rimă, măsură etc.)
- Relevarea ideilor, sentimentelor desprinse din text și comentarea mijloacelor artistice folosite de poet
- Rolul elementelor de versificație în ansamblul textului

III Încheiere

- Concluzie

Cerințe posibile

a. Motivarea apartenenței la specia doină populară pe texte studiate

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text studiat aparține speciei doină populară.

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale doinei populare, prezente în textul citat;

– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;

– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;

– să respecți limita de spațiu indicată.

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	Consider că opera literară *Frunză verde magheran...*, cunoscută și sub numele de Mehedințeanul, este o doină populară, deoarece prezintă particularitățile acesteia la nivel formal și de conținut. Folclorul reprezintă o componenetă fundamentală a culturii unui popor, fiind prima sa formă de manifestare artistică. Una dintre speciile reprezentative este doina populară, specie lirică, în care sunt exprimate puternice sentimente de dor, de jale, de tristețe, de înstrăinare, de regret față de anumite împrejurări ale vieții.

CUPRINS Autor anonim, colectiv Caracter tradițional și sincretic Doină de haiducie Tema Incipitul Mesajul poetic Motive folclorice Elemente de prozodie specifice: măsura de 7-8 silabe, rima împerecheată, ritmul trohaic Termeni populari, diminutive	În primul rând, fiind o creație populară, are toate trăsăturile acesteia: autorul este anonim și colectiv; a circulat pe cale orală din cele mai vechi timpuri; are un caracter sincretic, fiind însoțită de o melodie adecvată. Caracterul tradițional rezidă în temele și motivele abordate, limbajul poetic și elementele de prozodie specifice. Ținând cont de sentimentele transmise, opera literară *Frunză verde magheran...* este o doină de haiducie. Tema o constituie lupta haiducului pentru dreptate socială, în care se implică pe tot parcursul vieții sale. Textul are un caracter confesiv, eul liric exprimându-și, în mod subiectiv, puternice sentimente generate de lupta pentru libertate și dreptate (*sunt născut, și-s scăldat*). Titlul este reprezentat de o formulă introductivă specifică, *Frunză verde magheran*, cu rol în crearea simetriei și a muzicalității, dar și în captarea atenției cititorului. În al doilea rând, mesajul poetic este redat la nivel compozițional în șase strofe cu număr variabil de versuri, care prezintă destinul unic al haiducului încă de la naștere. Astfel, în incipit, sunt surprinse anumite ritualuri ancestrale, ce prefigurează relația puternică dintre om și natură: *Sunt născut pe frunzi de fag, Și-s scăldat de mic în Olt, Și-s frecat cu busuioc.* A doua strofă marchează trecerea la o altă etapă, detașarea de părinți și încercarea de a-și urma chemarea, aceea de a deveni haiduc: *Ș-am ajuns un voinicel/ Cu inima de oțel.* Epitetul metaforic *inima de oțel* sugerează curajul și bărbăția, însușiri pe care le pune în slujba dreptății. Strofa următoare evidențiază afecțiunea haiducului față de Tudor Vladimirescu prin apelativul *badea Tudor* și dorința acestuia de a i se alătura. Strofele următoare prezintă ipostaza maturizată a tânărului, care dobândește calități deosebite în urma experiențelor prin care a trecut: *Un șoiman mehedințel,/ Care știe să chitească/ Rândunica s-o lovescă,/ Și mai știe de călare/ Să se lupte-n fuga mare./ Și mai știe să înoate/ Vâslind Dunărea din coate.* Ca în orice doină, se remarcă motive folclorice: comuniunea om-natură, codrul, norocul, puse în evidență prin procedee specifice creației populare: paralelismul sintactic, acumulările verbelor, gradarea ascendentă a sentimentelor. La nivel prozodic, versurile au măsură este de 7-8 silabe, rima este împerecheată, iar ritmul trohaic. Se remarcă prezența unor forme populare (*frunzi, maica, badea*) și a diminutivului *voinicel*. Poezia exprimă într-o manieră expresivă sentimente puternice de entuziasm, forță sufletească, voință și capacitate de sacrificiu, care pot fi extrapolate la nivelul întregului popor.
ÎNCHEIERE	Ținând cont de caracterul popular, profunzimea sentimentelor exprimate, elementele de prozodie, modalitățile de realizare artistică, putem afirma că *Frunză verde magheran...* este o doină populară de haiducie.

Varianta I *Doină, doină, cântic dulce...*

Folclorul reprezintă o componenetă fundamentală a culturii unui popor, fiind prima sa formă de manifestare artistică. Una dintre speciile reprezentative este doina populară, specie lirică, în care sunt exprimate puternice sentimente de dor, de jale, de tristețe, de înstrăinare, de regret față de anumite împrejurări ale vieții.

Consider că opera literară *Doină, doină, cântic dulce...* este o doină populară, deoarece prezintă particularitățile acesteia la nivel formal și de conținut.

În primul rând, fiind o creație populară, are toate trăsăturile acesteia: are autor anonim și colectiv; caracter oral și sincretic, fiind însoțită de o melodie adecvată. Caracterul tradițional rezidă în temele și motivele abordate, limbajul poetic și elementele de prozodie specifice. Ținând cont de sentimentele transmise, opera literară *Doină, doină, cântic dulce...* este o doină de dragoste. Tema o constituie atașamentul omului față de cântecul popular, prin intermediul căruia poate să-și exprime profunzimea sentimentelor. Textul este conceput, astfel, ca un monolog adresat doinei asemănate unei ființe dragi. Titlul este reprezentat de o formulă introductivă specifică, *Doină, doină, cântic dulce...*, cu rol în crearea simetriei și a muzicalității, dar și în captarea atenției cititorului.

În al doilea rând, mesajul poetic este redat la nivel compozițional, prin intermediul textului organizat într-o formă astrofică. Eul liric își exprimă puternice sentimente față de această formă de manifestare artistică, doina însoțindu-l pe tot parcursul existenței sale, indiferent de anotimp: primăvara (*Bate vânt de primăvară,/ Eu cânt doina pe afară*), iarna (*Eu cânt doina-nchis în casă*), toamna (*Cade frunza gios în vale,/ Eu cânt doina cea de jale*). Cântecul popular devine o formă de alinare a suferințelor, dar și de exteriorizare a melancoliei, care-l cuprinde, odată cu moartea naturii (*Doina zic, doina suspin,/Tot cu doina mă mai țin*). Repetiția substantivului *doină* de paisprezece ori în text și a verbului *cânt* de cinci ori ilustrează intensitatea sentimentelor și locul pe care îl ocupă aceasta în viața creatorului ei: *Doina cânt, doina șoptesc,/Tot cu doina viețuiesc.*

Motivele folclorice, comuniunea om-natură, codrul, ciclicitatea anotimpurilor, sunt puse în evidență prin procedee specifice creației populare: paralelismul sintactic, acumulările verbelor, gradarea ascendentă a sentimentelor. La nivel prozodic, versurile au măsură de 8 silabe, rima este împerecheată, iar ritmul, trohaic. Se remarcă și prezența unor forme populare (*gios, cântic*).

Ținând cont de caracterul popular, profunzimea sentimentelor exprimate, elementele de prozodie, modalitățile de realizare artistică, putem afirma că *Doină, doină, cântic dulce...* este o doină populară.

b. Motivarea apartenenței la specia doină populară pe texte la prima vedere

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei doină populară.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale doinei populare, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Alelei! amar de mine,
Frățioare Constantine!
Rele sunt frigurile,
Mai rele-s dragostele!
Frigurile te răcesc,
Dragostele te-amețesc
Și te-aprind, te scot din minte
Și te-ajung cu dor fierbinte.
Vai de mine! ce păcat
Ele că m-au fermecat
Și-n trei zile m-au uscat,
M-au uscat, m-au veștejit
Ca stejarul înfrunzit
Când de brumă e atins
Sau de mare foc cuprins.
Alei! dragă frățioare,
Mă trec ca roua din floare
Și ca spuma de pe mare,
Când le soarbe mândrul soare.
Fă-mi o groapă la răcoare,
Că inima rău mă doare.

(***Dragoste***, culeasă de Vasile Alecsandri)

Text suport: *Dragoste*, culeasă de Vasile Alecsandri

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	Folclorul reprezintă o componenetă fundamentală a culturii unui popor, fiind prima sa formă de manifestare artistică. Una dintre speciile reprezentative este doina populară, în care sunt exprimate puternice sentimente de dor, de jale, de tristețe, de înstrăinare, de regret față de anumite împrejurări ale vieții. Consider că opera literară *Dragoste* este o doină populară, deoarece prezintă particularitățile acesteia, la nivel formal și de conținut.
CUPRINS	În primul rând, fiind o creație populară, are toate trăsăturile acesteia: autor anonim și colectiv; caracter oral și sincretic, fiind însoțită de o melodie adecvată. Caracterul tradițional rezidă în temele și motivele abordate, limbajul poetic și elementele de prozodie specifice. Ținând cont de sentimentele transmise, opera literară *Dragoste* este o doină de dragoste. Tema o constituie intensitatea sentimentului de iubire, care-și pune amprenta asupra ființei. Textul este conceput ca un monolog adresat, prin care îndrăgostitul își exprimă tumultul sufletesc. Titlul este format dintr-un substantiv comun nearticulat, cu rol anticipator.

	În al doilea rând, mesajul poetic este redat la nivel compozițional, prin intermediul textului alcătuit din trei secvențe lirice. Poezia se deschide cu interjecția *alelei*, care anunță încă din incipit pasiunea puternică ce a pus stăpânire pe întreaga ființă a îndrăgostitului: *Alelei! amar de mine,/ Frățioare Constantine.* Ineditul sentimentului reiese prin raportarea la alte trăiri specific umane: *Rele sunt frigurile,/ Mai rele-s dragostele!/ Frigurile te răcesc,/ Dragostele te-amețesc.* Compararea acestuia cu o boală a trupului reiese și din imaginea *Și te-aprind, te scot din minte/Și te-ajung cu dor fierbinte.* Următoarea secvență sugerează, prin verbul *m-au fermecat*, că dragostea are o forță transfiguratoare, care consumă ființa. Comparația amplă *M-au uscat, m-au veștejit/ Ca stejarul înfrunzit/ Când de brumă e atins* conține o imagine vizuală semnificativă, prin care eul poetic evidențiază puterea sa devastatoare: așa cum stejarul, simbol al rezistenței și al forței, se usucă atunci când e atins de brumă, la fel și îndrăgostitul suferă de dorul după ființa dragă. Tensiunea se accentuează gradat, în final îndrăgostitul dorind să se izoleze pentru a se vindeca. Ca în orice doină, se remarcă motive folclorice precum osmoza om-natură, cifra trei, puse în evidență prin procedee specifice creației populare: paralelismul sintactic, acumulările verbelor, gradarea ascendentă a sentimentelor. La nivel prozodic, versurile au măsură de 7-8 silabe, rima este împerecheată, iar ritmul, trohaic.
ÎNCHEIERE	Ținând cont de caracterul popular, profunzimea sentimentelor exprimate, elementele de prozodie, modalitățile de realizare artistică, putem afirma că opera literară *Dragoste* este o doină populară.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei doină populară.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale doinei populare, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Unde-aud cucul cântând
Și mierlele șuierând
Nu mă știu om pe pământ!
Eu zic cucului să tacă,
El se suie sus pe cracă
Și tot cântă de mă seacă,
Iar mai jos pe-o rămurea
Cântă și o turturea
Tristă ca inima mea.
Cucul zice de pornire
Turturica de jelire
Ș-al meu suflet de pieire!

(***Cucul***, culeasă de Vasile Alecsandri)

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	....
CUPRINS	....

	....
ÎNCHEIERE	....

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei doină populară.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale doinei populare, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Vine dorul despre seară,
Despre zori el vine iară
Și-mi grăiește și mă-ntreabă
De ce sunt cu fața slabă?
Eu zic dorului cu jale
C-am iubit fără de cale,

Dorul râde și se duce,
Bate-mi-l-ar sfânta cruce.
De-ar fi dorul vânzător
Și badea cumpărător,
Eu pe dorul vinde-i-aș,
Pe badea cumpăra-l-aș,

Eu zic dorului plângând
C-am iubit fără de rând.

Ca să-mi fie de-ajutor
Să mă apere de dor.

(***Dorul III***, culeasă de Vasile Alecsandri)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat aparține speciei doină populară.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale doinei populare, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Frunză verde măr crețesc;
Stau în drum să mă gândesc
Ce s-apuc, ce să muncesc,
Pâinea să-mi agonisesc,
Copilașii să-mi hrănesc?
Cum ședeam pe gânduri dus,
Mă uitai spre munte-n sus
Și mă luai spre apus.
Când pe munte mă urcai,
Roată-n juru-mi mă uitai,
Mă uitai în jos spre lunci,
Văzui oameni, muieri, prunci
Cu plugurile la munci,
Ei brăzduiau tot mereu,
Numai plugulețul meu
L-a înțelenit Dumnezeu.
Că doi boi ce-i avusei
De vremi rele-i răpusei
Și de sapă rămăsei.
Tot avutul din bordei
Mi-e pe vatră un cotei,
Ș-un tăciune stins de tei,
Și cenușă într-un ulei.
Am umblat, am alergat,
M-am miluit, m-am rugat
De sărac și de bogat,
Nici că-n seamă m-au băgat!
Am cerut boi într-un ceas
Ca să-mi ar și eu de-un pas,
Nevoii să nu mă las,
Dar milă n-a mai rămas!
Atunci mă-ntorsei și eu
Și zisei în gândul meu:
"Dare-ar bunul Dumnezeu
Să umble și plugul meu!
Din baltag să-mi fac eu plug,
Pistoalele să le-njug,
Ca să brăzduiesc ales
Unde-a fi crângul mai des;
Să trag brazda dracului
Chiar din culmea dealului
Până-n capul satului.
Drept ușa bogatului
Și prispa fârtatului!"

(***Doina olteneasca***, culeasă de Vasile Alecsandri)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

4. COMENTAREA SEMNIFICAȚIEI TITLULUI UNEI OPERE LIRICE

FIȘIER TEORETIC

Titlul unei opere literare este un element sugestiv sau rezumativ care orientează lectura cititorului, creând un orizont de așteptare.

În textele lirice, titlul îndeplinește mai multe roluri:

– anticipează tema, motivele centrale și starea dominantă a eului liric;

– face trimitere la o anumită specie literară. De pildă, o secvență ce conține coordonate spațiale sau temporale anunță un text descriptiv și specia pastelului (*Noapte de vară*); o anumită structură poetică anticipează arta poetică (*Cuvânt*, *Iambul*) etc.

– poate avea sens propriu (*Dimineața*) sau figurat (*Minune*);

– este în strânsă relație cu textul, susținând mesajul acestuia.

Cerință posibilă

Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să prezinți semnificația *titlului* poeziei citate prin raportare la fragmentul dat.

În compunerea ta, trebuie:
- să ilustrezi relația dintre *titlu* și fragmentul citat;
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută ideea sugerată de titlu;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Planul redactării compunerii

I. Introducere
- Indicarea elementelor care compun titlul
- Folosirea titlului cu sens propriu sau figurat

II. Cuprins
- Comentarea titlului în funcție de structură și de procedeele artistice pe care le conține (dacă este cazul)
- Punerea titlului în relație cu textul ca element anticipator
- Relevarea ideilor prezente în text și comentarea adecvată a cel puțin două figuri de stil și imagini artistice

III. Încheiere
- Exprimarea opiniei personale asupra semnificației textului

Cad din cer mărgăritare
Pe orașul adormit...

Plopii, umbre solitare
În văzduhul neclintit,
Visători ca amorezii
Stau de veghe la fereastră,
Și pe marmura zăpezii
Culcă umbra lor albastră.

Iarna!... Iarna tristă-mbracă
Streșinile somnoroase,
Pune văl de promoroacă
Peste pomi și peste case.
Scoate-o lume ca din basme
În lumini de felinare -
Umple noaptea de fantasme
Neclintite și bizare.
Din ogeagul de cărbune
Face albă colonadă
Și pe trunchiuri negre pune
Capiteluri de zăpadă,
Iar prin crengile cochete
Flori de marmură anină, -
O ghirlandă de buchete
Care tremură-n lumină.
Reci podoabe-n ramuri goale
Plouă fără să le scuturi,
Ici, risipă de petale,
Colo, roi ușor de fluturi...

(George Topârceanu, ***Noapte de iarnă*** - fragment)

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	**Titlul** este un element sugestiv sau rezumativ care orientează lectura cititorului, creând un orizont de așteptare. El anticipează în textul de față, tema, motivele centrale și starea sufletească a eului liric.
CUPRINS – Structura – Sens propriu	Din punct de vedere structural, titlul este analitic, fiind alcătuit din două substantive nearticulate, unul în nominativ, iar celălalt în acuzativ. Acestea au sens propriu și fixează **elementele temporale** ale unui

– Tablou de natură – Eul liric contemplator – Procedee stilistice specifice: figuri de stil si imagini artistice (comentarea a două procedee) Ilustrarea acestor trăsături	cadru nocturn hibernal, ceea ce conferă poeziei aspectul unui pastel. Eul liric își exprimă sentimentele de admirație în fața spectacolului inegalabil al naturii zugrăvite. Relația dintre textul poetic și titlu este foarte strânsă, fapt vizibil prin prezența a numeroși termeni din câmpul lexical al iernii (*promoroacă, zăpadă* etc.), dar și a procedeelor artistice variate, ce susțin mesajul poetic. Textul debutează astfel cu o imagine vizuală realizată printr-o **metaforă**, *Cad din cer mărgăritare,* ce pune în antiteză strălucirea ninsorii cu liniștea orașului adormit în întuneric. **Personificarea** este și ea prezentă în mai multe secvențe lirice: *plopii... stau de veghe, iarna tristă-mbracă/ streșinile somnoroase* etc., accentuând atmosfera de basm a cadrului. Poezia dobândește încărcătură afectivă și prin punctuație: exclamația susține bucuria eului liric, iar punctele de suspensie conferă un caracter meditativ versurilor.
ÎNCHEIERE	Așadar, titlul poeziei configurează un tablou nocturn de iarnă plin de farmec, fiind în strânsă relație cu conținutul de idei.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să prezinți semnificația *titlului* poeziei citate prin raportare la fragmentul dat. În compunerea ta, trebuie:

- să ilustrezi relația dintre *titlu* și fragmentul citat;
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută ideea sugerată de titlu;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Același loc iubit umbrești
Și-un colț de cer întreg cuprinzi,
Nuc falnic, straja din povești
Deasupra casei părintești

Aceleași crengi întinzi...
De veacuri fruntea nu ți-o temi,
Ții piept când vin furtuni năval
O, de-ai putea să mai rechemi
La poala ta și-acele vremi
De trai patriarhal!
Acel șirag de mândre veri
De cari mi-aduc aminte-abia
Asemeni unor dragi păreri
Ce-au legănat în mângâieri
Copilăria mea..."

(Șt. O. Iosif, ***Nucul***)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii tale**
INTRODUCERE	....
CUPRINS	....

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

ÎNCHEIERE

....
....
....
....
....

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să prezinți semnificația *titlului* poeziei citate prin raportare la fragmentul dat. În compunerea ta, trebuie:

- să ilustrezi relația dintre *titlu* și fragmentul citat;
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută ideea sugerată de titlu;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Tresărind scânteie lacul
Și se leagănă sub soare;

Eu, privindu-l din pădure,
Las aleanul să mă fure
Și ascult de la răcoare
Pitpalacul.
Din izvoare și din gârle
Apa sună somnoroasă;
Unde soarele pătrunde
Printre ramuri a ei unde,
Ea în valuri sperioase
Se azvârle.

Cucul cântă, mierle, presuri -
Cine știe să le-asculte?
Ale păsărilor neamuri
Ciripesc pitite-n ramuri
Și vorbesc cu-atât de multe
Înțelesuri.

(Mihai Eminescu, ***Freamăt de codru*** - fragment)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....
....

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să prezinți semnificația *titlului* poeziei citate prin raportare la fragmentul citat. În compunerea ta, trebuie:

- să ilustrezi relația dintre *titlu* și fragmentul citat;
- să evidențiezi două mijloace artistice prin care este susținută ideea sugerată de titlu;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură,
Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură,
În curând și el apare pe-orizontul aurit,
Sorbind roua dimineții de pe câmpul înverzit.

El se-nalță de trei suliți pe cereasca mândră scară
Și cu raze vii sărută june flori de primăvară,
Dedițel și viorele, brebenei și toporași
Ce răzbat prin frunze- uscate și s-arată drăgălași.

Muncitorii pe-a lor prispe dreg uneltele de muncă.
Păsărelele-și dreg glasul prin huceagul de sub luncă.
În grădini, în câmpi, pe dealuri, prin poiene și prin vii
Ard movili buruienoase, scoțând fumuri cenușii.

Caii zburdă prin ceairuri; turma zbiară la pășune;
Mieii sprinteni pe colnice fug grămadă-n repejune,
Și o blândă copiliță, torcând lâna din fuior,
Paște bobocei de aur lâng-un limpede izvor.
(Vasile Alecsandri, ***Dimineața***)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

5. MOTIVAREA APARTENENȚEI LA DESCRIEREA-TABLOU ÎN VERSURI

Cerințe posibile

Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip tablou.*

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul studiat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;

– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

Planul argumentării pentru descrierea-tablou în versuri

I. Introducere
- Prezentarea trăsăturilor descrierii literare

II. Cuprins
- Apectele descrise
- Sentimentele determinate de obiectul/peisajul descris
- Planurile tabloului
- Perspectiva privitorului
- Imaginile artistice folosite și figurile de stil
- Preponderența grupului nominal

III. Încheiere
- Concluzii

Priveam fără de țintă-n sus –
Într-o sălbatică splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus,
Departe-n zări albastre dus,
Un uriaș cu fruntea-n soare,
De pază țării noastre pus.
Și ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare!
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.

Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pământ –
Iar spicele jucau în vânt,
Ca-n horă dup-un vesel cânt

Copilele cu blonde plete,
Când saltă largul lor vestmânt.
În lan erau feciori și fete,
Și ei cântau o doină-n cor.
Juca viața-n ochii lor
Și vântul le juca prin plete.
Miei albi fugeau către izvor
Și grauri suri zburau în cete.
(George Coșbuc, ***Noapte de vară***)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii model**
INTRODUCERE	**Descrierea literară** este opera în care poetul zugrăvește un tablou de natură, un obiect sau o persoană, prin intermediul figurilor de stil și al imaginilor artistice. Consider că opera literară *Noapte de vară*, de George Coșbuc, se încadrează în acest tip de text, deoarece ilustrează particularitățile sale.
CUPRINS	În primul rând, opera conturează un tablou de natură structurat pe mai multe planuri: cosmic (*un nor*), terestru (*spicele*) și uman (*feciori și fete*). Între acestea se stabilește o strânsă legătură, comuniunea om – natură fiind un motiv literar frecvent întâlnit în lirica noastră. Astfel, prin această descriere-tablou în versuri, autorul transmite direct sentimente puternice de încântare și chiar de mândrie față de elementele contemplate, dar și de optimism și de bucurie, stări generate de energia tinerilor: *juca viața-n ochii lor*. Privirea eului liric observator se deplasează dinspre planul cosmic (*priveam fără de țintă-n sus*) spre cel terestru (*Privirile [...] mi le-am întors către pământ*).

	În al doilea rând, sentimentele transmise sunt redate prin mijloace expresive, deoarece tabloul reprezintă viziunea artistică a poetului. Se remarcă astfel prezența figurilor de stil, predominante fiind epitetele: *sălbatică splendoare, taină călătoare*, prin care se particularizează peisajul înfățișat. Metafora *un uriaș cu fruntea-n soare* evidențiază măreția acestui element natural, Ceahlăul, dar și rolul său protector: *de pază țării noastre pus*; personificările: *spicele jucau în vânt, Ceahlăul (...) cu fruntea* etc. conferă dinamism tabloului și umanizează elementele naturii. Imaginile artistice sunt variate: vizuale: *la apus*, auditive: *cântau o doină, statice: de pază țării noastre pus* și dinamice: *mieii (...) fugeau*. La nivel morfologic, grupul nominal apare cu precădere, iar verbele prezente conferă bună-dispoziție și energie tabloului.
ÎNCHEIERE	În concluzie, ținând cont de argumentele menționate, putem afirma că opera literară citată este o descriere-tablou în versuri.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip tablou*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

S-a dus zăpada albă de pe întinsul țării,
S-au dus zilele Babei și nopțile vegherii,
Câmpia scoate aburi; pe umedul pământ
Se-ntind cărări uscate de-al primăverii vânt.
Lumina e mai caldă și-n inimă pătrunde;

Prin râpi adânci zăpada de soare se ascunde.
Pâraiele umflate curg iute șopotind,
Și mugurii pe creangă se văd îmbobocind.

(Vasile Alecsandri, ***Sfârșit de iarnă***)

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip tablou*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina
Firelor de lămâiță
Li se uscă rădăcina.
Peste creștet de dumbravă
Norii suri își poartă plumbul,
Cu podoaba zdrențuită

Tremură pe câmp porumbul.
Și cum de la miazănoapte
Vine vântul fără milă,
De pe vârful șurii noastre
Smulge-n zbor câte-o șindrilă.
De vifornița păgână
Se-ndoiesc nucii, bătrânii,
Plânge-un pui de ciocârlie
Sus pe cumpăna fântânii.(...)
(Octavian Goga, ***Toamna***)

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip tablou.*

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Murmurul apei tot mai
Moale s-a stins împrejur.
Seara și-a tras aur pur
Sub bărci de pescar.
Păsări se duc în lumină.
Turma de fluier legată
Leneș cu-amurg se adapă.
Insula, pace deplină.
Cântecul suie stingher
Pe brațe fluide la cer.
Linia țărmului ca un tăiș:
Sus, ostrov de humă,
Jos, ostrov de vis.
Intre mine și sufletul meu
Cumpăna stelei pe ape mereu.
M-aplec pe oglinda fără hotar,
Cu pașii luminii m-afund și dispar.
(Ion Pillat, ***Seara pe ape***)

6. MOTIVAREA APARTENENȚEI LA DESCRIEREA-PORTRET ÎN VERSURI

Planul argumentării pentru descrierea - portret în versuri

I. Introducere
- Prezentarea trăsăturilor descrierii literare
- Includerea textului în categoria descrierii de tip portret

II. Cuprins
- Apectele descrise
- Sentimentele determinate de personajul descris
- Tipul de portret prezent: fizic/moral/mixt
- Modul de expunere
- Imaginile artistice folosite și figurile de stil
- Preponderența grupului nominal

III. Încheiere
- Concluzii

Cerințe posibile

Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip portret.*

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

Cu părul nins, cu ochii mici
Și calzi de duioșie,
Aieve parc-o văd aici
Icoana firavei bunici
Din frageda-mi pruncie.

Torcea, torcea, fus după fus,
Din zori și până-n seară;

Cu furca-n brâu, cu gândul dus,
Era frumoasă de nespus
În portu-i de la țară...

Căta la noi așa de blând,
Senină și tăcută;
Doar suspina din când în când
La amintirea vreunui gând
Din viața ei trecută.

De câte ori priveam la ea,
Cu dor mi-aduc aminte
Sfiala ce mă cuprindea,
Asemuind-o-n mintea mea
Duminicii preasfinte...

(Șt. O. Iosif, ***Bunica***)

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	Descrierea literară este opera literară, în versuri sau proză, în care se prezintă sugestiv un colț din natură, un obiect sau o persoană, prin intermediul figurilor de stil și al imaginilor artistice. Consider că opera literară *Bunica* de Șt. O. Iosif este o descriere literară de tip portret, în care eul liric își exprimă sentimentele de afecțiune față de o persoană dragă.
CUPRINS	În primul rând, textul se constituie într-un portret mixt, ce armonizează elemente fizice și morale, a căror rememorare stârnește eului liric sentimente de duioșie și de dragoste puternică. De aceea, limbajul folosit este marcat afectiv, textul căpătând accente de odă, adresată ființei dragi. Substantivul *icoana* dobândește, astfel, un dublu sens: pe de o parte, face referire la imaginea bunicii, așa cum i-a rămas ea în suflet, iar pe de altă parte, este o formă de exprimare a dragostei profunde, prin asocierea cu un element religios.

	În al doilea rând, admirația față de ființa evocată este sugerată, încă din primul vers, de elementele cheie ale portretului fizic: imaginea părului nins, a ochilor duioși, dar și a vestimentației tradiționale, care-i oferă o frumusețe deosebită. Portretul moral este complex, bunica fiind surprinsă în mai multe ipostaze: harnică (*Torcea, torcea*), caldă față de nepoți (*Căta la noi așa de blând, Senină și tăcută*) și bună păstrătoare a tradițiilor. Intensitatea sentimentelor eului liric este redată prin procedee variate. Se remarcă astfel predominanța epitetului (*nins, mici, firavei bunici*), dar și prezența repetiției torcea, torcea etc. Metafora din final: *Duminicii preasfinte* este de o mare expresivitate, în strânsă relație cu superlativul absolut: *Era frumoasă de nespus*.
ÎNCHEIERE	În concluzie, ținând cont de argumentele menționate, putem afirma că textul citat este un portret al unei ființe iubite, păstrate cu drag în amintire.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip portret*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Când, tremurându-și jalea și sfiala,
Un cânt pribeag îmbrățișează firea,
Și-un trandafir crescut în umbră moare,
Și soare nu-i să-i plângă risipirea,
Eu plâng atunci, căci tu-mi răsai în zare,
A vremii noastre dreaptă mucenița,

Copil blajin, cuminte prea devreme,
Sfielnică, bălaie dăscălița.

Ca strălucirea ochilor tăi limpezi,
Poveste nu-i mai jalnic povestită,
Tu ești din leagăn soră cu sfiala,
Pe buza ta n-a tremurat ispită.
Cununa ta de zile și de visuri
Au împletit-o rele ursitoare,
Ca fruntea ta nu-i frunte de zăpadă,
Și mână nu-i atâtea știutoare.

(Octavian Goga, ***Dăscălița***)

Structura compunerii	**Redactarea compunerii tale**
INTRODUCERE	....
CUPRINS	....

	....
ÎNCHEIERE	....

2. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip portret*.

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;

– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;

– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;

– să respecți limita de spațiu indicată.

Vorbește-ncet, urmează înainte
Cu glasul tău, izvor de mângâiere,
Căci vorba ta-i ca ramura de miere
și întelesul ei e prea cuminte.

Să pot să te privesc încet, n-aș cere
Nimica alta, scumpe înger sfinte,

Când ochii tăi îmi spun fără cuvinte
și-arată milă, dragoste, durere.

Tu, idol scump și dulcea mea lumină,
Rămâi în brațul meu întotdeauna,
Caci numai ție al meu suflet se închină.

Vorbește-ncet, privește-mă întruna,
De chipul tău viața mea e plină,
Pot fi minuni, ca tine nu-i niciuna.

(Mihai Eminescu, ***Vorbește-ncet***)

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

3. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este o *descriere literară de tip portret*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *descrierii literare*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Chipul tău, mamă,
Ca o mie
De privighetori rănite,
Ochii tăi
În care s-au întâmplat
Toate
Câte se pot întâmpla
Pe lume!
Lacrima ta:
Diamant ce taie-n două
Oglinda zilei.
Nedespărțită de cer
Ca apa de uscat,
Locuiești o casă
Cu două ferestre:
Una ce dă spre viață,
Alta cu fața spre moarte,
La fel de limpezi amândouă.
O, mamă,
Spre mine mâinile-ți întinde:
Spre cel
Care cu dor te-așteaptă,
Și ție apropiindu-mă,
Apropie-mă liniștii ce ești.
Acum și-ntotdeauna.

(Grigore Vieru, ***Chipul tău, mamă***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

III. GENUL DRAMATIC

FIȘIER TEORETIC

DEFINIȚIE

Genul dramatic cuprinde operele literare, în versuri sau proză, destinate reprezentării scenice.

TRĂSĂTURI:

- este limitată ca timp, spațiu și acțiune;
- acțiunea este declanșată de conflictul dramatic, ce constă în confruntarea a două personaje, idei, situații;
- autorul își exprimă în mod indirect ideile și sentimentele, prin intermediul acțiunii și al personajelor;
- textul este structurat în acte, scene, tablouri;
- personajele comunică prin replici, modul de expunere dominant fiind dialogul, ce poate alterna cu narațiunea, descrierea și monologul dramatic
- are o așezare în pagină specifică: la începutul operei se află lista cu personaje și rolul lor în cadrul piesei, iar înaintea fiecărei replici este precizat numele personajului care o rostește;
- singurele intervenții ale autorului apar în indicații scenice sau didascalii, așezate între paranteze, prin care se fac precizări despre decor, relațiile dintre personaje, starea lor interioară etc.

Specii dramatice: comedia, tragedia, drama, vodevilul, feeria etc.

COMEDIA

Definiție

Comedia este o specie a genului dramatic, în proză sau în versuri, care provoacă râsul prin prezentarea unor acțiuni și personaje hazlii, cu un deznodământ vesel.

TRĂSĂTURI:

- conflictul comediei este derizoriu, personajele confruntându-se cu probleme aparent importante;

- spre deosebire de tragedie, în care se confruntă personaje puternice, purtătoare ale unor valori morale, în comedie, acestea sunt inferioare, fiind ridiculizate;
- apare o categorie estetică proprie: comicul, ce rezultă din anumite situații, caracterul personajelor, contrastul dintre aparență și esență, limbaj etc;
- modurile de expunere dominant sunt dialogul și monologul dramatic;
- intenția autorului este a de a critica anumite defecte umane, urmărind îndreptarea lor.

NOTA BENE!

În funcție de aspectele prezentate, există mai multe tipuri de comedii:

- de situație - acțiunea cuprinde răsturnări de situații, confuzii, încurcături etc.
- de caracter - prezintă personaje care stârnesc râsul prin contrastul dintre ceea ce vor să pară și ceea ce sunt în realitate, dintre aparență și esență;
- de moravuri - prezintă defecte umane la nivel social sau individual.

Comicul este o categorie estetică ce rezultă din anumite situații, caracterul personajelor, felul acestora de a vorbi, diferența dintre aparență și esență etc.

În funcție de elementul declanșator, există mai multe tipuri de comic:

1. **de intenție** - exprimă intenția critică și moralizatoare a autorului;
2. **de limbaj** – rezultă din felul de a vorbi al personajelor, reprezentând și o modalitate indirectă de caraterizare a acestora. Este declanșat de greșelile de logică și de vocabular, lipsa coerenței discursului, deformarea unor neologisme etc.
3. **de nume** - rezultă din numele personajelor alese de autor, cu scopul de a sugera o trăsătură;
4. **de caracter** - vizează caracterul personajelor, acestea putând fi încadrate în mai multe tipologii: tipul junelui prim, tipul slugarnicului și al lingușitorului, tipul parvenitului și al demagogului etc.
5. **de situație** - rezultă din anumite situații, confuzii, qui-pro-quo-ul etc.

PLAN ARGUMENTARE APARTENENȚĂ LA GENUL DRAMATIC

I INTRODUCERE

- Enunțarea trăsăturilor genului dramatic - definiție și trăsături

II CUPRINS

- Încadrarea operei în genul dramatic
- Tema operei
- Ilustrarea trăsăturilor operei dramatice cu scene semnificative din textul dat
    - Regula celor trei unități
    - Destinat reprezentării scenice
    - Structura specifică
    - Prezența indicațiilor scenice / a didascaliilor și rolul lor
    - Dialogul, modul principal de expunere este însoțit deseori de monologul dramatic
- Prezentarea acțiunii textului pe momentele subiectului operei literare

III ÎNCHEIERE

- Concluzii

Cerințe posibile

a. Motivarea apartenenței la genul dramatic pe baza unui text studiat

1. Redactează o compunere de 150-250 de cuvinte în care să argumentezi că un text studiat aparține genului dramatic.

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru trăsături ale genului dramatic, prezente în textul citat;

– să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;

– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;

– să respecți limita de spațiu indicată.

Compunere model

Text suport: *O scrisoare pierdută*, de I. L. Caragiale

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	I.L.Caragiale este un spirit pătrunzător și ironic, care a surprins în textele sale numeroase moravuri ale societății românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Astfel de aspecte se întâlnesc și în opera literară *O scrisoare pierdută*, comedie de moravuri ce provoacă râsul prin prezentarea și satirizarea unor defecte umane, având un final fericit și intenție moralizatoare.
CUPRINS Reprezentare scenică Strucura în acte și scene Tema Subiectul operei Conflictul dramatic Indicațiile scenice	În primul rând, fiind o specie a **genului dramatic**, aceasta este destinată reprezentării scenice. Din punct de vedere structural, cuprinde patru acte, împărțite în mai multe scene. Satirizarea dorinței de parvenire în timpul unei campanii electorale pentru alegerea deputaților constituie **tema** acesteia. Întâmplările operei se constituie pe **momentele subiectului**. În **expozițiune** sunt prezentați Ștefan Tipătescu, prefectul județului, și Ghiță Pristanda, polițistul orașului, în jurul cărora evoluează celelalte personaje. De asemenea, se oferă indicii despre locul și timpul acțiunii: acestea sunt limitate, respectiv *capitala unui județ de munte*, la sfârșitul secolului al XIX-lea. **Intriga** comediei o constituie pierderea scrisorii de dragoste trimise de Tipătescu amantei acesteia, Zoe Trahanache. Depeșa a fost găsită de un cetățean turmentat și sustrasă de Nae Cațavencu. **Desfășurarea acțiunii** cuprinde întâmplările ce decurg din hotărârea acestuia din urmă de a folosi documentul compromițător pentru a obține postul dorit. De teamă că va fi supusă oprobriului public, Zoe se străduiește și reușește, prin diverse mijloace, să obțină promisiunea candidaturii lui Cațavencu. Văzând drumurile repetate la contracandidatul lor, Farfuridi și Brânzovenescu se tem de trădare și trimit o anonimă la centru. Sosirea unei depeșe de la București prin care este propus un nume necunoscut, Agamemnon Dandanache, generează **punctul culminant**. În timpul ședinței de numire oficială a candidatului, Cațavencu vrea să divulge conținutul scrisorii, dar Pristanda pune la cale un scandal menit să-l împiedice. În încăierare, Cațavencu își pierde pălăria în care era ascunsă scrisoarea și devine inofensiv. Proclamarea înfrângerii lui Cațavencu și alegerea lui Dandanache constituie **deznodământul operei**. Găsită de cetățeanul turmentat, scrisoarea este înapoiată „andrisantului".

	Totul se sfârșește într-o atmosferă veselă. În al doilea rând, conflictul dramatic principal este unul de tip exterior și se declanșează în momentul în care Cațavencu amenință cu publicarea scrisorii. Instanțele comunicării dramatice sunt autorul și personajele. Primul este prezent în indicațiile scenice sau didascalii, prin care oferă informații utile regizorului și actorilor privind decorul, jocul scenic, relațiile dintre personaje, stările lor sufletești (*mișcați, zâmbind* etc). Fiind ca specie o comedie, personajele piesei reprezintă o tipologie umană comică. Modalitatea principală de construcție a acestora o constituie comicul, ce cunoaște forme variate de manifestare. Comicul de situație rezultă din situațiile ridicole în care sunt puse personajele, cel de intenție constă în caracterul moralizator al textului, în timp ce comicul de nume reprezintă o modalitate de a reflecta o trăsătură a personalității prin numele ales. Comicul de caracter vizează caracterul personajelor, construit pe baza contrastului dintre aparență și esență. Dar cel mai savuros rămâne comicul de limbaj, ce rezultă din încălcarea regulilor gramaticale și a logicii, dovedind incultura actanților. Modul principal de expunere este dialogul, ce îndeplinește mai multe roluri: asigură evoluția acțiunii, accentuează tensiunea dramatică și reprezintă o modalitate de caracterizare indirectă.
ÎNCHEIERE	În concluzie, *O scrisoare pierdută* este un text dramatic, deoarece respectă elementele definitorii ale acestui gen literar.

NOTA BENE!

Pentru a argumenta apartenența acestui text la specia comediei, ai în vedere ilustrarea detaliată a tipurilor de comic:

Comicul de situație	Rezultă din pierderea și găsirea repetată a scrisorii, prezența triunghiului conjugal, situația inițială și finală în care se află Cațavencu, numărătoarea steagurilor de către Ghiță Pristanda sau deznodământul farsei electorale etc.
Comicul de intenție	Vizează caracterul moralizator al textului, autorul satirizând prin personajele sale moravurile societății românești contemporane.
Comicul de caracter	Face referire la caracterul personajelor, ce se constituie, după criticul Pompiliu Contantinescu, în mai multe tipologii: Tipătescu este tipul junelui prim, Pristanda reprezintă tipul slugarnicului și al lingușitorului, Zaharia Trahanache este tipul încornoratului simpatic, Cațavencu, tipul parvenitului și al demagogului, Zoe Trahanache, tipul adulterinei, cuplul Farfuridi – Brânzovenescu reprezintă tipul politicianului incult și prost, cetățeanul turmentat, tipul alegătorului naiv, sincer, dar dezorientat, iar Agamemnon Dandanache este tipul prostului fudul.
Comicul de nume	Reprezintă o modalitate de a reflecta o trăsătură a personalității unui erou prin numele ales. ☺ Zaharia Trahanache provine de la *zaharisealǎ*, adică ramolisment, iar *trahanaua*, o cocă moale, sugerează caracterul influențabil al acestuia

	☺ Ghiță Pristanda provine de la jocul moldovenesc *pristanda*, în care dansatorii urmează comenzile conducătorului de joc. ☺ Nae Cațavencu provine de la *cațaveică*, haină cu două fețe sau *cață*, mahalagioaică, ilustrând demagogia personajului ☺ *Zoe* în limba greacă înseamnă viață, dar ea este numită *Zoițica* și *Joițica*, acestea fiind diminutive depreciative.
Comicul de limbaj	Rezultă din nerespectarea regulilor gramaticale și a logicii: *Industria română este admirabilă, e sublimă, dar lipsește cu desăvârșire*, deformarea unor cuvinte: *capitaliștii*, pentru locuitorii capitalei, *famelie, renumerație, bampir*, repetiția obsedantă a unor cuvinte sau sintagme: *curat, ai puțintică răbdare, neicusorule, puicusorule* etc.

Varianta1. *Crimă pe palier* de Ion Băieșu

Structura compunerii	**Redactarea compunerii model**
INTRODUCERE	Ion Băieșu este un dramaturg contemporan, situat într-o vizibilă descendență caragialiană, dovedind în piesele sale că este un bun cunoscător al *straturilor sociale periferice și a mecanismelor comicului de limbaj*. (Dicționarul Scriitorilor români) Aceste aspecte sunt relevate și de piesa de teatru *Crimă pe palier*, cunoscută și sub numele *Preșul*. Ca specie literară, această operă este o **comedie**, deoarece provoacă râsul prin prezentarea unor acțiuni și personaje hazlii, cu un deznodământ vesel, prin care autorul intenționează să **critice** anumite defecte umane, urmărind îndreptarea lor.
CUPRINS Specie dramatică Destinată reprezentării scenice Subiectul operei Coordonate spațiale și temporale	În primul rând, fiind o specie a genului dramatic, textul este destinat reprezentării scenice. Autorul își exprimă în mod indirect ideile și sentimentele, prin intermediul acțiunii și al personajelor. Din punct de vedere structural, textul este alcătuit dintr-un singur act și are ca temă agresivitatea socială ce poate atinge cote maxime. Întâmplările se constituie pe momentele subiectului. Expozițiunea fixează locul acțiunii: *Holul unui bloc, sus, la etajul 7* și prezintă gesturile precipitate ale lui Pamfil, care își pregătește un întreg arsenal: rangă de fier, ghioagă de lemn, buzdugan, o armă de vânătoare și o cartușieră. Acțiunea nu este clar localizată temporal, *s-a petrecut ieri, se petrece azi, se va petrece mâine. Nu contează!*, ceea ce conferă aspect de generalitate evenimentelor. Intriga dezvăluie scopul pregătirilor lui Pamfil: are intenția să-l omoare pe vecinul său, M.N. Zisu, care se șterge de ceva timp de preșul său din fața ușii. Desfășurarea acțiunii prezintă evenimentele pe care le declanșează această hotărâre. În scenă apar rând pe rând mai mulți martori la crima ce urma să aibă loc: avocatul M.N.C., chemat pentru a-l apăra în proces,

Conflictul dramatic Replicile personajelor Comicul de situație Comicul de limbaj Comicul de intenție	doctorul care să certifice că este în deplinătatea facultăților mentale atunci când înfăptuiește crima și fotograful, care are rolul de a imortaliza momentul. Cea care prelungește așteptarea și suspansul este Filofteia, femeia de serviciu, care susține că vrea să participe și ea la crimă. Cei doi vecini se întâlnesc și au o discuție furtunoasă, dar brusc devin sentimentali, mărturisindu-și motivele pentru care se simt afectați de folosirea preșului personal. Lămurirea situației constituie punctul culminant al piesei. Ei descoperă că în fața ușii lor cele două preșuri au fost inversate, din greșeală sau nu, de Filofteia. Deznodământul marchează stingerea conflictului, spre dezamăgirea tuturor. În al doilea rând, conflictul piesei este bine conturat, fiind amplificat prin intrările în scenă a personajelor, prin prelungirea suspansului și prin răsturnarea situației în final. Personajele piesei sunt prezentate schematic, fiind caracterizate prin intermediul replicilor și al comportamentului. Ele sunt caricaturizate de autor, acest procedeu constituind una dintre sursele comicului operei. Toate cred că au un rol important în crima care va fi înfăptuită de Pamfil, pe care o consideră un fapt obișnuit și sunt foarte dezamăgiți când aceasta nu mai are loc: *și-au pierdut timpul de pomană.* Dar cel mai important tip de comic prezent este de limbaj, ce rezultă din nerespectarea regulilor gramaticale, lipsa logicii replicilor, asociate cu asbsurdul siuației: *Am oroare să fiu împușcat din confuzie, Ți se citește acest viciu pe figură, Zisu este navetist ordinar.* Comicul de situație rezultă din intrările gradate în scenă ale personajelor și prelungirea așteptării, confruntarea dintre *mărunțelul* Pamfil și Zisu *un munte de om* și rezolvarea conflictului, spre dezolarea tuturor. Comicul de intenție vizează caracterul moralizator al textului, autorul satirizând relațiile sociale agresive ce pot duce la dezumanizarea individului.
ÎNCHEIERE	În concluzie, *Crimă pe palier* este o comedie, deoarece stârnește râsul prin fapte și personaje, dar are în subtext un caracter moralizator, căci, așa cum afirma Caragiale, cu care autorul de față are certe afinități, *Nimic nu arde pe ticăloși mai mult ca râul.* În plus, sunt respectate și celelalte elemente definitorii ale acestei specii.

b. Motivarea apartenenței la genul dramatic, pornind de la un text la prima vedere

Redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte) în care să argumentezi că textul citat aparține genului dramatic.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale genului dramatic, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Scena 11
Cei dinainte, Dacia, Chiriachița

Dacia (intrând): *Bine c-a dat Dumnezeu! Ei, așa da! Unde să scriu că te-ai hotărât să-ți iei pălărie?!...* (îl contemplă) *Și să știi că nu-ți vine chiar așa de rău... Vezi? Așa-mi place să fii! Ghigăl și simțit...*

Spirache: (încântat) *Îmi pare bine că-ți place și că ești mulțumită!*

Dacia: *Cât ai dat pe ea?*

Spirache: (Dezolat, privește când la Gena, când la Miza): *O sută de lei... dragă, adevărată pomană...*

Dacia: *Ei, asta e! Unde vezi tu că e pomană?... Nu e pomană deloc... E chiar foarte scumpă... De la cine-ai luat-o?*

Spirache: (același joc): *De la Stănciulescu... El vinde cel mai ieftin.*

Dacia: *Stănciulescu e un speculant ordinar. Trebuia s-o iei de la Măgeanu...*

Spirache: *Eh, acuma pentru un pol, doi...*

Dacia: *Sigur. Că noi avem fabrică de bani... Treaba ta! Să vezi ce-o să-ți zică mama când o să audă c-ai dat atâția bani pe pălărie...* (Intră tocmai și Chiriachița) *Mamă!... Și-a luat Spirache pălărie...*

Chiriachița: *Ei taci!* (Îl privește).

Dacia: *Nu-i vine rău și nu e urâtă, să știi...*

Chiriachița (trece la el): *E verde sau mi se pare mie?... Ia aprinde lumina, maică...* (Gena aprinde)

Spirache: (ca să-i facă plăcere): *Verde... verde...*

Chiriachița: *E, cum îți vine, om bătrân, c-o casă de copii, să umbli cu pălărie verde în cap?... Asta e pălărie de creai...* (Fulgerându-l:) *Cât ai dat pe ea?*

Spirache: (dezolat ca să scape) *Gratis, mamă-soacră... Gratis! Mi-a dat-o subprefectul de la frate-tău, advocatul, care a murit săptămâna trecută... Da' e nouă de tot... Defunctul n-a avut vreme s-o poarte, c-a murit prin surprindere...*
Chiriachița: *Ptiu! Bată-te Dumnezeu, Doamne iartă-mă, c-așa-mi vine să-ți zic... Trebuie să fii tu care să-ți închipui că eu o să-ți permit să porți pălăriile morților... Să nu te prind cu ea în cap, că te dau afară din casă...*

(*Titanic Vals*, de Tudor Mușatescu)

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	Genul dramatic cuprinde operele literare, cărora le sunt asociate elemente specifice artei teatrale, în vederea reprezentării scenice. Consider că fragmentul selectat din opera literară *Titanic Vals,* semnată de Tudor Mușatescu, aparține acestui gen literar, deoarece prezintă particularitățile sale la nivel formal și de conținut.
CUPRINS Structura în acte și scene Tema Acțiunea dramatică Conflictul dramatic Indicațiile scenice Dialogul dramatic	În primul rând, elementele constitutive definitorii ale acestuia sunt: textul literar propriu-zis, reprezentând discursul dramatic, paratextul (indicațiile scenice) și metatextul (elementele artei dramatice: regie, decor, scenografie, costume etc.). Din punct de vedere structural, textul este alcătuit din acte și scene, fragmentul citat fiind selectat din *scena 11*. Autorul își exprimă în mod indirect ideile și sentimentele prin intermediul acțiunii și al personajelor. Tema o reprezintă cumpărarea unei pălării, ce generează reacții diferite membrilor familiei. Acțiunea dramatică îl are în prim plan pe Spirache, care se întoarce acasă cu un nou obiect vestimentar, fapt remarcat de toți. Pentru a nu stârni controverse în privința prețului, acesta își schimbă strategia în funcție de interlocutor: îi comunică Daciei că a dat pe ea o *sută de lei*, iar Chiriachiței, că a primit-o gratis. Niciuna dintre variante nu este bună, personajul fiind îndemnat, în final, să renunțe să o poarte. **Conflictul dramatic** este dublu: de tip **exterior**, între Spirache și unii membri ai familiei, care nu acceptă prețul și culoarea noii pălării, dar și **interior**, în sufletul personajului masculin, care știe că adevărul nu va fi acceptat și caută o rezolvare. În al doilea rând, se remarcă prezența **indicațiilor scenice**, ce reprezintă notațiile autorului scrise cu rolul de a oferi informații utile actorilor și regizorului pentru montarea adecvată a spectacolului teatral. Acestea au următoarele roluri: oferă precizări privind numele personajelor (*Cei dinainte, Dacia, Chiriachița*); orientează jocul actorilor, fiind indici comportamentali (*intrând,Gena aprinde*) și gestuali (*Dezolat, privește când la Gena, când la Miza*). Modul de expunere specific este **dialogul dramatic**, element esențial în conturarea personajelor. Acestea comunică prin intermediul replicilor, care sunt precedate de numele lor (Dacia: *Cât ai dat pe ea?*). În plus, dialogul asigură evoluția acțiunii și configurează mesajul operei.
ÎNCHEIERE	În concluzie, fragmentul selectat din opera literară *Titanic Vals*, semnată de Tudor Mușatescu, este un text dramatic, deoarece respectă elementele definitorii ale acestuia.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte) în care să argumentezi că textul citat aparține genului dramatic.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale genului dramatic, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Numai la fereastra care dă spre strada principală se află o masă rotundă, cu mamoră plesnită, la care nu se joacă niciodată niciun fel de joc de noroc. Aci se *întrunește, zilnic, ștabul cafenelei. Aci, în ședințe misterioase, se decide, în fiecare zi, soarta pămîntului, se trag hotarele Europei viitoare, se semnează armistiții și păci, se răstoarnă guverne și regimuri, se numesc și se destituie funcționarii înaltelor dregătorii, aci se rezolvă problemele economice și financiare ale lumii întregi, se dezlănțuie ofensive și se organizează rezistențe, aci, la fereastra cu pistrui de muște și cu colivia canarului deasupra, ștabul vede tot, află tot, știe tot, prevede și rezolvă tot. Astăzi, de exemplu, se discută chestia inundațiilor.*

Să dăm cuvîntul celor din jurul ei. Patru venerabili pensionari...
Se aude cîntecul canarului.

Andrițoiu: *Se poate!... Eu însă nu cred decît ceea ce văd cu ochii mei... Iar alarmiștii — ăștia ca alde nepotu- meu de la Constanța — să-și caute alți mușterii. Cu mine, nu merge...*
Cicu: *Poate nu crezi nici de podul de la Cernavodă?*
Andrițoiu : *Care pod? Ce e cu el?*
Manolescu: *L-a luat apa.*
Andrițoiu: (râde, batjocoritor): *Ila! Ila! Podul de la Cernavodă, l-a lua apa.*
Corcoveanu: *Vasăzică, nu crezi ?*
Andrițoiu: *Zvonuri, băiete !... Prostii.*
Cicu: *Zvonuri? E! Atuncea află de la mine, dacă vrei să știi, că Bucureștiul s-a și evacuat. Toate autoritățile s-au mutat în munți... Guvernul e pe Negoiul!... Apa se apropie cu pași siguri de capitală.*
Corcoveanu: *Și află că primăria a distribuit colaci de salvare, fără cartelă.*
Manolescu: *Și bărci. Câte una de om. Și la familiile cu copii, câte un vapor... Și la celibatari ca dumneata, copăi...*
Andrițoiu: *Cum puteți să credeți, mă, așa ceva ? Astea sînt basme...*
Corcoveanu: *Dacă pentru dumneata, faptul cât toată Dobrogea e sub apă, este un basm, înseamnă că nu simți românește și nu cunoști realitățile.*
Andrițoiu: *Da, da, dumneata !... Fiindcă îți închipui că noi de la dumneata am aflat chestia asta cu inundațiile... Ei, află c-o știam de azi-noapte, de cînd Constanța a dispărut sub apă.*
Cicu: *Numai vârful moscheii se mai vede, ca să știi.*

Manolescu: *Că niciodată nu știi nimic și totdeauna faci pe grozavul... Iacă, te înștiințăm că dacă Dumnezeu nu face o minune, în două-trei zile suntem scafandrieri cu toții, domnule Mișule...*
Cicu: *Scafandrieri...*
Corcoveanu: *Scafandrieri!...*
Manolescu: *Sca-fan-dri-eri!...*
Gongul

(***Scafandrierii***, de Tudor Mușatescu)

Ștab- (aici) - persoane importante, care vizitează zilnic același loc

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	....
CUPRINS	....

	…………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… ……………………………………………
ÎNCHEIERE	…………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… …………………………………………… ……………………………………………

2. Redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte) în care să argumentezi că textul citat aparţine genului dramatic.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale genului dramatic, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Actul I

Spiridon: *Dumneata ești, cocoană Zițo? Bine că venişi. Eu n-am putut să viu. Mi-era frică să nu mă spuie nea Chiriac lui jupânul, că am umblat noaptea pe drum...*

Zița: (repede) *Ei! L-ai găsit? I-ai vorbit? I-ai dat? I-ai spus?*

Spiridon: *Da, cocoană.*

Zița: *Ce-a zis?*

Spiridon: *„Mersi!"*

Zița: *Și tu ce i-ai spus?*

Spiridon: *„Pentru puțin".*

Zița: *Nu i-ai spus cum ți-am zis eu?*

Spiridon: *Ba da, l-am luat să-i arăt casa.*

Zița: *Nu mai trebuia să-i arăți nimic, că-i scrisesem eu în bilet unde să vie.*

Spiridon: *Așa mi-a zis, să-i arăt casa, ca să meargă la sigur... Dar când să ies de pă maidan cu dumnealui, tocmai trecea jupânul de la vale; am lăsat pe persoana în chestine să m-aștepte pe maidan și eu am sărit peste uluci prin fundul curții, că mi-era frică să nu dea jupânul cu ochii de mine, ori să vie acasă și să nu mă găsească.*

Zița: *Prostule! Nu știi că nenea e de rond la noapte? Nu mai dă pe-acasă până la ziuă.*

Spiridon: *Dar dacă mă găsea pe uliță, plăteai dumneata pielea mea?*

Zița: *Ei! Și zi persoana în chestiune așteaptă pe maidan?*

Spiridon: *Da, și mi-a dat și biletul ăsta ca să ți-l aduc.*

Zița: (luând biletul) *Și nu mi-l dai mai curând! Adu să văz.* (merge la o parte și citește) *„Angel radios! De când te-am văzut întâiași dată pentru prima oară, mi-am pierdut uzul rațiunii...* (își comprimă palpitațiile) *Te iubesc la nemurire, (...) Inima-mi palpită de amoare. Sunt într-o pozițiune pitorească și mizericordioasă și sufăr peste poate. O, da! Tu ești aurora sublimă, care deschide bolta azurie într-o adorațiune poetică infinită de suspine misterioase, pline de reverie și inspirațiune...* (Foarte aprinsă, își face vânt cu scrisoarea și se plimbă repede.)

(***O noapte furtunoasă***, I.L. Caragiale)

……………………………………………………………………

……………………………………………………………………

……………………………………………………………………

……………………………………………………………………

……………………………………………………………………

……………………………………………………………………

……………………………………………………………………

……………………………………………………………………

……………………………………………………………………

……………………………………………………………………

……………………………………………………………………

....

....

....

....

....

....

....

....

....

3. Redactează o compunere de 15-25 rânduri (150-250 de cuvinte) în care să argumentezi că textul citat aparține *genului dramatic*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți patru trăsături ale *genului dramatic*, prezente în textul citat;
- să ilustrezi cele patru trăsături cu exemple adecvate din text;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Scena V

ȘTEFAN și MARIA.

DOAMNA MARIA: *Stăpânul meu, toamna a sosit, soarele apune trist și, în urma lui, o baltă de sânge. Vremea o să se strice... Ploi subțiri care pătrund... frig... viscol... Rămâi, sfântul meu stăpân...*

ȘTEFAN (trăgându-se pe un jeț): *Te rogi ca un copil... întâiași dată...*

DOAMNA MARIA: *Întâiași dată...* (Îi ia mâinile amândouă) *Ah! Moldovo, căci nu ți-e milă...*

ȘTEFAN: *Milă?*

DOAMNA MARIA: *De mine...*

ȘTEFAN: *De tine și de Moldova. De una fără alta, nu... nu-mi stă-n putință. Domnul care desparte ce e al lui de ce e al țării...*

DOAMNA MARIA: *Dar nu vezi, măria-ta...*

ȘTEFAN: *Că sunt bătrân...*

DOAMNA MARIA: *Nu...*

ȘTEFAN: *Că sunt bolnav...*

DOAMNA MARIA: *Nu... nu... adică...*

ȘTEFAN: *Adică, da...*

DOAMNA MARIA: *Abia te văzui mai bine...*

ȘTEFAN: *Mario, Mario, ce bolnav? Ce picior? Uită-te la mine... Așa privește un om bolnav? Și nu merg bine?* (Face câțiva pași, apăsând ceva mai adânc pe piciorul drept) *Ieri nu-mi zâmbiși când încălecai pe Voitiș?*

DOAMNA MARIA: *Da... Păreai un arhanghel!*

ȘTEFAN: *Ei...*

DOAMNA MARIA: *Rămâi, stăpâne! Îngrijești de Moldova îngrijind de sănătatea ta...*

ȘTEFAN: *Pocuția...*

DOAMNA MARIA: *Iarnă... Viscole...*

ȘTEFAN: *Ah! Pocuția!*

DOAMNA MARIA: *Să înceapă primăvara...*

ȘTEFAN: *Iarnă e aici* (arată părul) *și niciodată primăvara nu va mai sosi. Iarna, călăreți moldoveni străbat codrii, s-amestecă cu viforul și cad asupra cetăților și turnurile lor se năruie. Viforul are ochi! Și pe când ai noștri deschid pârtii prin nămeți, leșii se cocoloșesc la Halici, la Lew, care pe unde apucă.*

DOAMNA MARIA: *Măria-ta!*

ȘTEFAN: *A... Doamnele nu sunt femei... Femei sunt destule...*

(***Apus de soare***, Barbu Ștefănescu Delavrancea)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

B. COMPUNERI AVÂND CA SUPORT TEXTE NONLITERARE

TEXTUL NONLITERAR

FIȘIER TEORETIC

Textul nonliterar este scris de un autor/emițător care nu se implică afectiv în cele relatate.

TRĂSĂTURI:

- Face referire la un eveniment, obiect, fenomen din realitate;
- Scopul textului este de a informa, de a convinge (scop persuasiv), de a comunica date exacte, idei etc;
- Termenii sunt folosiți cu sens propriu (denotativ);
- Lipsesc figurile de stil și alte procedee expresive;
- Apar termeni științifici, neologisme, termeni de specialitate;
- Este redactat, de obicei, la persoana a III-a;
- În această categorie intră: rețetele, mersul trenurilor, articolele de ziar, instrucțiunile de folosire pentru anumite aparate etc.

Cerință posibilă

Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este ***nonliterar*****. În compunerea ta, trebuie:**

- să precizezi scopul textului citat;
- să ilustrezi tehnicile de redactare specifice cu exemple;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Plan de redactare compunere

I. Introducere
- Includerea fragmentului în categoria textelor nonliterare

II. Cuprins
- Ilustrarea trăsăturilor operei nonliterare cu exemple din textul dat
- Prezentarea temei textului
- Scrierea la persoana a III-a dintr-o perspectivă obiectivă
- Absența mărcilor afective și subiective
- Predominanța neologismelor și a termenilor de specialitate

III. Încheiere
- Concluzii

În ultimele milenii, dezvoltarea societății umane a impus relații noi (sociale, economice, culturale) în sistemul mediului geografic, dar și legături între acestea și elementele mediului natural căruia i-a influențat evoluția, determinând schimbări mai mari sau mai mici, ceea ce a generat în final mediul antropic. Ca urmare, mediile naturale, în adevăratul sens a cuvântului, au rămas tot mai restrânse ca areal, astfel încât, în prezent, doar suprafețele acoperite de marii ghețari continentali, etajele alpine din munții foarte înalți, interiorul deșerturilor, pădurile virgine ecuatoriale sau temperate (taigaua), mediul abisal al Oceanului Planetar etc. mai pot fi considerate regiuni naturale în care amprenta umană este restrânsă. În schimb, în regiunile temperate, subpolare, mediteraneene, tropical-umede, în fâșiile litorale, mediul natural a fost puternic modificat de societatea umană. Vegetația spontană a fost înlocuită cu diverse culturi, s-au realizat așezări, de la sat la metropolă, s-au impus areale de extracții de minereuri, combustibili, materiale de construcție, s-au dezvoltat căi de comunicație etc. Ca urmare, în aceste regiuni, care reunesc și concentrările cele mai mari de populație, așezări și activități economice, au apărut și s-au amplificat tipuri de medii: antropizate și antropice.

(***Manual de geografie pentru clasa a XI-a,*** Editura Humanitas)

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	**În opinia mea**, fragmentul citat este un text nonliterar, deoarece are scop informativ, face referire la un element real și este scris pe un ton neutru, fără implicare afectivă.
CUPRINS	**În primul rând,** fragmentul selectat oferă informații științifice din domeniul geografiei: apariția unor diferite tipuri de medii (antropizate și antropice), consecință a evoluției societății umane. Are, deci, rol informativ și educativ, adresându-se elevilor, dar și altor categorii de cititori, dornici să afle mai multe lucruri despre acest fenomen. **În al doilea rând,** textul este scris la persoana a III-a, autorul neimplicându-se afectiv în discurs. Cuvintele sunt folosite cu sens propriu (denotativ): *mileniu, combustibil* etc., iar ca frecvență, se remarcă predominanța neologismelor (*concentrări, spontană*) și a termenilor de specialitate din domeniul geografiei (*ghețari continentali, areal* etc). Procedeele artistice și alte elemente expresive lipsesc; apare izolat enumerația cu rol în detalierea informațiilor.
ÎNCHEIERE	**În concluzie,** conform argumentelor menționate, putem afirma că fragmentul selectat intră în categoria textelor nonliterare.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este *nonliterar*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să precizezi scopul textului citat;
- să ilustrezi tehnicile de redactare specifice cu exemple;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Civilizația caracteristică Greciei în cea de-a doua jumătate a mileniului al II-lea î.Hr. poartă numele de civilizație miceniană, după numele citadelei de la Micene, dar se răspândește în întregul bazin răsăritean al Mării Mediterane. Pe la 1200 î.Hr. însă, toată această arie este încercată de o sumă de conflicte și migrații, la capătul cărora citadelele miceniene dispar, împreună cu dinastiile care le stăpâneau. Cei alungați *vor coloniza țărmul vestic al Mării Egee și o serie de insule, sub numele de ionieni. La începutul mileniului I î.Hr., lumea greacă este fărâmițată în mici comunități care, treptat, se consolidează și constituie, în secolele VI-VII î.Hr., mici state independente, pe care le numim cetăți.*

Aceste state se deosebesc de toate formele anterioare de organizare, pentru că, deși erau dominate de o aristocrație războinică și bogată, această dominație era limitată de faptul că toți locuitorii care stăpâneau pământ arabil din tată în fiu erau considerați cetățeni și aveau dreptul ca, în adunările comune, să-și aleagă conducătorii și să participe la întreaga viață a cetății. Cetatea greacă a evoluat din așezarea fortificată a conducătorului militar, devenit centru economico-politic. Locuitorii erau cetățeni, străini și sclavi. Puterea politică a evoluat de la monarhie, spre puterea aristocratică și apoi una democratică reprezentată de adunarea poporului.

(***Manual de istorie pentru clasa a IX-a***)

Structura compunerii	Redactarea compunerii tale
INTRODUCERE	
CUPRINS	
ÎNCHEIERE	

2. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este *nonliterar*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să precizezi scopul textului citat;
- să ilustrezi tehnicile de redactare specifice cu exemple;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Aparatul dvs. este destinat exclusiv utilizării casnice și în interiorul casei.

• Scoateți aparatul din priză imediat ce ați terminat să-l folosiți și atunci când îl curățați.

• Nu utilizați aparatul în cazul în care nu funcționează corespunzător sau dacă a fost deteriorat. În aceste cazuri, adresați-vă unui centru de service autorizat (vezi lista în broșura de service).

• Nu introduceți aparatul, cablul de alimentare sau ștecherul în apă sau în orice alt lichid.

• Nu lăsați cablul de alimentare la îndemâna copiilor.

• Cablul de alimentare nu trebuie să se afle niciodată în apropierea sau în contact cu piesele fierbinți ale aparatului, aproape de o sursă de căldură sau pe o muchie ascuțită.

• În cazul în care cablul de alimentare sau ștecherul este deteriorat, nu utilizați aparatul.

• Nu atingeți geamul capacului în timpul funcționării sau imediat după aceea. Temperatura acestuia poate fi ridicată.

(***Sfaturi privind securitatea din Instrucțiuni de folosire pentru o mașină de făcut pâine Moulinex OW2000***)

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

3. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să argumentezi că textul citat este *nonliterar*. **În compunerea ta, trebuie:**

– să precizezi scopul textului citat;
– să ilustrezi tehnicile de redactare specifice cu exemple;
– să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
– să respecți limita de spațiu indicată.

Poneii sunt animale de companie extraordinare, din ce în ce mai des întâlnite și la noi. Când vine vorba de nutriție, majoritatea oamenilor cred că ei ar trebui să aibă aceeași dietă ca și caii. Având în vedere că ei fac parte din aceeași specie, raționamentul nu ar părea atât de eronat. Însă este. Poneii au nevoi nutriționale foarte diferite față de cai. Cantitatea de hrană și de suplimente necesare poneiului este mult mai mică decât la cai. Un singur tain al unui cal adult i-ar putea fi suficient unui ponei o zi întreagă. De asemenea zicala „vrei calule ovăz?!" nu se aplică întotdeauna și la căluții pitici.*

Poneii s-au dezvoltat în zone geografice unde condițiile de mediu erau foarte dificile și hrana era puțină, slab nutritivă și greu de dobândit. Toate acestea au avut impact asupra taliei lor, care a avut de suferit, însă astfel a fost creat un organism robust, puternic, care ține piept cu brio oricăror intemperii. Evolutiv, poneii drăgălași din ziua de azi au avut de parcurs un drum lung și anevoios, cu multe lipsuri și suferințe. În concluzie, căluții aceștia se mulțumesc cu hrană puțină, dar de calitate, iar cerealele sau suplimentele alimentare se servesc doar în condiții speciale. În gospodăriile noastre, poneii nu mai au parte de condiții anevoioase de mediu și sacrifică mai puțină energie pentru procurarea hranei decât înaintașii lor. În plus, aspectul lor drăgălaș ne îndeamnă pe toți să îi oferim de fiecare dată o gustare delicioasă. Astfel, nu e de mirare că mulți căluți ajung obezi și pot suferi de boli inflamatorii (...).

(Nicolae Hasegan, ***Nutriția poneiului***, sursa: http://www.zooland.ro)

* *tain* – porție

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

C. COMPUNERI IMAGINATIVE

1. Compunerea descriptivă

FIȘIER TEORETIC

1. Compunerea descriptivă este cea în care sunt prezentate trăsăturile unui peisaj, oraș, interior, persoană.

AMINTEȘTE-ȚI!

Ținând cont de obiectul descrierii, aceasta este:
a) descriere-tablou (prezintă un colț din natură)
b) descriere-portret (înfățișează chipuri umane cu trăsături fizice și/sau morale).
În funcție de stilul redactării, există:
a) descriere literară sau artistică (subiectivă);
b) descriere științifică sau obiectivă.

Descrierea artistică este textul în care se prezintă sugestiv un colț din natură, un obiect sau o persoană, prin intermediul figurilor de stil și al imaginilor artistice.	**Descrierea științifică** este textul în care sunt prezentate în mod obiectiv trăsături ale unor obiecte/fenomene.
– exprimă o viziune subiectivă asupra aspectelor descrise; – scopul său este de a impresiona, sensibiliza cititorul; – apar termeni mai puțin specializați și mai expresivi, polisemantici; – apar figuri de stil și imagini artistice, iar punctuația poate dobândi valențe expresive; – poate fi în versuri sau în proză; – este realizată, de obicei, la persoana I, dar poate apărea și la persoana a III-a.	– prezintă realitatea în mod obiectiv; – scopul său este de a informa, și nu de a sensibiliza, textul fiind lipsit de încărcătură emoțională; – prezența termenilor monosemantici și a termenilor de specialitate; – lipsesc figurile de stil și alte procedee stilistice. În unele contexte pot apărea enumerații; – textul este redactat în proză; – este realizată la persoana a III-a.

a. DESCRIEREA-TABLOU

Descrierea unui peisaj

Cerință posibilă

1. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să prezinți un *peisaj care te-a impresionat*.

În compunerea ta, trebuie:
– să prezinți patru trăsături ale tabloului descris;
– să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea ta;
– să ai un conținut adecvat cerinței;
– să respecți limitele de spațiu indicate.

Plan pentru redactarea descrierii-tablou

1. Introducere
- un scurt fragment narativ, care să facă referire la obiectul descris și să câștige atenția cititorului;

2. Cuprins
- prezentarea imaginii de ansamblu a obiectului, peisajului etc;
- surprinderea planurilor/perspectivelor surprinse în descriere;
- aspecte semnificative privind formele, culorile obiectului/peisajului etc;
- exprimarea stărilor și trăirilor generate de tablou.

3. Încheiere
- ieșirea din starea contemplativă.

COMPUNERE MODEL: *O dimineață de suflet*

Poate că niciodată natura nu m-a fermecat atât de mult, ca atunci când am fost în Deltă, într-o excursie cu bunicul meu, mare pescar amator.

Porniți când geana zilei abia mijea, iar pleoapele mele încă musteau de somn, m-am trezit brusc în mijlocului unui miraj și nu știam de-i vis ori realitate. Spre răsărit, printre trestiile proaspăt crescute, cerul era aprins, iar aburii bălții făceau să pară că soarele va ieși dintr-un cazan în clocot. Cerul, tulburat încă de umbrele nopții, s-a limpezit brusc când roata de foc și-a făcut apariția. Atunci abia am auzit freamătul vieții din jurul meu. Pe plaurii ce pluteau alături de barca noastră, pelicanii își căscau ciocurile alene, iar lișițele și cormoranii fredonau un cântec pe două voci, sfâșiind tăcerea zorilor. Câțiva pescăruși îndrăzneți zburau deasupra noastră și parcă simțeam în obraji aerul bătut de aripile lor imaculate. Stufărișul părea viu și, după ce am depășit senzația că vrea să mă înghită, am realizat că, de fapt, ne făcea loc, îngăduindu-ne și pe noi să gustăm din miracolul acestei lumi. Doar nuferii pluteau nepăsători, etalându-și grația și puritatea fără sfială.

Am respirat adânc, ca și cum aș fi vrut să păstrez nu doar pe retină, ci în toată ființa mea imaginea acelor locuri.

Descrierea unui oraș sau a unui obiectiv cultural

Cerință posibilă

2. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să prezinți *un oraș* **care ți-a produs o impresie puternică.**

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale obiectivului descris;
- să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea ta;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

COMPUNERE MODEL: *Un oraș-muzeu*

Se spune adesea că orașele sunt obositoare, aglomerate, că te poți pierde în vâltoarea lor, nu atât la propriu, cât la figurat. Însă o vizită la Brașov te poate face să-ți schimbi perspectiva sau cel puțin mie mi-a schimbat-o.

Dincolo de atmosfera ușor agitată specifică unui oraș turistic, am găsit aici locuri care mi-au umplut sufletul de liniște și de încântare. Poate că este un clișeu să numim Brașovul „orașul de sub Tâmpa", dar efectiv, pintenul aceasta stâncos străjuiește întreaga urbe risipită pe coline. De sus, orașul pare un labirint ciudat din cauza străzilor pietruite, iar vârful clădirilor gotice înțeapă azurul, de parcă ar vrea să concureze munții din jur. Cu sentimentul că m-am întors în epoca medievală, am vizitat câteva dintre cele mai importante obiective ce fac mândria orașului: prima școală românească din Șcheii Brașovului unde s-a înființat o tipografie cu o moară de hârtie, Biserica Neagră din Piața Sfatului cu vestita ei orgă, Bastionul Țesătorilor și cel al Postăvarilor, construcții unice în țară. M-am plimbat apoi pe Strada Sforii care abia trece de un metru lățime și am admirat trăinicia zidurilor de apărare ale cetății Brașovului.

Podurile sunt un alt element minunat pentru vizitatori, dar și pentru mine. În centrul istoric, acestea fac trecerea de la prezent spre trecut, asemenea unor cai înaripați cu puteri magice.

Obosită, dar încântată, am decis la plecare să mă reîntorc neapărat în acest oraș-muzeu, în care întâlnirea cu voievozii și prințesele din basme este mereu posibilă. Un loc plin de magie și de istorie totodată...

Descriere cu sfârșit dat

Cerință posibilă

3. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să descrii un răsărit, care să se încheie cu următoarea secvență: *Ceva atât de simplu, atât de natural și totuși plin de magie se petrecea în fiecare dimineață acolo unde marea săruta nestingherită cerul... M-am întins pe șezlong, asaltată de freamătul matinal. O nouă zi începuse!*

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru caracteristici ale peisajului descris;
- să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea peisajului;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

COMPUNERE MODEL: *Inefabilul unui răsărit*

Mă aflam de câteva zile la mare împreună cu prietenii mei și de-abia așteptam să mergem să vedem răsăritul pe plajă.

Așadar, am plecat dis-de-dimineață, în ciuda pleoapelor care parcă nu țineau cont de dorința noastră... Ajunsă acolo, am devenit dintr-o dată visătoare, privind către întinderea nesfârșită a mării, unde fantasmele păreau că prind contur. Mirosul sărat al apei și jocul valurilor parcă mă purtau în alte lumi, iar câteva scoici colorate, aruncate pe mal, se jucau cu picioarele mele. Ușor-ușor, razele ale soarelui și-au făcut loc din adâncurile întunecate, străpungând cerul. Reflexe de curcubeu răsăreau pretutindeni... Prinsă în jocul de lumini, mingea de foc a început să-și elibereze brațele poleite cu aur, invitându-ne să participăm și noi la bucuria dimineții.

Parcă eram suspendată deasupra tuturor. Îl vedeam ca prin ceață pe Dan, amicul meu, căutând cochilii și pe Maria, fotografa grupului, care își testa noua achiziție pe câțiva pescăruși jucăuși. Nisipul fin ca mătasea îmi gâdila tălpile, iar briza îmi șoptea ce va urma: soarele avea să pună stăpânire, încet-încet, peste întreaga suflare.

Ceva atât de simplu, atât de natural și totuși plin de magie se petrecea în fiecare dimineață acolo unde marea săruta nestingherită cerul... M-am întins pe șezlong, asaltată de freamătul matinal. O nouă zi începuse!

4. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să descrii un peisaj montan, care să înceapă cu secvența *În fiecare dimineață, priveam mut de fascinație...*

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru caracteristici ale peisajului descris;
- să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea peisajului;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

COMPUNERE MODEL: *Muntele, un regat alb*

În fiecare dimineață priveam mut de fascinație oceanul alb, ce se întindea în fața cabanei noastre, oferind o panoramă încântătoare asupra Bucegilor.

Munții maiestuoși, cu paltonul lor alb, semănau cu niște paznici ai naturii, iar brazii își îmbrăcaseră strai nou, atrăgând privirile cu strălucirea lor de cristal. Dar nimic nu era mai frumos decât spectacolul norilor ! Asemenea unei dantele de abur, ei se roteau amețitor, căpătând forme ciudate...

Pe pârtie, schiorii păreau niște litere în mișcare ce scriau un poem dedicat iernii.

Misterul locului se adâncea noaptea, când luna poleia totul. Niciodată stelele nu mi s-au părut mai frumoase ca atunci! Întregul peisaj emana bucurie și optimism. Dacă ascultai atent, simțeai adierea vântului ce te îndemna să dansezi cu fulgii. Sunetul lui mă fermeca... parcă eram hipnotizat! Erau ca niște lacrimi ale cerului, ce cădeau fără încetare, încât aveai impresia că cerul se unește cu pământul printr-o cascadă strălucitoare.

Adoram să schiez la nocturnă, pentru că aveam impresia că depășesc granițele lumii reale, pătrunzând într-un tărâm de basm. Încet-încet, zgomotele se stingeau, iar cabanele si copacii din vale, asemenea unor niște statui înalte și amorțite pe vecie, păreau doritce să cucereasacă înălțimile.

Nu voi putea uita niciodată măreția acelui regat alb!

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să prezinți un *un apus de soare.*

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru trăsături ale tabloului descris;
- să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea ta;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să-ți descrii *camera, reflectare a personalității tale*. **În compunerea ta, trebuie:**

– să prezinți patru caracteristici ale camerei tale;
– să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea acesteia;
– să ai un conținut adecvat cerinței;
– să respecți limitele de spațiu indicate.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

3. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10 -15 rânduri), în care să descrii un *spectacol de circ*. **Vei integra, la alegere, cinci din următorii termeni:** *dresor, elefant, trapez, clovn, acrobat, focă, manej, jonglerie, cupolă, iluzionist*.

În compunerea ta, trebuie:

– să prezinți patru elemente care ți-au plăcut în mod deosebit;
– să utilizezi patru imagini artistice diferite în prezentarea spectacolului;
– să ai un conținut adecvat cerinței;
– să respecți limitele de spațiu indicate.

....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

b. DESCRIEREA-PORTRET

Plan pentru redactarea descrierii-portret

1. Introducerea: împrejurările în care este descris personajul/persoana prezentat(ă): timpul și spațiul în care se află;

2. Cuprins:
- prezentarea persoanei și a ocupației acesteia;
- trăsături fizice (vârstă, statură, fizionomie, vestimentație etc.);
- statutul social;
- trăsături morale: calități, defecte;
- conduita (prin raportare la aspectele morale prezentate);
- prezentarea persoanelor asupra cărora își manifestă influența;

3. Încheiere:
- sentimentele transmise prin intermediul descrierii;
- concluzia.

Repere în descrierea-portret		
Portret fizic	fața	ovală, luminoasă, pătrată, rotundă, palidă, pistruiată, zâmbitoare etc.
	ochii	jucăuși, vioi, sclipitori, albaștri, rotunzi, migdalați etc.
	nasul	acvilin, cârn, drept, borcănat etc.
	bărbia	ascuțită, pătrată etc.
	fruntea	lată, îngustă, înaltă etc.
	gura	mică, delicată etc.
	părul	ciufulit, creț, drept, în cozi, lung, scurt, des, rar etc.
	silueta	pitic(ă), scund(ă), îndesat(ă), atletic(ă), corpolent(ă), de talie mică/mijlocie, slăbuț(ă) etc.
	mâinile	delicate, osoase, blânde etc.
	picioarele	zvelte, mici etc.
Portret moral	Trăsături pozitive	amabil, curajos, exigent, harnic, îndrăzneț, optimist, prietenos, comunicativ, energic, drăguț, simpatic, cald, bun, ambițios, modest, competent, serios, ordonat, politicos, zâmbitor, nostim, elegant etc.
	Trăsături negative	invidios, infatuat, egoist, încăpățânat, malițios, nepăsător, orgolios, inhibat, impulsiv, dezagreabil, antipatic, rece, rău, pretențios, leneș, superficial, dezordonat, laș, mincinos, nepoliticos, plictisitor, violent etc.

ATENȚIE!

Integrează aceste repere în figuri de stil și imagini artistice originale pentru a spori expresivitatea descrierii! De exemplu, ochii ei ca două mărgeluțe de smarald...

Asociază elemente ale portretului fizic cu o trăsătură morală!

De exemplu, ochii ei vioi ce trădau inteligență...

Cerințe posibile

1. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să *descrii un prieten drag*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru caracteristici ale persoanei descrise;
- să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea acesteia;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

COMPUNERE MODEL: *Un prieten unic*

Din clipa în care l-am cunoscut, mi-am dat seama că vom deveni foarte apropiați, ca doi frați. Îl apreciez foarte mult pentru că mă înțelege, mă face să râd și mă încurajează la nevoie.

Unele prietene mă invidiază, dar eu le spun că Tudor îmi este doar cel mai bun prieten. Cu timpul, am început să înțeleg de ce erau invidioase... în ochii lui albaștri ca bolta cerească s-ar putea pierde orice fată, dar eu văd în ei un om puternic și un amic loial. Părul auriu ca razele blândului soare îi pune în evidență chipul luminos, angelic.

Este o fire ambițioasă și poate obține tot ce-și pune în minte. Practică judo de performanță, dar este îndrăgostit și de fotbal, baschet și înot. Fiind unele dintre sporturile mele preferate, ne uităm împreună la unele meciuri și competiții.

Adoră petrecerile și radiază de fericire când este admirat și în centrul atenției, dar câteodată are tendința să exagereze și să se dea mare.

Cel mai mult îmi place firea sa veselă. Oricât de rău m-aș simți, el reușește să-mi readucă buna-dispoziție. De altfel, în preajma lui oricine se distrează și se simte bine.

Nu o să încerc niciodată să-l schimb și îi mulțumesc că îmi este mereu alături și că prețuiește prietenia mea...

2. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să *descrii o persoană pe care o consideri un model*.

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți patru caracteristici ale persoanei descrise;
- să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea acesteia;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

COMPUNERE MODEL: *Un înger al copilăriei*

Îmi amintesc și acum prima zi de elev, când am pășit cu inima gata să-mi sară din piept pe poarta școlii. Am zărit-o lângă un grup de copii, ce păreau la fel de derutați ca și mine, dar atitudinea ei blândă ne-a încurajat și ne-a făcut să avem încredere. Începea o nouă etapă în viața noastră!

Pentru mine, doamna învățătoare a fost și va rămâne un înger protector al copilăriei mele.

Nu voi putea uita niciodată culoarea albastră a ochilor săi, ce dădea o notă de poveste privirii care mă făcea să tresar de fiecare dată când mă lăuda sau mă mustra. Mâinile sale fine aveau puteri nebănuite, mângâierea lor putând alunga orice urmă de tristețe sau de teamă. Era nici prea înaltă, nici prea scundă, cu trupul zvelt, degajând o atitudine tinerească, armonizată cu eleganța și totodată cu simplitatea ținutei sale.

Iubea enorm copiii! Se simțea asta din energia pe care o transmitea, dar și din felul în care știa să-i laude sau să-i certe. Când greșeau, nu ridica tonul, doar încrunta puțin sprânceana dreaptă... Era semnul că e supărată. În acel moment, oricine intra în pământ de rușine, pentru că se simțea vinovat că tulburase seninul privirii atât de blânde până atunci.

Reîntâlnind-o peste câțiva ani, am descoperit că era neschimbată. Am înțeles atunci că frumusețea ei mereu vie se hrănea din faptul că-i vedea pe copiii din jur crescând, prinzând aripi și învățând să zboare spre alte zări... Dragostea mea pentru ea a crescut și mai mult.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să *descrii cântărețul preferat.* **În compunerea ta, trebuie:**

– să prezinți patru caracteristici ale cântărețului descris;
– să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea acestuia;
– să ai un conținut adecvat cerinței;
– să respecți limitele de spațiu indicate.

....
....
....
....
....

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să *descrii un animal drag*. **În compunerea ta, trebuie:**

– să prezinți patru caracteristici ale animalului descris;
– să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea acestuia;
– să ai un conținut adecvat cerinței;
– să respecți limitele de spațiu indicate.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

3. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să-ți *descrii bunicul/bunica*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți patru caracteristici ale persoanei descrise;
- să utilizezi patru imagini artistice diferite în descrierea acestuia;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. COMPUNEREA NARATIVĂ

FIȘIER TEORETIC

Compunerea narativă are la bază narațiunea, mod de expunere ce constă în succesiunea unor întâmplări, fixate într-un anumit timp și spațiu.

TRĂSĂTURI:

- Întâmplările sunt legate cauzal și urmăresc momentele subiectului: expozițiunea, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant și deznodământul;
- Prezența reperelor spațio-temporale;
- Relatarea este făcută de un narator la persoana I sau a III-a;
- Elementul declanșator al evenimentelor este conflictul;
- Personajele sunt cele care participă la acțiune;

- Narațiunea se poate împleti cu dialogul, descrierea sau monologul interior;
- Textul trebuie să răspundă la întrebările: cine? ce? când? unde? de ce?.

TIPURI DE COMPUNERI NARATIVE:

1. După construcție:

a) după un plan propus de profesor;
b) cu un început / un final dat;
c) după un tablou / ilustrație etc.

2. După scop și mijloacele de realizare:

a) literară - vizează emoționarea, sensibilizarea cititorului, scopul este artistic;
b) nonliterară - vizează informarea/educarea cititorului.

3. În funcție de perspectiva asupra faptelor și de stilul de redactare:

a) subiectivă - este redactată la persoana I, naratorul fiind personaj sau martor al întâmplării;
b) obiectivă - este realizată la persoana a III-a de un narator detașat, omniscient.

Cerințe posibile

1. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să povestești *o drumeție cu peripeții* **(reală sau imaginară). În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți scopul drumeției și locul acesteia;
- să respecți succesiunea evenimentelor;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

Plan de redactare pentru compunerea narativă

Introducere:

- stabilirea reperelor spațio-temporale și introducerea protagonistului – dacă începi cu expozițiunea;
- prezentarea unui fapt care declanșează acțiunea - dacă alegi intriga ca prim moment;

Cuprins:
- derularea evenimentelor după o schemă logică, lineară;
- fixarea reperelor de timp și spațiu;
- introducerea altor personaje;
- crearea unor momente de suspans
- introducerea unor scurte pasaje descriptive sau dialogate (opțională)

Încheiere:
- Rezolvarea conflictului.

ATENȚIE!

Pentru o compunere narativă reușită, creează momente de suspans prin:

– interogații retorice: oare ce se auzea în depărtare?; ce trebuia să facă?;

– semne de punctuație cu rol stilistic: punctele de suspensie (*Gândurile lui zburară departe...*), semnul exclamării (*Asta era!*) etc.

– elemente nonverbale: *Zâmbetul lui forțat trăda că ceva nu era în ordine;*

– redarea unor gânduri, impresii, sentimente: *Acea întâmplare l-a făcut să cadă pe gânduri.*

COMPUNERE MODEL: *Drumeție cu peripeții*

Era o zi frumoasă de primăvară. Mă aflam împreună cu colegii și cu doamna dirigintă la munte, la Bușteni, pentru a culege plante pentru ierbar.

Plini de entuziasm, am pornit în drumeție pe poteci neumblate, pline de un aer misterios. Traseul de câteva ore a fost o aventură în toată regula! Nu făcuserăm mai mult de câteva sute de metri, când unul dintre colegi, Dan, a luat-o înainte spunând că vrea să ne facă o surpriză... botanică. Doamna dirigintă l-a lăsat să se îndepărteze, mai ales că îl știa băiat descurcăreț și cunoscător al acelor locuri. Am mai înaintat puțin și ne-am oprit să-l așteptăm, dar... nimic. Oare ce se întâmplase? Am început să-l căutăm cu binoclul, să-l strigăm, apoi ne-am împărțit în mai multe grupuri și am pornit pe urmele lui.

După ceva timp, Maria ne-a chemat și ne-a arătat șapca lui Dan căzută la intrarea unei peșteri. Am intrat cu inima cât un purice. Era întuneric, iar lanterne nu aveam. Cu telefoanele aprinse, am început să înaintăm și să-l strigăm. În depărtare, s-a auzit deodată o voce care cerea ajutor. Am luat-o la fugă, și ce credeți? Dan căzuse într-un râu subteran și încerca să iasă, dar era încurcat de rucsacul prea greu. L-am ajutat, iar odată ajuns pe

mal, colegul nostru ne-a întins victorios trofeul... o mică ciupercă numită mușchiul luminos, care crește în peșteri și este foarte rară.

După ce am ieșit la lumină iar Dan și-a schimbat hainele, ne-am continuat drumeția, bucuroși că totul se terminase cu bine...

2. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să povestești o întâmplare (reală sau imaginară), pornind de la textul *Un zgomot ciudat m-a făcut să tresar...* **În compunerea ta, trebuie:**

– să prezinți două coordonate spațio-temporale;

– să respecți succesiunea evenimentelor;

– să ai un conținut adecvat cerinței;

– să respecți limitele de spațiu indicate.

COMPUNERE MODEL: *O întâmplare ciudată*

Un zgomot ciudat m-a făcut să tresar. Cine să fi găsit locul meu secret? Am privit cartea de pe genunchi, apoi am închis ochii, ca și cum asta m-ar fi putut apăra...

În fața mea se ivise o fetiță timidă, cu părul cârlionțat și o privire jucăușă, care mi-a șoptit grăbită:

– Sunt Momo și am nevoie de ajutorul tău! Hoții de timp au pus stăpânire pe oraș! Toți locuitorii sunt în pericol.

Cine? Cum? O avalanșă de întrebări mă năpădise. Apoi mi-am amintit! Era personajul din cartea mea! Dar cum era posibil?...

N-am mai așteptat răspunsul, pentru că mi-am dat seama că e ceva grav. Am luat-o de mână pe Momo și am trecut dincolo. I-am cunoscut pe ceilalți copii și am pus la cale un plan: fiecare dintre noi să spună câte o poezie, un cântec, o ghicitoare, o poveste, care să-i impresioneze până la lacrimi pe hoții de timp. Astfel, ar începe să plângă, iar apa i-ar dizolva și ar dispărea pentru todeauna...

Când am deschis, ochii, cartea îmi alunecase de pe genunchi. De pe copertă, Momo îmi zâmbea, iar ceilalți copii îmi făceau cu mâna, fericiți, alături de părinții lor. Atunci am înțeles că planul nostru reușise...

3. Alcătuiește o compunere de 80 –150 de cuvinte (10 –15 rânduri), în care să povestești o întâmplare (reală sau imaginară), având următorul final: *Ajuns acasă, le povesti părinților întâmplarea, amuzându-se copios împreună.* **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți două coordonate spațio-temporale;
- să respecți succesiunea evenimentelor;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

COMPUNERE MODEL: *Pescuit cu surprize*

Dacă cineva i-ar fi spus lui Alex că se va plictisi în vacanță, nu l-ar fi crezut niciodată. Ba chiar l-ar fi luat peste picior. Lipsit însă de prieteni, plecați în excursii ori la bunici, sătul de jocuri pe computer și fără vreo carte care să-i stârnească interesul, Alex se gândi că plictiseala vacanței nu e un concept chiar așa de neverosimil.

Dar dacă s-ar duce la pescuit? Zis și făcut!

Își pregăti atent undița, ieși în grădină să sape după râme, luă și niște vișine din pom și o porni spre iazul de lângă pădure. Ajuns acolo, fixă tacticos momeala în cârlig cu gesturi ritualice învățate de la bunicul său, aruncă firul departe și se puse pe așteptat. Pluta stătea nemișcată pe luciul apei încremenite parcă și ea. Nu se simțea nicio adiere, niciun fir de vânt nu-i zbicea băiatului broboanele de sudoare de pe frunte, ivite nu numai din cauza soarelui dogoritor, ci și de atâta încordare în așteptarea primului pește. Când, deodată, pluta se lăsă la fund. Alex trase firul și ... surpriză! Ceva asemănător cu o broască țestoasă atârna în cârlig. Apropiind-o, își dădu seama că nu era decât o conservă goală de pește marinat, căreia algele și depunerile de mâl o făceau să pară o amuzantă broscuță țestoasă. O desprinse din cârlig, ca să o arunce la cutia cu deșeuri, gândindu-se că n-ar fi rău să îmbine utilul cu plăcutul.

Ghinionul îl urmări până seara și, la întoarcere, Alex nu avea pește nici cât pentru o conservă. Ajuns acasă, le povesti părinților întâmplarea, amuzându-se copios împreună.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să prezinți o *întâmplare petrecută în timpul unei vizite.* **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți contextul în care a avut loc întâmplarea;
- să integrezi cel puțin două personaje;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să povestești o întâmplare reală sau imaginară despre *un câine salvator.* **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți contextul în care a avut loc întâmplarea;
- să-ți exprimi opinia despre acea întâmplare;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

3. Alcătuiește o compunere de 80-150 de cuvinte (10-15 rânduri), în care să povestești *o întâmplare plină de învățăminte*. **În compunerea ta, trebuie:**

– să prezinți contextul în care a avut loc întâmplarea;
– să-ți exprimi opinia despre întâmplarea prezentată;
– să ai un conținut adecvat cerinței;
– să respecți limitele de spațiu indicate.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

3. TEXTUL DIALOGAT

Textul dialogat asigură comunicarea a cel puțin două persoane, prin intermediul replicilor.

TRĂSĂTURI:

- modul de expunere utilizat este dialogul;
- se precizează persoanele participante la dialog;
- este marcat grafic de linia de dialog și de verbele spunerii sau dicendi: a spune, a întreba, a șopti, a răspunde etc.
- la nivel morfologic, apar substantive în cazul vocativ și verbe, la imperativ;
- sunt precizate persoanele participante la dialog;
- creează impresia de oralitate (impresia de viu grai a unui text scris) prin interjecții, exclamații, interogații etc.
- impune o intonație specifică prin semnele de punctuație folosite.

Cerințe posibile:

Redactează un text de 80-150 de cuvinte (8-10 replici), în care să-ți imaginezi discuția cu *un scriitor despre operele sale*. **În compunerea ta, trebuie:**

– să prezinți contextul în care a avut loc conversația;
– să-ți exprimi opinia despre tema discuției;
– să ai un conținut adecvat cerinței;
– să respecți limitele de spațiu indicate.

– Bună ziua, domnule Slavici! Mă bucur că v-am întâlnit, în sfârșit!

– Bună ziua, micuțule! Și eu de-abia așteptam să ajung la școala voastră, pentru că am auzit că sunteți mulți pasionați de lectură. Așa este?

– Da, avem chiar un cerc de lectură, la care participăm cu nerăbdare săptămânal, pentru că cititul ne ajută să aflăm multe lucruri interesante. De când am citit "Popa Tanda" scrisă de dumneavoastră, voiam să vă pun câteva întrebări.

– Da, ia să auzim! Sunt foarte curios.

– Credeți că acțiunea ar putea fi plasată și în zilele noastre într-un oraș, de exemplu?

– Sigur! Pentru că eu am vrut să arăt că anumite trăsături de caracter ale oamenilor rămân aceleași, în ciuda trecerii timpului. De exemplu...

– Știu ce vreți să spuneți! Lenea, dar și caracterul influențabil al oamenilor. Un model bun este motivant, dar și invers.

– Vezi că știi? Foarte bine, micule cititor! Mai ai și alte întrebări?

– Da, care este personajul preferat din cele create chiar de dvs.?

– Să vedem... cred că Persida din romanul „Mara". O cunoști?

– Nu!

– Atunci, citește romanul și vei înțelege de ce!

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează un text de 80-150 de cuvinte (8-10 replici), în care să-ți imaginezi *discuția cu un locuitor al altei planete, pe care l-ai întâlnit într-o călătorie imaginară*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți contextul în care a avut loc conversația;
- să-ți exprimi opinia despre tema discuției;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2. Redactează un text de 80-150 de cuvinte (8-10 replici), în care să-ți imaginezi *discuția cu un prieten pe care vrei să-l convingi să citească o carte dragă ție*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți contextul în care a avut loc conversația;
- să-ți exprimi opinia despre tema discuției;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

3. Redactează un text de 80-150 de cuvinte (8-10 replici), în care să-ți imaginezi *dicuția cu un prieten, căruia îi povestești cum s-a desfășurat o competiție sportivă la care ai participat*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți contextul în care a avut loc conversația;
- să-ți exprimi opinia despre tema discuției;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți limitele de spațiu indicate.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

D. COMPUNERI REFLEXIVE

FIȘIER TEORETIC

Compunerea reflexivă este cea în care sunt exprimate gânduri, emoții, trăiri, generate de un anumit eveniment: vizionarea unui film sau concert, participarea la un concurs, implicarea în diverse proiecte, citirea unei cărți, vizitarea unui muzeu.

Ea constă în notarea cât mai nuanțată a sentimentelor trăite, folosind mijloace lingvistice adecvate contextului: interjecții, exclamații, interogații, elemente nonverbale etc.

1. EXPRIMAREA SENTIMENTELOR, CU OCAZIA UNUI EVENIMENT PERSONAL, SOCIAL SAU CULTURAL

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să-ți exprimi *sentimentele, cu ocazia unui concurs la care ai participat.*

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți contextul participării la acel concurs ;
- să prezinți două aspecte care te-au impresionat;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Plan de redactare

Introducere:
- precizarea evenimentului la care te vei referi în compunere;
- prezentarea reperelor de timp și spațiu în care are loc acesta;

Cuprins:
- evidențierea aspectelor care te-au impresionat în mod pozitiv sau negativ;
- redarea emoțiilor trăite și motivarea acestora, cu ajutorul unor mijloace lingvistice adecvate: interjecții, exclamații retorice, interogații retorice, elemente nonverbale etc.

- prezentarea și celorlalți participanți la eveniment.

Încheiere
- formularea unor concluzii.

COMPUNERE MODEL

Doamna profesoară de geografie ne-a anunțat la începutul anului școlar că va organiza o lecție interactivă sub formă de concurs numită „România - o provocare turistică". Participanții urmau să lucreze în grupe de maximum cinci elevi, documentându-se despre o anumită regiune a țării și apoi primeau niște întrebări propuse de comisie.

Fiind fascinată de tot ce înseamnă călătorie și turism, m-am înscris imediat. Tema echipei mele era „Munții Apuseni". Am fost foarte bucuroasă și, în zilele care au urmat, n-am făcut nimic altceva decât să împrumut cărți de la bibliotecă și să caut informații pe internet despre această minunată regiune. Am răsfoit și reviste de specialitate, unde am găsit multe curiozități, pe care recunosc că nu le știam, acesta fiind un prilej să aflu lucruri noi.

Ziua cea mare sosise! Toți participanții așteptau nerăbdători începerea concursului într-o sală devenită neîncăpătoare... Doamna profesoară, urmată de alte două doamne, a intrat și a împărțit fiecărei echipe câte o foaie pe care erau notate, cu litere mici, mai multe întrebări. Grupa care strângea cele mai multe răspunsuri corecte, câștiga premiul cel mare. Emoționați, dar și fericiți că sosise momentul mult-așteptat, ne-am mobilizat și am reușit să luăm punctajul cel mai bun. Bucuria a atins cote maxime în acele clipe! Inima îmi bătea puternic, gata-gata să-mi sară din piept.

Am primit felicitări de la colegi și mărturisesc că această lecție modernă și atrăgătoare a însemnat o provocare pe care nu o voi uita mult timp...

2. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să-ți exprimi sentimentele cu ocazia *vizitării unui muzeu care te-a impresionat.*

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți contextul vizitării acelui muzeu;
- să prezinți două aspecte care te-au impresionat;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

COMPUNERE MODEL:
Poarta dintre prezent și trecut

În vacanța de vară, părinții mi-au pregătit o surpriză și mi-au făcut cadou o excursie de câteva zile la Paris. Când am aflat vestea, am fost foarte bucuroasă, deoarece mi-am dorit mereu să mă plimb pe străzile pline de farmec ale acestui oraș, dar și să văd cu ochii mei locurile care m-au fascinat din albumele de artă.

Un moment cu totul special a fost vizitarea muzeului Luvru, unul dintre cele mai vechi și mai mari muzee din lume. Parcă am trecut o parte a timpului! Inima îmi bătea gata să-mi sară din piept de emoție, simțind frisonul unei întâlniri unice...

Arhitectura clădirii de peste 800 de ani și operele găzduite, datând din Evul Mediu până în secolul al XIX-lea, m-au făcut să simt că sunt implicată într-o aventură, din care aveam să ies schimbată și înfrumusețată. Ființa mea vibra cu totul: urechile încercau să prindă toate informțiile ghidului, ochii voiau să stocheze pe retină cât mai multe imagini și culori, iar inima trăia plină de emoție grația fiecărei secunde. Jocurile de culori de pe pânze, statuile încărcate de energia fiecărui spectator, precum și celelalte obiecte își cereau dreptul de a fi privite și admirate.

Am parcurs muzeul purtat de aripi. Sculpturile grecești ca Venus din Millo și Victoria din Samotrace mi-au tăiat răsuflarea, iar picturile lui Rembrandt, Goya, Bosch, Durer, Tițian, Leonardo da Vinci, și Rafael m-au făcut să-mi doresc ca timpul să se oprească, pentru a savura cât mai mult frumusețea acelor capodopere.

Cu cât înaintam, cu atât aveam impresia că totul e un vis, iar jocul formelor și al nuanțelor îmi creau o imensă plăcere. Nu mai voiam să părăsesc acel cadru minunat... Parcă mă izolasem eu însămi într-un tablou, în care stăpâneau legile frumosului și ale sensibilității.

În final, am trecut de poarta trecutului înapoi spre prezent, încercând să păstrez cât mai mult nealterată grația acelor clipe...

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să-ți exprimi *sentimentele, cu ocazia aniversării zilei tale de naștere, când ai fost vizitat de un prieten din altă țară cu care ai corespondat pe Facebook.*

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți contextul acelei vizite;
- să prezinți două aspecte care te-au impresionat;

- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să-ți exprimi *sentimentele cu ocazia audiției unui concert al cântărețului/ formației tale preferat/e.*

În compunerea ta, trebuie:
- să prezinți contextul acelui concert;
- să prezinți două aspecte care te-au impresionat;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

....
....
....
....
....
....
....
....
....

....

....

....

....

....

3. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să-ți exprimi *sentimentele, cu ocazia implicării într-un program de ajutorare la un centru de copii orfani.*

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți contextul organizării acelui program;
- să prezinți două aspecte care te-au impresionat;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. EXPRIMAREA UNEI OPINII DESPRE O ANUMITĂ TEMĂ/EVENIMENT

ATENȚIE!

Exprimarea opiniei se realizează într-un text de tip argumentativ, a cărui structură am discutat-o în Capitolul I.

Cerințe posibile

1. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să-ți exprimi *opinia* **privind** *importanța informării asupra unui oraș înainte de a-l vizita*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți două argumente pertinente pro și /sau contra temei enunțate;
- să ilustrezi cele două argumente cu exemple;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Structura compunerii	Redactarea compunerii model
INTRODUCERE	**În opinia mea,** pentru a descoperi farmecul deplin al unui oraș trebuie să te informezi cu privire la istoria și atracțiile turistice ale acestuia înainte de a-l vizita.
CUPRINS Argument I	**În primul rând,** istoria unui loc ne poate ajuta să înțelegem mai bine specificul acestuia, care se reflectă în numeroasele „arhive vii" întâlnite la tot pasul. Un exemplu în acest sens este orașul Roma, a cărui istorie tumultuoasă poate fi cunoscută din manuale, documentarele de pe National Geographic sau filmele lui Fellini. Astfel, întâlnirea propriu-zisă este mai emoționantă, chiar zguduitoare, când te gândești că tu, un călător din secolul al XXI-lea, mergi pe o străduță pe care acum 2000 de ani a trecut însuși Traian, împăratul Imperiului Roman.

Argument II	**În al doilea rând,** ghidurile turistice sunt importante pentru a descoperi, ușor și repede ,punctele de interes ale orașului pe care urmează să-l vizitezi. În acest fel, se câștigă timp și poți savura în voie vizitele la muzee sau în alte locuri pline de farmec.
ÎNCHEIERE	**În concluzie,** documentarea în legătură cu un oraș înainte de a-l vizita este importantă pentru oricare dintre noi.

2. Citește textul de mai jos, apoi redactează o scurtă compunere de 80-150 de cuvinte în care să-ți exprimi *opinia despre participarea la un târg de carte,* **pornind de la fragmentul citat.**

În compunerea ta, trebuie:

- să-ți exprimi opinia despre paticiparea la un târg de carte;
- să valorifici secvențe din text;
- să ai o structură adecvată tipului de text și cerinței formulate;
- să te înscrii în limitele de spațiu indicate.

România a confirmat prezența în calitate de invitat de onoare la Salonul Internațional de Carte de la Paris (Salon du Livre), care se va desfășura în perioada 22-25 martie 2013.

Pentru desfășurarea evenimentului (...), ICR va închiria o suprafață de 400 de metri pătrați și va organiza două categorii de manifestări - evenimente la târgul de carte, în care vor fi implicați autori (scriitori, cercetători, jurnaliști) români și francezi și evenimente conexe, legate de literatură, artă, știință, care vor avea loc în spații importante din Paris.

Institutul Cultural Român pregătește, de asemenea, cataloage de prezentare a autorilor români, care vor cuprinde o fișă bibliografică a autorului, prezentarea cărții și un fragment tradus în franceză. Cataloagele se adresează editorilor francezi cu care reprezentanții Institutului Cultural Român și autorii români urmează să aibă întâlniri în perioada desfășurării târgului de carte.

(***Mediafax***)

COMPUNERE MODEL

În opinia mea, participarea la un târg de carte poate fi o adevărată provocare din mai multe puncte de vedere.

În primul rând, oferta de carte este variată, pentru că foarte multe edituri închiriază standuri la care își expun noile apariții, și nu numai. Astfel, un cititor pasionat și nerăbdător poate intra în posesia unei cărți de-abia publicate înaintea celorlalți.

În al doilea rând, târgurile de carte, ca Gaudeamus sau Bookfest, organizează diverse evenimente atractive: expoziții de fotografie, cenacluri, lansări de carte și chiar întâlniri cu scriitorii. Personal, mi se pare foarte palpitant să poți cunoaște în carne și oase pe cel care a dat viață unor texte cu care te-ai întâlnit în manualele școlare, cum sunt Simona Popescu și Mircea Cărtărescu, deoarece le poți pune întrebări și poți afla răspunsuri căutate de mult timp.

În concluzie, participarea la un astfel de eveniment este o ocazie care nu ar trebui ratată de niciunul dintre noi, întrucât oferă deschidere și experiențe foarte plăcute.

EXERSEAZĂ ȘI TU!

1. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să-ți exprimi *opinia* **privind** *implicarea adolescenților în activități de voluntariat*. **În compunerea ta, trebuie:**

- să prezinți două argumente pertinente pro și /sau contra temei enunțate;
- să ilustrezi cele două argumente cu exemple;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să-ți exprimi *opinia* **despre avantajele și dezavantajele** *folosirii internetului ca sursă de informare* **de către adolescenți.**

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți două argumente pertinente pro și /sau contra temei enunțate;
- să ilustrezi cele două argumente cu exemple;
- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

3. Redactează o compunere de 80-150 de cuvinte în care să-ți exprimi *opinia despre necesitatea protejării parcurilor*.

În compunerea ta, trebuie:

- să prezinți două argumente pertinente pro și /sau contra temei enunțate;
- să ilustrezi cele două argumente cu exemple;

- să redactezi un conținut adecvat cerinței formulate;
- să respecți limita de spațiu indicată.

Bibliografie selectivă

http://www.romanianvoice.com/poezii/

http://ro.scribd.com/doc/2543089/Marin-Preda-Viata-ca-o-prada

Gană, George, *Melancolia lui Eminescu*, Ed. Fundației Culturale române, București, 2002

Mincu, Marin, Lucian Blaga *Poezii*, Ed. Pontica, Constanța, 1995

Zaciu, Mircea, Papahagi, Mircea, Sasu, Aurel, *Dicționarul scriitorilor români*, Ed. Fundației Culturale române, București, 1995

Mihăilescu, Dan C., *Perspective eminesciene*, Ed. Humanitas, București, 2006